

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

Könyvtár- és információtudományi
szakfolyóirat

63. évfolyam
HU ISSN 0041-3917

2016/11

Tartalom

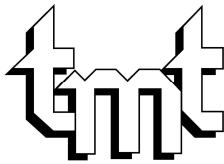

Ajánló

FONYÓ Istvánné: **Változások mindenhol: a közlésben, a tudomány mérésében és a jogi információk terjesztésében**

Cikkek

BÁTFAI Mária Erika – CSÜLLÖG Mihály – ORBÁN Anita Krisztina: DUPress nyílt hozzáférésű e-jegyzetek	415
KUN Eszter: Alternatív tudománymetria a Research Gate kutatói közösségi hálózaton	428
SÁNDOR Gertrud: „Miképp adjunk jogot a jognak, hogy joga legyen jognak lennie” – körkép a magyarországi jogi szakkönyvtárakról	447

Scientific and Technical Information

Hungarian journal of library and information science

Vol. 63 • 2016/11

Summaries

BÁTFAI, M. E.–CSÜLLÖG, M.–ORBÁN, A. K.:

DUPress open-access e-notes 415

E-books, e-learning environment, MOOC courses as well as the spreading of "smart devices" are a major challenge to public and higher education. As in Hungarian higher education the publishing forms previously considered alternative are becoming more and more widespread, the Debrecen University Press has been publishing open-access e-notes for students since autumn 2014. This format is logged by lecturers and students, and has become a milestone to pass for the publisher as well. DUPress as an academic publisher is interested in and examines from time to time whether efficiency may be associated with the e-notes apart from the advantages of cost effectiveness, rapid serviceability, portability and e-book functions (resizing, searching, highlighting). The article presents DUPress e-notes and the findings of related studies carried out by the publisher.

KUN, E.: **Alternative scientometrics:**

the ResearchGate social networking site 428

This paper describes the difficulties of regular scientific measurement and introduces a new paradigm. Alternative measurements allow more opportunity to show the value of scientific output. ResearchGate as a scientific social networking site has several features which enable measuring scientific activity on informal platforms by sharing publications, networking and discussions. The reliability of alternative indicators as reads, number

of publications, citation, h-index, followers and following and the complex RG score by Research Gate was examined in the case of researchers at the University of Pécs. A comparison was made with regular indicators from other sources. It was found that the indicators of Research Gate mostly present the same results as regular indicators. The reason is that not all functions are used by researchers. In order to use the RG score as an official measurement it would be necessary to make researchers acquainted with the full choice of different functions.

SÁNDOR, G.: **The state of the art of law**

libraries in Hungary 447

The social, political and IT-related challenges of the 21st century have had a great influence on special and research libraries, including those with collections on law. Law libraries perform an important role in the Hungarian library system. They assume special library tasks, provide unique information resources and serve a special clientele with special needs. Law libraries can be categorized into some types, and the relevant types are illustrated with examples. The activities of court law libraries – which developed in the past 25 years into a well-organized Court Law Libraries System comprising 151 service units – are described in detail. Law libraries consider cooperation a high priority and founded a Section of Law Libraries within the framework of the Association of Hungarian Librarians.

DUPress nyílt hozzáférésű e-jegyzetek

Az e-könyvek, elektronikus keretrendszerek, MOOC kurzusok, valamint az „okos eszközök” terjedése komoly kihívás a köz- és felsőoktatás számára. Mivel a hazai felsőoktatásban is egyre inkább tért hódítanak ezek a korábban alternatívnak bélyegzett formák, ezért a Debreceni Egyetemi Kiadó 2014 őszétől szabad hozzáférésű e-jegyzeteket ad ki a hallgatóknak. Mindamellett, hogy ez a forma az oktatók és a hallgatók oldaláról igényként jelentkezett, a kiadó részéről egy átlépendő mérföldkő lett. Egyetemi kiadóként érdekünk és feladatunk időről időre megvizsgálni, hogy a költséghatékonyság, gyors javíthatóság, hordozhatóság, e-könyves funkciók (átméretezés, keresés, kiemelés) által hordozott előnyök mellett a hatékonyság is társítható-e az e-jegyzeteinkhez. Jelen cikkben a DUPress e-jegyzeteket és egy vizsgálatunk eredményeit mutatjuk be.

Tárgyszavak: e-könyvek, jegyzetek, open access, könyvkiadás, predátor kiadók, egyetemi hallgatók, hatékonyság

A tudományos élet parazitái – a tudományos álkiadók

A tudományos életbeli publikációs kényszert meglovagolva elsőként az Open Access folyóiratok között jelentek meg a tudományos publikálás élőködői, mára a könyvkiadás területén is találkozhatunk predátor/parazita kiadókkal.

Kecsegtető feltételekkel keresik a leendő szerzőket (akiknek az elérhetőségét többnyire egyetemi oldalakról, konferenciaanyagokból vadásszák össze) személyre szóló e-mailben, komoly akadémiai kiadóként tűntetve fel magukat: világméretű és folyamatos könyvpiaci jelenlétet garantálnak; publikálási, promóciós és marketing segítségnyújtással. A publikálás a szerzőknek ingyenes, sőt, kicsi jogdíjra is számíthatnak a nyilvánvaló tudományos életbeli előnyök mellett. A kiadó fő célja a tudomány és a kutatók szolgálata.

Cserében csak a jogokról való teljes körű lemondást kérik. Gyakori, hogy a kezdő példányszám elfogyása után mégsem valósul meg a folyamatos könyvpiaci jelenlét, ellenben (mivel a jog a kiadóé) a szerző nem adhatja ki máshol sem a művét, az intézményi archiválás sem megengedett. (Ez a Debreceni Egyetem Szerzői jogi szabályzat és publikációs irányelvek pontjaival ellentétes gyakorlat.)

Nem ritkán a jogdíjak a példányszám elfogyása után sem jelennek meg a szerző számláján, mert a

jogokat a kiadó tovább adja egy másik cégnek (ami akár saját magának egy klónja).

Mikor érdemes gyanakodni?:

- kéretlenül, árasztott levélben keresik a szerzőket (egy tanszék/intézet/tudományterület hallgatói és kutatói közel egy időben kapnak levelet),
- szakdolgozatok (!), disszertációk és tudományos monográfiák adják a kiadói profilt, sorozatok nincsenek,
- a kiadó honlapján nincs érdemi kapcsolat (többnyire csak üzenetküldő űrlapok),
- a kiadó székhelye nehezen kideríthető,
- minimum évi 10 000-50 000 címet adnak ki,
- a kizárólagos szerzői jog a kiadóé,
- tudományos kiadóként szakmai lektorálás nélkül, gyors átfutási idővel jelentetik meg a műveket,
- online felületen a szerző maga szerkeszti meg a borítót, a belívet – azaz ő állítja elő a nyomdakész fájlt úgy, hogy sem lektor, sem korrektor, sem műszaki szerkesztő nem dolgozott a kézirattal,
- jellemző még a nehezen kibogozható kiadócsoporthoz tartozás (a VDM [Verlag Dr. Müller] Publishing vagy Omniscryptum Publishing Group tagjai predátorok).

Érdemes ellenőriznünk a kiadót a predátorlistában: <https://scholarlyoa.com/publishers/> (Ám ez a lista nem teljes.)

A tudományos publikálás farvizén élnek a predátor/parazita kiadók, áldatlan tevékenységüknek áldozatául esnek nemcsak a tudományos kutatás

módszertanában járatlanabb fiatal hallgatók, de már gyakorlott kutatók is. A publikálási kényszer miatt a plágium sem ritka, ez a két jelenség együtt a tudományos publikációk színvonalát is hiteltelenné, egyben kézen fogható kárt okoznak a szerzőknek és intézményeinek is.

A könyvtárak és a (könyv)kiadás

Az egyetemi könyvtárak alapfeladata az egyetemi polgárok, a tudományos közösség információs igényeinek módszeres és rendszerszerű kiszolgálása.

Jó megoldás lehet a predátorok és paraziták viszszaeszközítésére, ha gyökerénél (az egyetemi oktatásban, képzésben és kutatásban) tereljük rendezett mederbe a publikálást: egyrésztől különböző szintű kurzusokon, az egyetemi médiában, rendezvényeken bevezetjük az egyetemi polgárokat a tudományos kutatás módszertanába. Másrésztől szabályozott publikálási lehetőséget nyújtunk kiadóként is (Adema, 2010), ami sokszor elektronikus kiadást jelent (publishing services) akár digitális adattárak (open access zöld útja, pl. *Cornell University Library - arXiv*, *Debreceni Egyetemi Könyvtár – DEA* (Karácsony, 2007) formájában. Mindkét irány ideális színtere egy egyetemi könyvtár.

Könyvtári kiadó többnyire háromféleképpen születik:

- egy könyvtár kiadót alapít (pl. *Göttingen University Press*),
- egy könyvtár és egy már meglévő kiadó olvad össze (pl. *eScholarship*),
- egy könyvtár és egy kiadó szoros együttműködése segíti az egyetemi publikálást (pl. *University of Michigan Library*, *Scholarly Publishing Office* és a *University of Michigan Press*). (Adema, 2010)

Az egyetemi könyvtárakhoz köthető „publikációs szolgálat” annyira jellemző napjainkra, hogy már harmadik éve jelenik meg a *Library Publishing Coalition* (LPC) által kiadott „*Library Publishing Directory*” pdf, epub (a korábbi években még interaktív katalógus és térkép) formájában is.

Jellemző, hogy a tudományos (akadémiai, egyetemi és szak-) könyvtárak publikációs részlegei munkatársainak (akár egyetemi, akár piaci kiadóban dolgoznak) folyamatos továbbképzésre van szükségük, amire az LPC nagy hangsúlyt is fektet (Skinner, 2014; *Library Publishing Coalition Professional Development*).

Hazánkban is több egyetem rendelkezik saját kiadóval, nem ritkán ezek az egyetemi könyvtárak részei. A Debreceni Egyetem kiadója a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtárának egy-ége.

A Debreceni Egyetemi Kiadó

A Debreceni Egyetem tudományos és oktatási súlya megkívánja, hogy tekintélyes saját kiadót üzemeltessen, amely megfelelően tudja reprezentálni teljesítményét.

A Debreceni Egyetemi Kiadó (Debrecen University Press – DUPress) idén 21 éves: 1995-ben *Kossuth Egyetemi Kiadó* (1. ábra) néven kezdte meg működését, akkor 2 kar (KLTE BTK, KLTE TTK) hallgatóinak jegyzetellátása volt a fő feladata; 2007-től a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtár egysége, jelenlegi nevén 2009-től ismerhetjük (2. ábra).

1. ábra A Kossuth Egyetemi Kiadó logója

2. ábra A Debreceni Egyetemi Kiadó logója

A DUPress a *Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének* tagja, az OTKA által elismert szakmai színvonallal rendelkezik.

A DUPress a *Debreceni Egyetem Kiadói Szabályzata* alapján működik, tanácsadó és döntéshozó testülete az *Egyetemi Könyvtári és Kiadói Bizottság*.

Jelenleg a Debreceni Egyetem 14 karának lektorált jegyzet-, e-jegyzet, szakkönyvkiadása és széles körű terjesztése; valamint tudományos, open access folyóirat-kiadáshoz portálfelület és online

A DEENK által kifejlesztett „Métisz” (2010-) olyan egyedi, a tudományos, open access folyóiratok online kezelésére és publikálására alkalmas szoftver, melynek célja a tanszékek, tudományos társaságok által kiadott folyóiratok láthatóságának és indexeltségének növelése a digitális megjelenés biztosításával. A Métisz alkalmas a folyóiratok kurrens számainak a nyomtatott verzióval párhuzamos vagy attól független publikálására, az archív számok megjelenítésére, valamint a teljes szerkesztési-publikálási folyamat kezelésére.

A *Debreceni Egyetem Szenátusának* 17/2014. (XII.11.) sz. határozata értelmében Debreceni Egyetem nevében megjelentetett kiadványok nemzetközi azonosító számainak (ISBN, ISSN) igénylése, központi kezelése, nyilvántartása és az ezzel összefüggő kötelempéldányok beszolgáltatása a DUPress feladata. A felmerülő igényeknek megfelelően a DOI 10.5484 prefix a szabadon letölthető DUPress kiadványok tartománya lett. Ezeket a könyveket az e-jegyzeteink esetében is használt Creative Commons védelemmel látjuk el.

Minőségbiztosítás a DUPress-ben

A tevékenységünk jellegéből következik, hogy kiadónkat a folyamatszemléletű munkatervezés és koordinálás jellemzi. Munkafolyamatainkat BPMN ábrákkal térképeztük fel, a teljes munkatérkép szolgálja az alapját a munkaköri leírások áttekintésének, optimalizálásának és átírásának. A minőségi kritériumainknak megfelelő próbadarabot készítünk, amit a gyártás minden pontján tesztelünk. A teszt és a megrendelő jóváhagyása után kezdjük a tényleges gyártást. A gyártást munkatáskák alapján végezzük.

A DUPress adminisztrációs feladatai az egyetem és a kiadó szervezeti változása és növekedése, a szolgáltatási spektrum szélesedése és a minőségbiztosítás alkalmazása miatt jelentősen bővültek az elmúlt évtizedek alatt. 2015-ben összesítettük és újra szerveztük az adminisztrációs feladatokat.

DUPress e-jegyzetek

Kiadónk felé több kar felől is igény fogalmazódott meg az e-jegyzetek szolgáltatására, a 2014/2015-ös tanévben a Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar (MÉK) elektronikus jegyzeteket igényelt; egyben már elérkezett az idő, hogy megjelenjenek kiadványaink e-könyv formában is.

Az e-jegyzet elkészítésének munkafolyamata (amit rendszeresen újratervezünk) 2014 nyarán szabad szoftverek keresésével, kipróbálásával, tesztelésével és betanulásával kezdődött. Időközben állítottuk össze belső kézikönyvünket, amire azért is szükség volt, mert az e-jegyzetekkel dolgozó munkatársak nem közeli munkaszobában dolgoznak. Az e-jegyzeteink stílusa (betűcsalád, -méret, -szín, címsorok stb.) karonként eltérő.

A DEENK által szervezett könyvtárhasználati oktatásban jó ideje használunk elektronikus forrásokat, oktatási keretrendszert. A könyvtár 2008 óta elkötelezett híve a nyílt hozzáférésű tudományos kommunikációnak. Így nem meglepő, hogy elképzelésünk szerint az egyetemi elektronikus jegyzetkiadásban az Open Access arany útját kell megvalósítani: azaz a kiadást és a szolgáltatást egyetemi forrásból finanszírozni; a felhasználóknak (hallgatók) ingyenes hozzáférést biztosítani.

Éppen ezért a DUPress kizárólag szabad szoftverek és betűcsaládok használatával állítja elő a szabad hozzáférésű (Open Access) e-jegyzeteit, melyeket Creative Commons (CC-BY-NC-ND-4.0) licenc, ám nem DRM védelemmel látunk el, így a hallgatók jogtisztán tanulhatnak az ellenőrzött tartalmú, friss jegyzetekből, melyeket legálisan tölthetnek le a kiadó oldaláról. Ezek a tananyagok több formátumban (pdf, epub, mobi) érhetőek el, így e-könyvolvasókkal, tablettel vagy akár okostelefonnal is használhatók. A fájlokat a DEENK katalógusából is el lehet érni, ahol a katalógusrekordokban összekapcsoljuk a papírpárjukkal. A hagyományos könyvek szerelmesei rendelhetnek PoD-t is. Magukat a fájlokat a Debreceni Egyetem elektronikus Archívumában tároljuk, így pontos statisztikával tudunk szolgálni a megrendelő karok dékánjainak a letöltésekről.

Miért jók a DUPress e-jegyzetek?

A nyilvánvaló előnyök (hordozhatóság, kis helyigény, 0/24 elérhetőség, valamint plusz e-könyves funkciók: tipográfiai módosíthatóság, keresés, kiemelés) mellett:

- gyorsan javítjuk a hibákat,
- vállaljuk a kurzusindításonkénti betanítást, előadások tartását (tanárok/hallgatók részére),
- folyamatos ügyfélszolgálatot nyújtunk (ebook@ és e-jegyzetek@),
- letesztelt szabad reader szoftvereket ajánlunk,
- kérésre évente max. 10%-os átdolgozást/aktualizálást végzünk.

A (leendő) hallgatók (és családjuk) számára (az e-könyves előnyök, betanítás, ügyfélszolgálat mellett):

- a kari jegyzetkínálat transzparens, kontrolált és aktuális,
- vonzó, hogy a képzéshez kapcsolódó kötelező irodalom egyre nagyobb hányada szabadon hozzáférhető.

A DUPress honlapján számos információt és hasznos tudnivalót találhatunk, melyek segítenek eligazodni a formátumok és szoftverek világában. Emellett a DUPress és a DEENK munkatársai egyedileg szervezett konzultációkat is tartanak hallgatóknak és oktatóknak egyaránt, elősegítendő az új technológia jobb megismerését. 2014. január 6-tól az egyetem oktatói és PhD. hallgatói Kindle Paperwhite-okat kölcsönözhetnek a DEENK Társadalomtudományi Könyvtárából. Ez a szolgáltatás 2014. november 10-től a DEENK Agrártudományi Könyvtárában is elérhető lett, így a DUPress e-jegyzetekkel „felszerelt” eszközöket e campus karainak oktatói is megismerhették.

2014 és 2015 elsősorban a belső munkafolyamat és a szabad hozzáférésű modell tervezésével, kivitelezésével és tökéletesítésével, valamint az egyetemen belüli marketinggel telt. A 2016/2017-es tanévre minden e-jegyzet fenntartását igénylik a karok, illetve 16 új jegyzet elkészítésére érkezett

jegyzetigény. Az új kiadások esetében jellemző kérés, hogy készüljön kisszámú papírpéldány is, aminek egy része szerzői tiszteletpéldány, másik részét a hallgatók vásárolhatják meg – azaz az e-jegyzetek többsége hibrid kiadás.

A 2014-es és 2015-ös letöltési statisztika mutatja, hogy a kínálatra van kereslet, ám elgondolkodtatott bennünket a PDF használat nagy aránya (1., 2. táblázat).

Érdekünk és feladatunk időről időre megvizsgálni, hogy a költséghatékonyság, gyors javíthatóság, hordozhatóság, e-könyves funkciók (átméretezés, keresés, kiemelés) által hordozott előnyök mellett a hatékonyság is társítható-e az e-jegyzeteinkhez. Ehhez azt is tudnunk kell, hogy a hallgatók mit és miként használnak a tanulmányaikhoz.

Sejtésünk szerint azért nagy a PDF letöltések aránya, mert a hallgatók kinyomtatják/kinyomtatattatják a jegyzeteket; ezt támasztja alá egy véletlen technikai hibánk ideje alatt szerzett tapasztalatunk (is): néhány napig nem lehetett az egyik jegyzet PDF-t elérni, ez időben megugrott a PoD rendeléseink száma. Ez sajnos azt jelenti, hogy az arany út ellenére a hallgatók még egyszer finanszírozzák a jegyzeteket, ráadásul esélyesen rosszabb minőségben (kicsinyítve, spirálózva), mint ha PoD könyvet rendelnének.

1. táblázat

DUPress e-jegyzetstatisztika, 2014

CÍM	MEGJELENÉS	ÖSSZES MEG- TEKINTÉS	PDF	EPU-B	MOBI
A GYÜMÖLCSTERMESZTÉS FITOTECHNIKAI MŰVELETEI	2014-09-18	209	168	22	19
AGROBIOTECHNOLÓGIA	2014-09-18	152	132	6	14
AGROKÉMIA	2014-10-01	237	202	18	17
GYÜMÖLCSTERMESZTÉS	2014-09-15	485	440	25	20
MEZŐGAZDASÁGI KÉMIAI GYAKORLAT I.	2014-09-23	151	129	9	13
MEZŐGAZDASÁGI KÉMIAI GYAKORLAT II.	2014-09-30	261	241	9	11
SZÁNTÓFÖLDI ZÖLDSÉGTERMESZTÉS	2014-09-30	813	738	41	34
SZŐLŐTERMESZTÉS	2014-09-30	483	445	18	20
ZÖLDSÉGHAJTATÁS	2014-09-10	437	417	12	8
ÖSSZESEN		3228	2912	160	156

2. táblázat

DUPress e-jegyzet statisztika, 2015

CÍM	MEGJELENÉS	ÖSSZES MEG- TEKINTÉS	PDF	EPU-B	MOBI
A GYÜMÖLCSTERMESZTÉS FITOTECHNIKAI MŰVELETEI	2014-09-18	303	264	23	16
A TEJ ÉS TEJTERMÉKEK MÚLTJA ÉS JE- LENE	2015-09-22	52	45	4	3
AGRÁRINFORMÁCIÓS RENDSZEREK	2015-08-17	91	78	8	5
AGROBIOTECHNOLÓGIA	2014-09-18	211	192	11	8
AGROKÉMIA	2014-10-01	398	365	20	13
BEVEZETÉS AZ IMMUNOLÓGIÁBA	2015-12-15	180	-	110	70
GYÜMÖLCSTERMESZTÉS	2014-09-15	1238	1213	14	11
MEZŐGAZDASÁGI KÉMIAI GYAKORLAT I.	2014-09-23	189	166	12	11
MEZŐGAZDASÁGI KÉMIAI GYAKORLAT II.	2014-09-30	235	215	11	9
SZÁNTÓFÖLDI ZÖLDSÉGTERMESZTÉS	2014-09-30	1649	1598	29	22
SZŐLŐTERMESZTÉS	2014-09-30	851	811	24	16
ZÖLDSÉGHAJTATÁS	2014-09-10	812	789	15	8
ÖSSZESEN		6209	5736	281	192

Az elektronikus dokumentumok, e-könyvek hatékonyságának kérdéskörében már több hazai vizsgálat is volt (Fehér, Hornyák, 2011, 2014; Racskó, Rimányi, 2015; Fehér, Bátfai, 2015a, 2015b); a PISA-felmérések az mutatják, hogy a magyar tanulók nagyon gyengén teljesítettek az elektronikus szövegek olvasásával kapcsolatos felméréseken (Lannert, 2014).

A fő kérdés, hogy a formátum változása (és az olvasáshoz szükséges eszközök használata) befolyásolja-e az olvasást, a tanulás hatékonyságát?

Mindezek miatt elérkezettnek láttuk az időt egy kérdőíves vizsgálatra.

E-dokumentumok használata a Debreceni Egyetemen

2016. márc. 9-27. között, az *E-könyv Olvasás Hé- téhez* kapcsolva, elektronikus dokumentumok használati szokásainak feltérképezésére a DEENK MIT Innovációs csoport és a MIT Primer csoport közös munkájaként online, anonim önkitöltés kérdőíves felmérést végeztünk az egyetem 14 karának hallgatói körében. A kérdőív kitöltésére a hallgatók könyvtári hírlevélben és a Neptun Tanulmányi Rendszeren keresztül kaptak felhívást, 1–1 alkalommal.

Elsősorban arra voltunk kíváncsiak, milyen előnye- it-hátrányait látják az elektronikus anyagoknak, mi motiválja őket ezek használatára, mennyire tartják az e-olvasást hatékonynak, illetve milyen eszköze- ik vannak. (Hasonló felmérést végeztek a Szegedi Egyetemi könyvtárban 2015 tavaszán: SZTE, 2015.)

A kérdőíveket összesen 497-en töltötték ki.

A kérdések között egyaránt szerepeltek nyitott és zárt kérdések. Nyitott kérdések esetén rendre egy adott szemponthoz kapcsolódó véleményt, javasla- tot fogalmazhattak meg a hallgatók. Két kérdésnél előre megadott állításokat kellett értékelnie a vá- laszadóknak 1-től 5-ig terjedő Likert-skálán, amin az 1-es mindig a legnegatívabb, míg az 5-ös a legpozitívabb minősítést jelentette. A kapott ered- ményeket átlag és szórás értékekkel, valamint a válaszok százalékos megoszlásával vagy darab- számával mutatjuk be.

A felmérésben résztvevők karok szerinti megoszlása

A kutatásban a legtöbben a BTK (19%), a TTK (17%), az MK (15%) és az IK (13%) hallgatói közül vettek részt (3. táblázat) az összes kitöltéshez viszonyítva. A kitöltési számokat összehasonlítva a

DE hallgatói létszámának karok szerinti alakulásával kijelenthető, hogy voltak karok melyek felül, míg mások alulreprezentáltak vettek részt a kutatásban.

Papír- kontra e-dokumentum

A felmérésből kiderült, hogy a hallgatók 96%-a olvas elektronikus dokumentumot tanulmányaihoz. Szöveges indoklásaikban jellemzően azt írták, hogy azért tesznek így, mert

- rendszerint elektronikus formában kapják meg a tananyagot (a válaszadók 30%-a),
- könnyen hozzáférhető számukra (25%),
- szeretik kiegészíteni ismereteiket elektronikus forrásból is (17%),
- olcsónak tartják (15%),
- gyakran ingyen is hozzá tudnak jutni (14%).

Azaz elsősorban fizikai okok miatt választják ezt a formát.

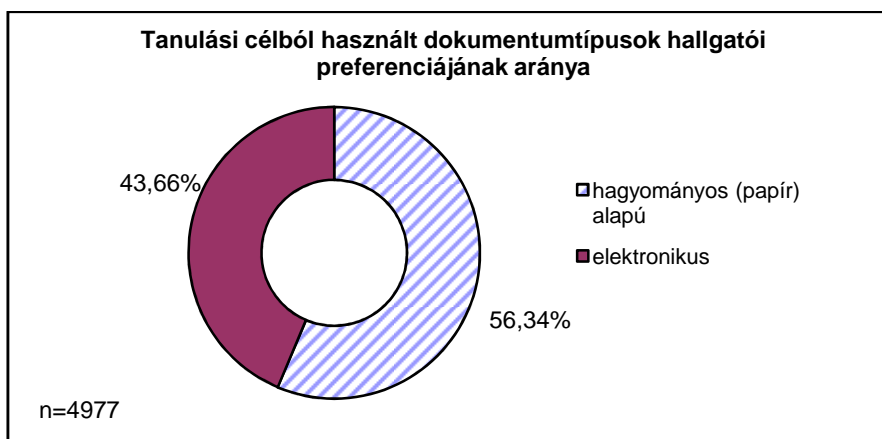
Akik nem olvasnak elektronikus dokumentumokat döntésüket azzal magyarázták, hogy fárasztó a szem számára az e-dokumentumok olvasása, valamint papírformában jobban tudnak tanulni. Azaz a használhatóság, hatékonyság a döntő szempont.

Az, hogy a felmérésben résztvevő szinte összes hallgató a tanulmányai során használ elektronikus dokumentumokat nem jelenti azt, hogy szívesebben is használják őket, mint a hagyományos formát. Hogy pontosabb képet lehessen kapni, összevetettük: a papír- vagy az elektronikus dokumentumot kedvelik-e inkább. A hallgatók közel 3/5-e vallotta, hogy tanulási célból szívesebben használja a hagyományos (papír) alapú dokumentumokat, mint az elektronikusokat (4. ábra). A kapott eredmény egyértelműen jelzi, hogy a hallgatók nagy többsége még szívesebben tanul a papírformátumú dokumentumokból.

3. táblázat

A kérdőívet kitöltő és a DE hallgatóinak karok szerinti százalékos megoszlása

A DE karai	A kérdőívet kitöltők aránya (n=497)	A DE hallgatói létszámhoz viszonyított számok (ö=24952)
Állam-és Jogtudományi Kar (n=19) (ö=1763)	4%	7%
Általános Orvostudományi Kar (n=43) (ö=3713)	9%	15%
Bölcsészettudományi Kar (n=92) (ö=2845)	19%	11%
Egészségügyi Kar (n=22) (ö=1280)	4%	5%
Fogorvostudományi Kar (n=4) (ö=668)	1%	3%
Gazdaságtudományi Kar (n=36) (ö=3548)	7%	14%
Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar (n=15) (ö=1173)	3%	5%
Gyógyszerésztudományi Kar (n=4) (ö=490)	1%	2%
Informatikai Kar (n=63) (ö=1581)	13%	6%
Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar (n=23) (ö=1730)	5%	7%
Műszaki Kar (n=75) (ö=2177)	15%	9%
Népegészségügyi Kar (n=17) (ö=809)	3%	3%
Természettudományi és Technológiai Kar (n=82) (ö=2965)	17%	12%
Zeneművészeti Kar (n=2) (ö=210)	0,4%	1%

4. ábra Tanulási célból használt dokumentumtípusok hallgatói preferenciájának aránya

A karok szerinti bontásnál láthatóvá vált az is (4. táblázat), hogy az elektronikus dokumentumokat az Informatikai Kar és a Természettudományi és Technológiai Kar hallgatói, míg a papíralapút a Bölcsészettudományi Kar és a Műszaki Kar hallgatói alkalmazzák inkább ismeretszerzési tevékenységük során.

4. táblázat

A kedvelt elektronikus dokumentumok tartalmi megoszlása a hallgatók körében karok szerinti bontásban

A DE karai	Hagyományos (papír) alapú	Elektronikus
Bölcsészettudományi Kar (n=92)	66,30%	33,70%
Informatikai Kar (n=63)	28,57%	71,43%
Műszaki Kar (n=75)	61,33%	38,67%
Természettudományi és Technológiai Kar (n=82)	39,02%	60,98%

Vizsgálatunkat folytatva az is kiderült, hogy a hallgatók legszívesebben elektronikus tankönyvet, jegyzeteket (74,25%) olvasnak. Szakirodalmat a hallgatók több mint a fele (58,75%), míg szépirodalmat csak közel 1/3-uk szeret ilyen formában használni (5. táblázat).

A karok szerinti bontásból (5. táblázat) látható, hogy az egyes karok hallgatóinak elektronikus tartalomolvasási magatartásuk bizonyos pontokon megegyeznek, míg más területeken jelentős különbséget mutatnak. Szakirodalmat például a BTK

hallgatóinak 3/4-e, de az MK tanulóinak csak a fele használ elektronikus formában.

Nyomatott kontra elektronikus dokumentumhasználat, ha mindkettő azonos feltételekkel hozzáférhető

Ha egy adott dokumentum nyomtatott és elektronikus formában is hozzáférhető lenne azonos feltételek mellett, akkor a hallgatók közel fele helyzettől függően, de mind a két formát szívesen alkalmazná (45,07%). 1/3-uk inkább a nyomtatottat, s csak szükséghelyzetben fordulna a másik formátumhoz. 1/10-ük inkább az e-formát részesítené előnyben és csak kényszerhelyzetben venné igénybe a papíralapút. Közel 7%-uk kizárólag a nyomtatott formát, míg 2%-uk csak elektronikusan olvasná (5. ábra).

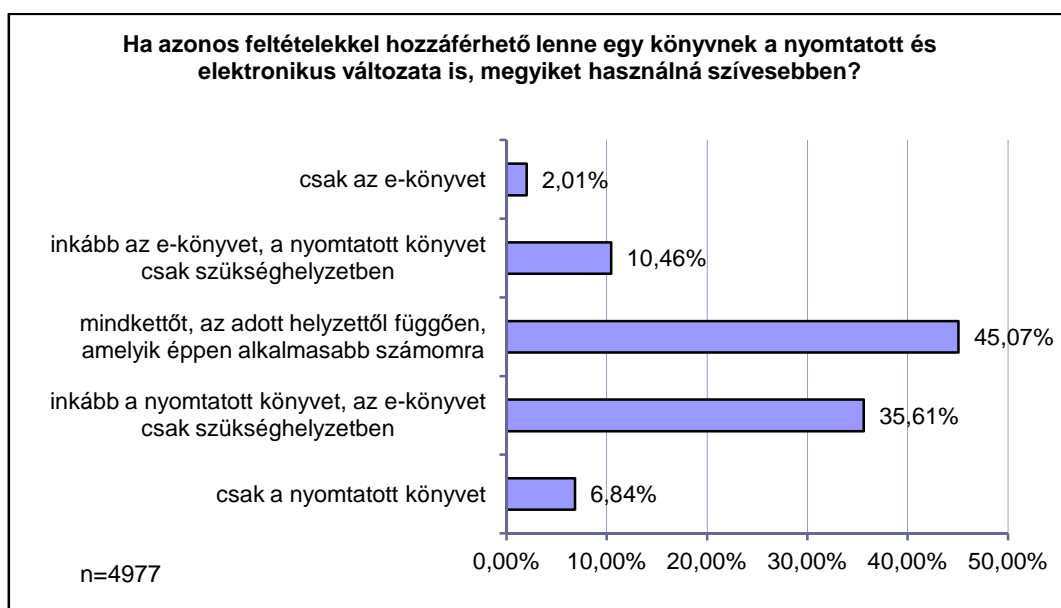
A válaszadóknak lehetősége volt indokolnia választásukat:

- csak a nyomtatott könyvet választók: természetesebb a hagyományos formátum, van szaga (42%), nem terheli a szemet (32%) és jobb papírból tanulni (17%);
- inkább a nyomtatott könyvet, az e-könyvet csak szükséghelyzetben használók: természetesebb a hagyományos formátum, van szaga (37%), nem terheli a szemet (35%), jobb papírból tanulni (24%);
- mindkettőt, az adott helyzettől függően, amelyik éppen alkalmasabb számomra: van, amit így, van, amit úgy jó használni (szépirodalom papír, szakirodalom elektronikus) (otthon papír, utazás közben elektronikus) idő, keresés (papírt jobb olvasni, elektronikust könnyebb tárolni) (83%);

5. táblázat

A különböző elektronikus tartalmak olvasási kedveltsége a hallgatók körében karok szerinti bontásban

	szépirodalmat	szakirodalmat	elektronikus tankönyveket, jegyzeteket
Bölcsészettudományi Kar (n=92)	39,13%	73,91%	57,61%
Informatikai Kar (n=63)	39,68%	65,08%	82,54%
Műszaki Kar (n=75)	22,67%	53,33%	83,67%
Természettudományi és Technológiai Kar (n=82)	26,83%	69,51%	85,37%
Összes (n=497)	29,28%	58,75%	74,25%

5. ábra A hallgatók választása, ha egy könyv azonos feltételekkel elektronikusan és nyomtatottan is hozzáférhető

- inkább az e-könyvet, a nyomtatott könyvet csak szükséghelyzetben: fizikailag kényelmesebb (26%), könnyebb keresni a dokumentumban (19%), környezettudatosabb (17%), technikailag széles körű elérési lehetőség (14%);
- csak az e-könyvet: kényelmesebb (44%), nagy tárolási kapacitás (22%), könnyebb keresni a dokumentumban (22%).

Fizetési hajlandóság elektronikusan elérhető jegyzetekért

A felmérésben résztvevők 1/5-e szívesen fizetne elektronikus jegyzetekért, ha az lényegesen olcsóbb, mint a papírfórmátum, vagy ha véglegesen

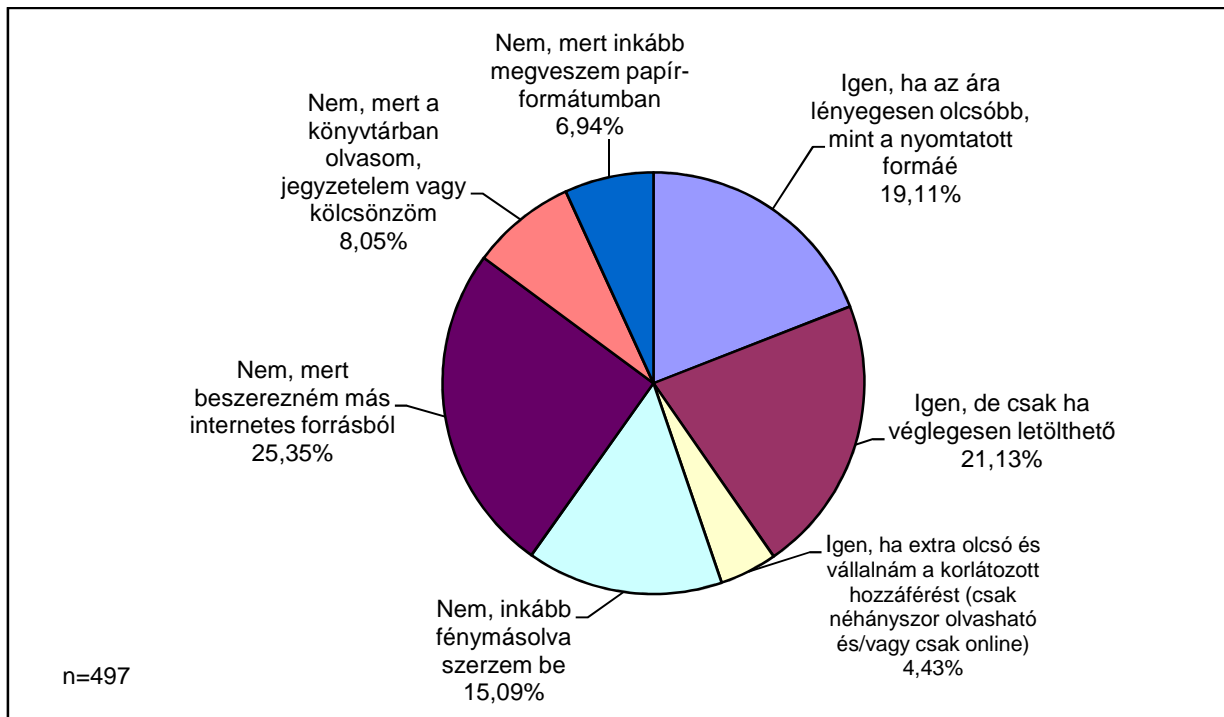
letölthető. Kevesebb, mint 5 százalékuk csak akkor lenne hajlandó beruházni ilyen dokumentumba, ha extra olcsó lenne, de vállalná a korlátozott hozzáférhetőséget. 15%-uk nem vásárolna, mert inkább megszerzi fénymásolva, 1/4-ük pedig beszerezne más internetes forrásból. 8%-uk szívesebben veszi igénybe a könyvtáron keresztül, 7%-uk pedig inkább megveszi papírfórmátumban (6. ábra).

A kapott értékek alapján megállapítható, hogy a hallgatók 2/3-a lenne hajlandó anyagilag beruházni jegyzetekre (mindenki, aki igennel válaszolt+fénymásolatot beszerzők+akik inkább papírfórmátumban veszik meg), ezen belül pedig 45%-a lenne hajlandó fizetni elektronikus dokumentumokért.

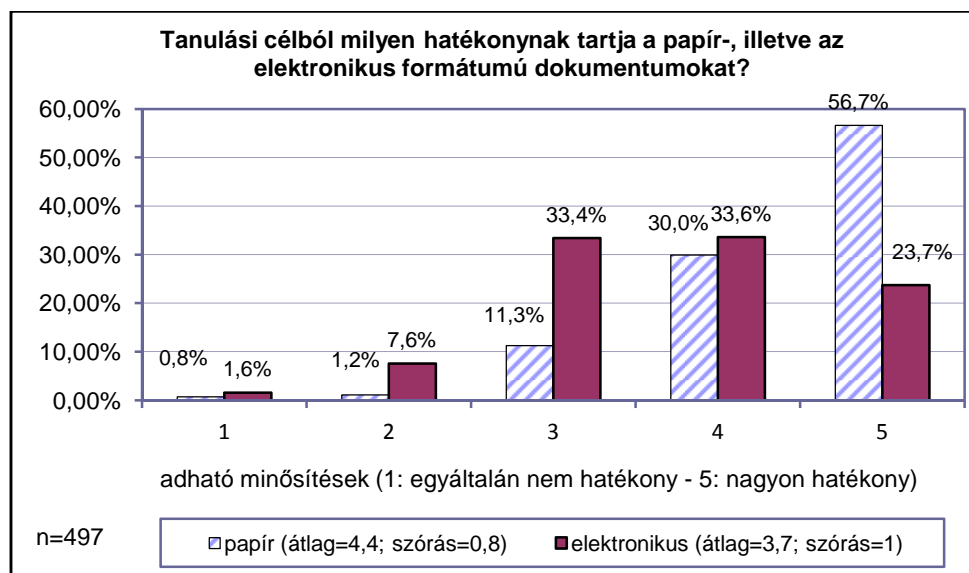
Tanulási célból használt papír-, illetve elektronikus dokumentumok hatékonysági megítélése

A felmérés alapján megállapítható, hogy a hallgatók a papíralapú dokumentumok használatát hatékonyabbnak tartják a tanulás során, mint az elektronikus formát (7. ábra). A hagyományos hordozójú dokumentumokat 4,4-es átlagértékűre minősítették (0,8-es szórás mellett), míg az elektronikus formát 3,7-esre (1-es szórás mellett).

A felmérés alapján megállapítható, hogy a hallgatók a papíralapú dokumentumok használatát hatékonyabbnak tartják a tanulás során, mint az elektronikus formát (7. ábra). A hagyományos hordozójú dokumentumokat 4,4-es átlagértékűre minősítették (0,8-es szórás mellett), míg az elektronikus formát 3,7-esre (1-es szórás mellett).

6. ábra A hallgatók fizetési hajlandósága elektronikus jegyzetekért

7. ábra A tanulási célból használt papír-, illetve elektronikus dokumentumok hatékonysága a hallgatók véleménye szerint

6. táblázat

A tanulási célból használt papírdokumentumok hatékonysága a hallgatók véleménye szerint kari bontásban

A DE karai	Adható minősítések (1: egyáltalán nem hatékony – 5: nagyon hatékony)					Átlag	Szórás	A kérdőíveket kitöltők aránya (n=497)	A DE hallgatói létszámhoz viszonyított számok (n=24 952)
	1, %	2, %	3, %	4, %	5, %				
ÁJK (n=19)	5,3	0	10,5	42,1	5,0	4,2	1,0	4,0%	7%
ÁOK (n=43)	0	2,3	11,6	27,9	58,1	4,4	0,8	9,0%	15%
BTK (n=92)	1,1	0	7,6	29,3	62,0	4,5	0,7	19,0%	11%
EK (n=22)	0	4,5	9,1	18,2	68,2	4,5	0,9	4,0%	5%
FK (n=4)	0	0	0	25,0	75,0	4,8	0,5	1,0%	3%
GK (n=36)	0	2,8	5,6	36,1	55,6	4,4	0,7	7,0%	14%
GYFK (n=15)	0	0	13,3	13,3	73,3	4,6	1,0	3,0%	5%
GYK (n=4)	0	0	0	0	100,0	5,0	0	1,0%	2%
IK (n=63)	1,6	3,2	17,5	39,7	38,1	4,1	0,9	13,0%	6%
MÉK (n=23)	0	0	8,7	30,4	60,9	4,5	0,7	5,0%	7%
MK (n=75)	1,3	0	13,3	28,0	57,3	4,4	0,8	15,0%	9%
NK (n=17)	0	0	5,9	23,5	70,6	4,6	0,6	3,0%	3%
TTK (n=82)	0	1,2	14,6	30,5	53,7	4,4	0,8	17,0%	12%
ZK (n=2)	0	0	0	0	100,0	5,0	1,0	0,4%	1%

7. táblázat

A tanulási célból használt elektronikus dokumentumok hatékonysága a hallgatók véleménye szerint kari bontásban

A DE karai	Adható minősítések (1: egyáltalán nem hatékony – 5: nagyon hatékony)					Átlag	Szórás	A kérdőíveket kitöltők aránya (n=497)	A DE hallgatói létszámhoz viszonyított számok (n=24 952)
	1, %	2, %	3, %	4, %	5, %				
ÁJK (n=19)	10,5	10,5	31,6	31,6	15,8	3,3	1,0	4,0%	7%
ÁOK (n=43)	2,3	11,6	34,9	39,5	11,6	3,5	0,8	9,0%	15%
BTK (n=92)	0	6,5	34,8	37,0	21,7	3,7	0,7	19,0%	11%
EK (n=22)	0	4,5	36,1	36,4	22,7	3,8	0,9	4,0%	5%
FK (n=4)	0	0	50,0	50,0	0	3,5	0,5	1,0%	3%
GK (n=36)	2,8	5,6	36,1	36,1	19,4	3,6	0,7	7,0%	14%
GYFK (n=15)	0	13,3	20,0	40,0	26,7	3,8	1,0	3,0%	5%
GYK (n=4)	0	25,5	50,0	25,0	0	3,0	0	1,0%	2%
IK (n=63)	1,6	4,8	33,3	22,2	38,1	3,9	0,9	13,0%	6%
MÉK (n=23)	0	17,4	30,4	26,1	26,1	3,6	0,7	5,0%	7%
MK (n=75)	1,3	5,3	34,7	37,3	21,3	3,7	0,8	15,0%	9%
NK (n=17)	0	17,6	11,8	35,3	35,3	3,9	0,6	3,0%	3%
TTK (n=82)	2,4	6,1	34,1	30,5	26,8	3,7	0,8	17,0%	12%
ZK (n=2)	0	0	50,0	50,5	0	3,5	1,0	0,4%	1%

A felmérésben felülreprezentált karok (BTK, IK, MK, TTK) hallgatói a papíralapú dokumentumot

hasonló mértékben tartják hatékonynak, mint az alulreprezentáltak (6. táblázat). Ugyanez állapítha-

tó meg az elektronikus dokumentumok esetén is (7. táblázat). Az Informatika Kar hallgatói tartják legkevésbé hatékonyaknak a papírdokumentumokat és leghatékonyabbnak az elektronikus dokumentumokat.

E-dokumentumok előnyei és hátrányai a felmérésben résztvevők véleménye alapján

335-en fogalmaztak meg szabad szöveges véleményt az elektronikus dokumentumok előnyeivel kapcsolatban. Legfontosabb előnyeiknek a következőket jelölték meg:

- azonnal, könnyen, bárhol hozzáférhető (a válaszadók 34,33%-a),
- könnyű hordozhatóság (21,49%),
- gyors és egyszerű keresés a dokumentumokban (18,51%),
- környezettudatos (15,22%),
- kis helyet foglal (11,34%),
- olcsó, gyakran ingyen hozzáférhető (10,75%),
- nagy mennyiségű dokumentum hordozható (10,75%).

316-an fogalmaztak meg szabad szöveges véleményt az elektronikus dokumentumok hátrányaival kapcsolatban. Legfontosabb hátrányoknak a következőket jelölték meg:

- rontja, fárasztja a szemet, nem túl egészséges (a válaszadók 28,16%-a),
- szövegkiemelés, jegyzetelés szempontjából nem előnyös, nem lehet belefirkálni, szerkeszteni (24,05%),
- nincs meg az az olvasási élmény, könyvélmény, hiányzik a „könyv szaga”(15,51%),
- valamilyen technikai eszköz kell hozzá (12,66%).

Végszó

Az egyetemi oktatás trendjei, valamint a megrendelői és felhasználói tapasztalatok fényében úgy látjuk, hogy a DUPress e-jegyzeteknek helye van az egyetemi oktatásban, az egyetemi-könyvtári publikálási szolgáltatásban.

A vizsgálatunk eredményeiből látszik, hogy ugyan a hallgatók bevallásuk szerint kimondottan szeretik az elektronikus formájú oktatási anyagokat (74%), de a papírt hatékonyabbnak tartják. Az elektronikus dokumentumok használatához elsősorban fizikai előnyöket (pl. hordozhatóság, könnyebb hozzáférhetőség) soroltak fel, de hatékonysági hátrányokat is megfogalmaztak.

A következő lépés, hogy a DUPress e-jegyzetek használatát kutassuk (egy vizsgálaton már túl vagyunk, ám értékelhető eredményhez szükségesnek látunk egy más formájú, már több címet érintő átfogóbb vizsgálatot).

Az eredmények abban segíthetnek, hogy miként változtassunk a jelenlegi e-könyveken, elektronikus oktatási anyagokon ahhoz, hogy a tanulás hatékonysága legalább olyan jó legyen, mint a papíralapú párjuk esetében.

Irodalom

ADEMA, Janneke – SCHMIDT, Birgit (2010): From Service Providers to Content Producers: New Opportunities For Libraries in Collaborative Open Access Book Publishing.

DOI:10.1080/13614533.2010.509542

<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13614533.2010.509542>

BAILEY, Charles W. (2008): Open Access and Libraries. *Collection Management*, 32.3: 351–383. Web, 24 March 2010

KARÁCSONY Gyöngyi (2007): A Debreceni Egyetem elektronikus archívuma: a nyílt hozzáférés lehetőségei. *Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*. 8. sz.

http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4765&issue_id=485

SKINNER, Katherine – LIPPINCOTT, Sarah – SPEER, Julie – WALTERS, Tyler (2014): Library-as-Publisher: Capacity Building for the Library Publishing Subfield.

DOI: <http://dx.doi.org/10.3998/3336451.0017.207>

FEHÉR Péter – HORNYÁK Judit (2011): 8 óra pihenés, 8 óra szórakozás, avagy a Netgeneráció 2010 kutatás tapasztalatai, In: Ollé János (szerk.): III. Oktatás-Informatikai Konferencia. Tanulmánykötet. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, pp. 101-109.

RACSKO Réka – RIMÁNYI Zita (2015): Digitális háttérrel az iskolában: papírt, ceruzát éskrétát cseréltek informatikai eszközökre: Az egri Eszterházy Károly Gyakorlóiskola projektjei. *Új Köznevelés* 71:(5-6) pp. 34-39.

FEHÉR Péter (2014): A Netgeneráció és e-learning - a Netgeneráció elektronikus tanulási szokásainak elemzése. In: BUDA András (szerk.) *Oktatás és nevelés - gyakorlat és tudomány*. ONK, 2014 Debrecen: Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete, p. 307.

FEHÉR Péter – BÁTFAI Erika (2015): Hatékony-e az e-olvasás? – gondolatok egy kutatás kapcsán In: NÁMESZTOVSZKI Zsolt – VINKÓ Attila (szerk.): 21. Multimédia az oktatásban és 2. IKT az oktatásban konferencia - 21. Naučna konferenciája „Multimediji u obrazovanju” i 2. Naučna konferencija „IKT u obra-

zovanju. Szabadka: Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, 2015. pp. 226-228.

FEHÉR Péter – BÁTFAI Erika (2015): Olvassunk! – Digitálisan vagy papíron?! Problémák a digitális szövegértés körül. LÉTÜNK (ÚJVIDÉK) Online konferencia kiadványa.

<http://www.letunk.rs/olvassunk-digitalisan-esvagy-papiron-problema-a-digitalis-szovegertes-korul/>

LANNERT Judit (2014): A magyar tanulók digitális írástudása a 2012-es PISA adatok alapján, Oktatás-Informatika, 2. sz. pp. 5-18.

SZTE Klebelsberg Kuno Könyvtára: *E-dokumentumok használata - felhasználói felmérésünk eredményei.* (2015)

<http://ww2.bibl.u-szeged.hu/index.php/nyito%20lap/54-magyar-nyelvu-tartalom/e-forrasok/1478-endo%20kumentumok-hasznalata-felhasznaloi-felmeresunk-eredmenyei>

Beérkezett: 2016. VI. 16-án.

Bátorfalvi Mária Erika

a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára részeként működő Debreceni Egyetemi Kiadó kiadóvezetője, a MIT Innovációs csoport vezetője.
E-mail: ebatfai@lib.unideb.hu

Csüllög Mihály

a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára Olvasószolgálati osztályának könyvtárosa, a MIT Primer csoportjának vezetője.
E-mail: mcsullog@lib.unideb.hu

Orbán Anita Krisztina

a Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára Tartalomszolgáltatási osztályának feldolgozó könyvtárosa, a MIT Primer csoportjának tagja.
E-mail: aorban@lib.unideb.hu

Deutsch: 2500 településen lesz szupergyors internet

A Szupergyors internet program 2018 végéig 2500-nál több településen jelenik meg, mintegy 150 milliárd forintos ráfordítással, amelyet uniós források, a távközlési szolgáltatók és a kormány biztosít – mondta a *Digitális Jólét Program*ért felelős miniszterelnöki biztos Tatabányán, országjáró konzultációjának második állomásán.

Deutsch Tamás közlése szerint másfél év alatt minden magyar háztartásban elérhető lesz a 30 megabites sávszélességet biztosító csatlakozási pont, ehhez tízezer kilométer légkábel és háromezer kilométer alépítményben futó, üveg-szál kábel kell lefektetni. Ha ez a fejlesztés megvalósul, akkor Magyarország a vezetékes internet elérésében dobogós helyre kerül Európában, mobilinternet-elérésben már most is az élmezőnyhöz tartozunk.

A miniszterelnöki biztos közölte, hogy minden megyeszékhelyen konzultációt tartanak a Szupergyors internet program keretében megvalósuló fejlesztésekről, mert a kábelfektetésekhez építési engedélyre és sok helyen tulajdonosi hozzájárulásra van szükség. A következő négy hónap az engedélyezés ideje, majd ahogy az időjárás lehetővé teszi, tavasszal megkezdődik a hálózat kiépítése – fogalmazott. A politikus hozzátette, Európában átlagosan a népesség 80 százalékának van internetelérése, nálunk a polgárok mintegy kétharmadának. Úgy vélte, az átlagos európai szint elérése Magyarországon 3-4 év alatt megteremthető.

Deutsch Tamás szövegében is, hogy a digitális kultúra terjedésének elősegítésére 2017 januárjától 27-ről 18 százalékra csökkentik az internet-előfizetés forgalmi adóját, valamint 2018 januárjától az ország gazdasági teljesítményének függvényében az adó öt százalékra csökkenhet. Továbbá 2017 januárjától bevezetik a Digitális Jólét Alapcsomagot, amelyet azok vehetnek igénybe, akiknek eddig még nem volt internet-előfizetésük. A konzultáció végén a regisztrált résztvevőknek pendrive-on átadták a programmal kapcsolatos információkat, valamint az előadások anyagát.

A Digitális Jólét Program titkárságának közleménye szerint a korszerűsítés első lépéseként lezárult az „Újgenerációs NGA és felhordó hálózatok fejlesztése” című pályázat. Csaknem száznegyven támogatási szerződés aláírásával huszonegy kis- és középvállalkozás, valamint öt nagyvállalat kezdte meg a beruházások tervezési munkálatait.

/Forrás: <https://sg.hu/cikkek/122078/deutsch-2500-telepulesen-lesz-szupergyors-internet/>

(Válogatta: B. Bné)

Alternatív tudománymetria a Research Gate kutatói közösségi hálózaton

Kutatásom során a Research Gate kutatói közösségi hálózaton keresztül vizsgáltam meg a tudománymetria új paradigmája, az altmetrics, azaz alternatív tudománymetria alkalmazását a tudományos teljesítmény megbízható mérésére. Munkám során a Pécsi Tudományegyetem kutatóinak aktivitását elemeztem a közösségi hálózaton, illetve hasonlítottam össze mutatóikat más forrásokkal, különös tekintettel a Research Gate saját, komplex tudománymetriai mutatójára, az RG-mutatóra. Célom az volt, hogy kiderüljön, lehetséges-e a közösségi média platformjain az aktivitás, olvasottság, a publikációk letöltésének száma és egyéb indikátorokon keresztül hitelesen, a kor igényeinek megfelelően mérni a tudomány hatását, illetve mennyiben mutatnak eltérést a hagyományos módszerekhez képest.

Tárgyszavak: bibliometria; kutatócsoport; társadalmi kapcsolathálózat

Az új módszerekre való igény

A tudományos teljesítmény mérése, mérhetősége körül zajló viták a tudománymetria születésétől kezdve folynak, hiszen egyrészt azóta sem született olyan univerzális mutató, amely komplexen méri a tudomány kimenetelét és megbízható forrásként szolgál, másrészt maga az emberi teljesítmény számszerűsíthetősége örök dilemma marad.¹

Napjainkban mindez társul a tudományos publikáció dinamikájának gyökeres átalakulásával, így rendkívül fontos megvizsgálnunk az új kommunikációs platformok adta új lehetőségeket, kiküszöbölni a korábbi hiányosságokat. Mindez azért is jelentős kérdés, mivel a tudománymetriai mutatók olyan indikátorok, melyek objektív eszközei lehetnek egyes kutatói állások, akadémiai pozíciók kiosztásának, politikai döntések meghozatalának.² Emellett az irány egyre inkább eltolódik a szerzőkapcsolatok kutatása felé, egyre kevesebb az egy szerzős mű, főként a természettudományok esetében; gyakran inkább kutatócsoportok publikálnak.³

A legfőbb probléma a tudománymetriai vagy bibliometriai mutatókkal az, hogy a kutatók publikációs szokásaikkal gyorsan alkalmazkodnak egy-egy mérőszámhoz, így az könnyen hiteltelenné válhat. Olyan módszerre van tehát szükség, amelyet nem lehet szándékosan befolyásolni.⁴

Az utóbbi években létrejöttek olyan kutatói közösségi alkalmazások, mint a *Mendeley*, *LinkedIn*, vagy *Research Gate*, melyek egyre népszerűbbek, s ezekkel új hivatkozási motívumok alakultak ki.⁵ Ezek nyomán megjelent az úgynevezett „altmetrics”, azaz az alternatív tudománymetria a közösségi hálók indikátoraival.⁶ Frissességét mi sem mutatja jobban, mint az, hogy magyar terminológiája sem honosodott még meg. Különböző módokon definiálják, a legszélesebben elfogadott a következő: az altmetria “a tudományos hatás mérésének tudománya, mely az aktivitáson alapszik online eszközökkel és környezetben”.⁷ Ez nagyjából azt jelenti, hogy a hagyományos bibliometria helyett a kutatók online jelenlétét vizsgálják professzionális közösségi hálókon, különböző indikátorok segítségével.⁸

A hagyományos, bibliometriai mutatók, mint a citációs index, impaktfaktor, Hirsch-index és sok más kevésbé elterjedt mutató jellemzően csupán a publikációs oldalt vizsgálja, s az egyetlen visszacsatolási lehetőség a hivatkozások mérése.⁹ Mint azt már tudjuk, a hivatkozási motívumok nagyon különbözőek lehetnek, sokszor a hivatkozások száma nem egyenesen arányos a mű értékével.¹⁰ Annál is inkább, mivel ezek a nyomtatott források korábban születtek, azóta a publikálás és a hozzáférés módja is megváltozott.¹¹ Az olyan közösségi alkalmazások, mint a *Research Gate* is, lehetőséget adnak a másik, visszacsatolási oldal mérésére, mivel az online kommunikáció lehetővé teszi, hogy

olyan mutatókhoz is hozzáférhessünk, mint egy mű olvasottsága, egy-egy szerző népszerűsége.¹²

Az altmetrics ezzel szemben az online aktivitást vizsgálja olyan indikátorok segítségével, mint az olvasások, letöltések száma, szerzői profil népszerűsége, hozzászólások, a diskurzusokban való részvétel, a követők száma. Alkalmazkodnak a kor kommunikációs szokásaihoz, szemben a hagyományos, hivatkozásalapú mutatókkal, ugyanakkor még nem világos, hogy mindez megállja-e a helyét valódi döntési helyzetekben.

A kutatói közösségi hálózatok

A *Nature* folyóirat felmérése szerint 3 500 megkérdezettből a kutatói közösségi hálózatok között a Research Gate-et látogatják legtöbbször rendszeresen (1 589), mely maga mögé utasítja a LinkedIn-t (389), az Academia.edu-t (283), a Mendeley-t (198).¹³ Ugyanakkor sok kritika éri a szolgáltatást a sok kéretlen levélszemét miatt, melynek a népszerűségét köszönheti.¹⁴ Az említett közösségi portálok funkcionálisan is eltérnek, hiszen a LinkedIn inkább tudományos szerzői profilként, virtuális önéletrajzként funkcionál, leginkább kapcsolattartásra használható, míg a Research Gate, Academia.edu és Mendeley elsősorban az ott közzétett publikációk miatt jelentős, melyekhez sok egyéb aktivitás is köthető. A regisztrált felhasználók száma kiemelten fontos egy közösségi szolgáltatás esetében, mely a következőképpen oszlik meg: LinkedIn: több mint 400 millió¹⁵, Research Gate: több, mint 9 millió¹⁶, Academia.edu: 34 millió, Mendeley: 8 millió¹⁷. Ez a szám kifejezetten érdekes annak tükrében, hogy az előzőekben ismertetett adat szerint a Research Gate a látogatottabb platform. Az ok valószínűleg az lehet, hogy a LinkedIn, közösségi háló bár szakmai platform, a regisztráltak között nemcsak kutatók vannak, hanem a szakmák egyéb művelői is megtalálhatók, illetve nem igazán van lehetőség rendszeres aktivitásra, inkább a szakmai életút reprezentálására szolgál, egyfajta digitális lenyomat a munkásságról, illetve kapcsolattartásra használható. A Research Gate ezzel szemben vitákra, témák ajánlására, publikációk feltöltésére, olvasására, értékelésére is alkalmas, így nemcsak metaadatokat találunk egy-egy kutatóról, hanem tartalmat is mögötte. Az eltérő orientáció ellenére a Research Gate-re LinkedIn regisztrációval is be lehet jelentkezni, a két óriás tehát nem feltétlenül jelent konkurenciát egymásnak.

A Research Gate bemutatása

Ezt a platformot nyolc éve, 2008-ban alapította Dr. *Ijad Madisch* és *Sören Hofmayer* virológus, és *Horst Fickenscher* IT szakember Berlinben. Ugyanebben az évben alapították meg az *Academia.edu*-t illetve egy évvel korábban a *Mendeley*-t. A Research Gate hamar sikeres startup lett, már az első évben 10 000 ember regisztrált, 2011-re a szám egymillióra ugrott. Ma már több mint 9 millió tagja van 193 országból.

Kizárólag azok regisztrálhatnak a szolgáltatásra, akiknek van intézményi e-mail címük. Ezzel igyekeznek elérni, hogy csak hitelesített felhasználók regisztrálhassanak, akik valóban valamelyik felsőoktatási intézményhez vagy kutatóintézethez tartoznak. A készítőik szerint ugyan hallgatók is használhatják a szolgáltatást, a legtöbb magyar egyetemen azonban a hallgatóknak nincs ilyen hivatalos intézményi e-mail címük, mint „pelda.neve@pte.hu”, így ők nem regisztrálhatnak. A platform tartalma egyébként regisztrációtól függetlenül is hozzáférhető.

Tartalomjegyzék

Regisztráció után lehetőségünk van dokumentumokat feltölteni saját profilra, mely lehet már másol közreadott mű, vagy nyers vázlat, laboranyag, adatsor, szakdolgozat, könyvfejezet, szinte bármi, szakterülettel kapcsolatos saját anyag, megjelenéstől függetlenül. Ebben ezek a közösségi portálok egyedülállóak, hiszen az olyan hagyományos publikációs felületeken, mint a folyóiratok és e-folyóiratok esetében ez nem lehetséges. Ez után egy űrlap segítségével hozzá adhatjuk a kulcsszavakat, a társszerzőket illetve a közreműködőket.

Automatikusan csatolja azokat a mások által korábban feltöltött munkákat, melyek szerzői, közreműködői között felismeri a RG-profiljának tulajdonosát. Metaadatokat és teljes szöveggel hozzáférhető dokumentumokat is hozzá lehet adni, mivel később a bibliometriai mutatóknál ennek is szerepe lesz. Ettől kezdve – ha a szerző a nyilvános hozzáférést állítja be – bárki elolvashatja azt; más regisztrált tagok letölthetik, de ami ennél érdekesebb, hogy megjegyzést is fűzhetnek hozzá, vagy másik tanulmánnyal válaszolhatnak.

Bármilyen nyelven lehet feltölteni, de a felhasználói felület angol nyelvű, a kommunikáció is többnyire angol nyelven zajlik. A közreműködőként megjelölt szerzők később megjelennek a felhasználó adatlapján is a „közreműködők” fül alatt. Arra is

van lehetőség, hogy hivatkozáskezelő alkalmazásból töltsünk fel BibTeX, EndNote, vagy RIS formátumú kollekciónak, így több címet egyszerre. Más adatbázisokból automatikusan bekerülnek ide olyan metaadatok, melyeket publikus szakirodalmi adatbázisokból importáltak például PubMed, NASA, CiteSeer vagy másokból, melyek Creative Commons licenccel vannak közzételve. Maga a Research Gate az Open Archives Initiative protokollt használja a metaadatok eléréséhez.¹⁸

A platform egyik kiemelkedő funkciója a Q&A, (Questions and Answers), azaz Kérdések és válaszok szekció. Ez, mintegy fórum, arra szolgál, hogy a kutatók saját kérdéseikkel a többi szakértőhöz fordulhassanak segítségért. Kérdéseket különböző kategóriákban lehet feltenni. Előszeretettel használják mind tájékozódásra, mind segítségkérésre. Bármelyikhez hozzászólhatunk, illetve követhetjük azt, pontozhatjuk és lepontozhatjuk. A kérdésfeltevés névvel, a pontozás anonim módon történik.

A kérdések kereshetők. Valóban látható az a törekvése, hogy szakmai támogatást nyújtson, hiszen kiválaszthatjuk azt is, hogy csak a saját diszciplínához, érdeklődési körhöz tartozó témákat listázza, így kiváló az aktuális köztudatban forgó témák feltérképezésére, megvitatására. Emellett a kiválasztott témakörre fel is lehet iratkozni, így folyamatosan értesülhetnek felőlük. Sőt, azt is külön listázza, melyek azok a kérdések, melyeket képzettségünknek megfelelően valószínűleg meg tudunk válaszolni.

Ez a valóban működő újítás különbözteti meg a többi, korábban felsorolt platformoktól, mert ezzel a mikrobloggeri lehetőséggel élő vitákat teremt, lehetőséget ad a kutatóknak és hallgatóknak a legújabb témák, publikációk megvitatására, de ami a legfontosabb, élénk vita zajlik, valóban használják is ezeket a funkciókat.

Kommunikáció

A Research Gate a hagyományos közösségi alkalmazásokhoz hasonlóan kapcsolattartásra is alkalmas. Mivel alapvetően intézményi e-mail címmel lehet regisztrálni, a felhasználók azután intézményegységekbe sorolva jelennek meg a felületen, tehát mindenkinél látható, melyik egyetem, kutatóintézet stb. tagja, illetve azon belül melyik karhoz, intézethez tartozik, mindez angol nyelven. Az RG gondolja az intézményi elnevezéseket és struktúrákat. Csak azokat az intézményeket

jegyzi, amelyek aktív kutatással foglalkoznak. A személy a saját profilján kezeli az intézményi hovatartozást, választható lista szerint csatolja magát a megfelelő részleghez. Ha nincs bent a rendszerben az intézmény (és részlege), akkor ideiglenesen a személy kézzel beírhatja, az RG ezt azután a törzsadatai közé felveszi.

Más felhasználók, de még a nem regisztrált tagok is meg tudják tekinteni az adatlapokat, az intézmények profiljait melyen néhány összesített statisztikát is közzétesznek, illetve tagokat is látni. Itt csak olyan alapvető információt találunk, mint összesített RG-mutató, tagok száma, összes publikáció, valamint az intézetek listája. Az olvasások számáról is találunk összesített statisztikát, láthatjuk az intézmény aktuálisan legnépszerűbb dokumentumait, illetve azok szerzőit listába szedve. Az elemzés kezdetén még jelen volt az úgynevezett „impact point” azaz impaktpont nevű mutató is, mely, az impaktfaktornak egy módosított változata. Ezt azonban már eltávolították a Research Gate mutatói közül.

A hagyományos közösségi alkalmazásokhoz hasonlóan van lehetőség belső üzenetek küldésére más felhasználóknak, de követni is lehet őket, így minden frissítésről értesítést kapunk. Előnye azonban, hogy nemcsak személyekre, de publikációkra is feliratkozhatunk, így nyomon követhetjük az a körül zajló diskurzust. Ez mintegy virtuális konferencia, nem hivatalos társalgásaként szolgál, egyúttal kiváló kapcsolatépítési lehetőség.

A Research Gate bizonyos esetekben megvalósulhat úgy is, mint az intézmény hivatalos publikációs és kommunikációs felülete, hiszen ingyenes, és közvetlen kommunikációra is alkalmas.¹⁹ Ilyesmire ugyan más közösségi oldalon is van lehetőség, így viszont nem keveredik a magánélet a munkába, sokkal inkább megtartja szakmai jellegét.

A Research Gate a LinkedIn-hez hasonlóan igyekszik abban is segíteni, hogy a munkaadó illetve a munkavállaló egymásra találjon. Sokan egyébként is úgy használják a szolgáltatást, mint egy digitális önéletrajzot, s ezt maga a Research Gate is támogatja, mivel a feltöltött adatokat a címeikkel együtt importálni majd letölteni is lehet, szakmai CV-ként .doc formátumban.

Tudománymetria a Research Gate-en

A Research Gate egyik legérdekesebb funkciója, hogy nemcsak platformot biztosít a tartalommeg-

osztásra és a kommunikációra, de odáig megy, hogy az itt elérhetővé tett adatokból tudomány-metriai mutatókat generál. Ezek minden felhasználó profilján a név mellett automatikusan megjelennek. Kiszámításukkor a rendszer azokat a dokumentumokat veszi figyelembe, melyekben a regisztrált személy szerzőként feltöltött vagy más RG-tag szerzőként vagy közreműködőként megjelent. Más portálról nem emel át információt. A továbbiakban ezeknek az új mutatóknak a szerepét fogom vizsgálni és részletesebben ismertetni.

A Research Gate tudománymetriai mutatói

Publikációk (Publications): Azoknak a dokumentumoknak a száma, amelyeket a szerző vagy valamelyik társszerzője töltött fel a Research Gate-re. A máshol megjelent, de nem hozzáadott dokumentumok itt nem jelennek meg. Lehet folyóirat-cikk, könyv, fejezet, konferenciaanyag, nyers adatsor, disszertáció, szakdolgozat stb.

Profilmegtekintések (Profile views): Azt mutatja, hányszor látogatta meg a felhasználó profilját más felhasználó, napi bontásban. Ez a szám nem a főoldalon található.

Olvasottság (Reads): Ez az érték azt mutatja, hogy a szerző közleményeit hányszor olvasták. A statisztikák föl alatt ennél részletesebb bontásban is látni, hogy hányan olvasták előnézetben csak az absztraktot, csak az internetes felületen, illetve hányan töltötték le a teljes szöveget. Rendkívül forradalmi szempont, hiszen eddig semelyik másik mérés nem tette lehetővé az ilyen kifinomult indikátorokat.

Hivatkozás (Citation): Az a szám, ahányszor a szerző összes dokumentuma hivatkozást kapott. A Research Gate számolja ki a többi megjelenéstől függetlenül.

Impaktpont (Impact points):²⁰ A felhasználó impaktpontja hasonló a Journal Citation Reports-ból ismert impaktfaktorhoz, ám nem azonos vele. A szerzői hatástényező azonban eltávolításra került a szerzői profilokból, személyekre vonatkozóan már nem elérhető. Az elemzés során mégis néhány esetben indokoltnak találtam ennek a mutatónak a használatát.

H-index: Szintén nem a főoldalon található, hanem a statisztikák alatt. Elérhető a szerző hagyományos, illetve önhivatkozás nélküli h-indexe is.²¹

Követők és követettek (Followers, follows): Ez az indikátor azt mutatja, hányan iratkoztak fel a felhasználó frissítéseire. Bárkit lehet követni, és nem kritérium, hogy a másik fél visszaigazolja azt. Esetünkben abban áll a jelentősége, hogy megmutatja, milyen összefüggés van az aktív, sok kap-

csolatot fenntartó kutatók és a magas teljesítménymutatójú felhasználók között (olvasottság, impaktrangsor, RG-score, h-index alapján), illetve milyen reláció áll fenn a követők és követettek száma között.

RG-láthatóság (RG Reach): Ez a mutató a személy Research Gate-en való láthatóságát méri. Azt mutatja, hány kutató fog értesülni a hozzáadott tartalomról. A szerző közvetlen kapcsolatai és a hozzáadott munkák társszerzőinek összeadásával van kiszámolva. Két külön kategóriára oszlik: direkt és indirekt láthatóság. Az első szám azokat a felhasználókat számlálja, akik közvetlen kapcsolatban vannak a szerzővel, például társszerzők, követők; a második pedig azokra vonatkozik, akik csak közvetett kapcsolatban állnak velük, például társszerzőinek követői. Ez a mutató viszonylag új, így az itt szereplő elemzésben még nem szerepel.

RG score

Magyarul RG-mutató, a Research Gate saját alternatív számítási módszere, melyet 2012-ben vezettek be a platformon. A Research Gate szerint ez a tudományos teljesítmény mérésének új útja.²² Legnagyobb előnye, hogy az Research Gate által kalkulált hagyományos bibliometriai adatok mellett olyan tényezőket is figyelembe vesz, mint olvasottság, a profil látogatottsága, a feltett kérdések olvasottsága és értékelése, válaszok olvasottsága és értékelése, egyéb aktivitás. Ez az újítás mindenképpen előremutató innováció a tudomány-metriában, a módszert azonban mégis rengeteg kritika éri.

A legnagyobb hibája egyszerűen az, hogy a működtetők nem teszik nyilvánossá az algoritmust. A számítások körüli homály megkérdőjelezi az altmetriai indikátorok megbízhatóságát és hitelességét. Ahogy az RG-mutató egy kritikus megfogalmazta: az RG-mutató olyan, mint egy fekete doboz, elnyeli az információt és kidobja az RG-mutatót, de senki sem tudja, mi történik ott vele.²³ Ez akár még előny is lehet, mivel így a felhasználók egyáltalán nem tudják befolyásolni a saját RG-mutatójukat, ezért nem történhet visszaélés. Ellenben súlyos hiányosság abban az esetben, ha valódi értékmérőként szeretnénk használni a későbbiekben.

A másik gond vele, hogy bár nem tudni a pontos algoritmust, mely alapján az RG-mutatót kiszámítják, a Research Gate csapata időről időre módosítja azt, amit egy kísérletben szemléltetett is néhány kutató. Az RG-mutató elméletileg a platformon

történő aktivitással kalkulál, azonban megfigyeltek egy saját felhasználói fiókot, melyet használatlanul hagytak 2012. április és 2013. április között. 2012 novemberétől augusztusig 4,76-ról 0,02-re zuhant. Ez után decemberben emelkedni kezdett 1,03-ra, majd 2013. áprilisig 1,37-re nőtt.²⁴ Ez önmagában még nem lenne probléma, hiszen az önkorrekció valójában inkább előny, mint hátrány, s a változtatás tényét az üzemeltetők sem titkolják, de ebben a formában nem alkalmas valódi döntések meghozatalára. A kérdés a Research Gate Q&A szekciójában is állandó vitatéma, rendszeresen jelennek meg új kérdések arról, hogy mennyire hiteles módszer az RG-mutató, mennyire használható valódi értékmérőként, illetve milyen képlet alapján történik számítása. Néhány esetben konkrét algoritmust is levezettek egyes felhasználók.²⁵

A mutató kritikusai épp a Research Gaten tettek közzé egy listát, amely táblázatba foglalja az elmúlt 10 év Nobel-díjas közgazdászainak RG-mutatóját. A legmagasabb eredmény 40,49 lett, mely magasabb, mint a többi felhasználó 97,5 százaléka, a többieké viszont ennél rosszabb. Ezzel a szerzők arra kívánták felhívni a figyelmet, hogy ez a mutató önmagában még nem jelent valódi tudományos teljesítménymutatót, ahogy a kiemelkedő teljesítmény sem mindig mutatkozik meg RG-mutatóban.²⁶ Valószínűleg az is torzít az eredményeken, hogy az 1990-es években díjazott közgazdászok bizonyára már magasabb életkorúak jelenleg, ez által kevésbé is igénylik az online jelenlétet, mely a Research Gate használatával jár. Ugyanakkor, az életkort az RG-mutató sem veszi figyelembe, tehát ha erre való tekintettel nézzük a számokat, valóban torzszak lehetnek.

Elemzés

A kutatói módszerek ismertetése

Ahhoz, hogy megállapíthassuk, mennyire állják meg a helyüket a Research Gate tudománymetriai mutatói, elemzést végeztem el a Pécsi Tudományegyetem kutatóinak Research Gate profiljai alapján. Megvizsgáltam, hogy más adatbázisokhoz képest (Scopus, MTMT) mutatnak-e eltérést azok a mutatók, amelyek a Research Gaten is megtalálhatók, mint idézettség, h-index, publikációk száma. Ezeket kiegészítettem a Research Gate sajátos mutatóival, ilyenek az olvasások száma

(ezen belül előnézet vagy letöltések száma), h-index, követők száma, illetve az RG-mutató.

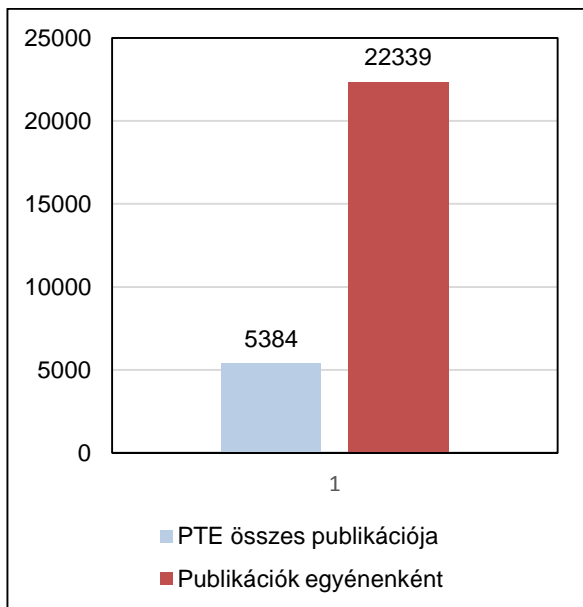
Kutatásom célja, hogy kvantitatív módszerrel levezzem, hogy az RG-mutató, mint alternatív tudománymetriai eszköz, képes-e valós és hiteles jellemzést adni az egyén tudományos teljesítményéről a többi, kizárólag bibliometriai adatokra támaszkodó mutatókkal szemben; illetve a kor igényeinek megfelelően képes-e azoknál összetettebb képet adni a szerző jelentőségéről.

Célcsoportom a Pécsi Tudományegyetem (továbbiakban PTE) 2015 decemberéig regisztrált összes oktatója, kutatója és egyéb tagja (könyvtáros, hallgató stb.) volt. Az ő adataikat gyűjtöttem ki manuálisan a nyilvános profiljukról. A lementett mutatók a következők voltak: név, szakterület, RG-mutató, olvasottság, idézettség, impaktpont, követők, követettek, kar vagy intézményegység. Összesen 1 213 felhasználó adatlapjáról gyűjtöttem ki az információkat 2015. november-december között. Az így összegyűjtött nyers adatokat különböző szempontok szerint rangsoroltam. Csökkenő sorrendben sorba rendeztem a felhasználókat impaktfaktor, idézettség, publikációk száma, olvasottság, követők szerint. E sorrend alapján a tíz legmagasabb eredményt elért felhasználót kategóriánként listába szedtem. Az adott szempontnak megfelelően kiegészítettem az eredményeket más mutatókkal is. A továbbiakban ezekkel a rangsorokkal számoltam tovább.

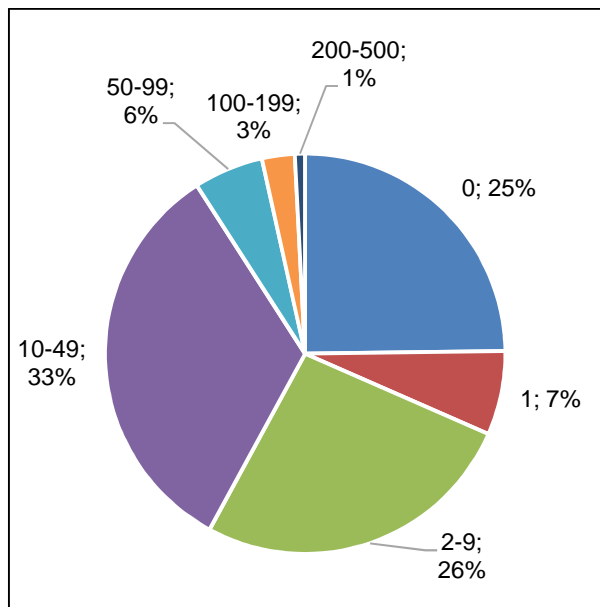
A Pécsi Tudományegyetem felhasználói

A Research Gate összes regisztrált tagja a Pécsi Tudományegyetemről 2015.10.11-én 1 195 fő volt, majd 2016.01.20-án már 1 214 fő, ma, 2016.03.25-én ez a szám 1 323.²⁷ Ez egyértelműen mutatja a portál dinamikus fejlődését és terjedését intézményi szinten is. A továbbiakban a 2015. decemberi mutatókkal fogok számolni. A PTE összes publikációja 5 384 db, viszont az egyes felhasználók publikációinak száma összeadva 22 339 db. Ebből egyértelműen kiderül a PTE kutatói közötti együttműködés, hiszen ebből látszik, hogy több dokumentum többszerzős (1. ábra).

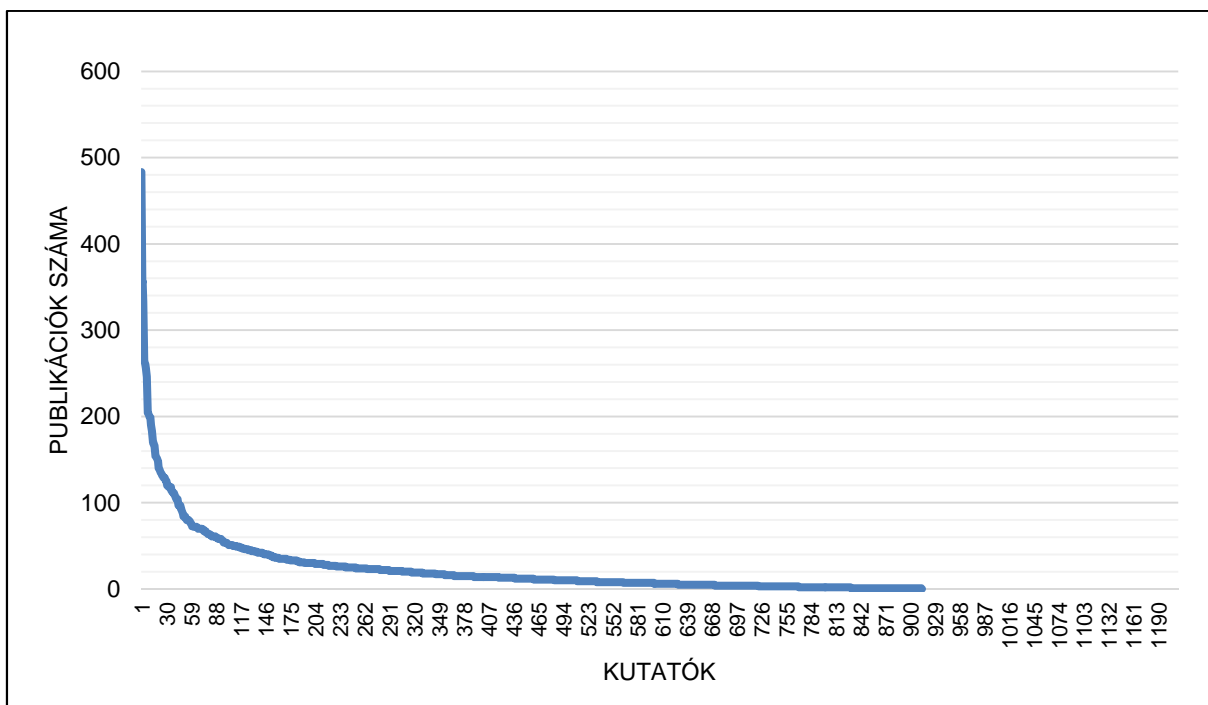
Az egy főre eső publikációk száma átlagosan 24,5 fő. Ez azonban nem jelenti azt, hogy minden felhasználó kiveszi belőle a részét. Ahogy az alábbi két grafikonon is látszik, hogy az eloszlás meglehetősen aránytalan (2., 3. ábra).

1. ábra A PTE összes felhasználójának publikációi

2. ábra A publikációk eloszlása a felhasználók között

3. ábra A publikációk számának eloszlása a felhasználók között

Az összes tag 25 százalékának egyetlen publikációja sincs, nagyjából ugyanennyi az, akinek 2–7 közötti darab van, 7 százalékának egyetlenegy. Nagyjából harmaduk 10 és 49 közötti számú dokumentumot adott hozzá profiljából, itt helyezkedik el az átlag 24,5 is, így tehát ez a tipikus. A felső 10%-ba tartoznak azok a kutatók,

akiknek 50 feletti publikációjuk van, itt azonban meglehetősen nagy a szórás, 50–500 között mozog. Ebből az derül ki, hogy azok, akiknek egyáltalán nincs közzétett munkájuk, valószínűleg csak szemlélődés céljából regisztráltak.

Ahhoz, hogy ennek utána járjak, megvizsgáltam, hogy az RG-mutató, mely nagyrészt az aktivitást nézi, hogy oszlik el ezek között a felhasználók között (4. ábra).

Látható, hogy a tagok nagyjából negyedének semmilyen aktivitása nincs, ezek lényegében azok, akiknek egy publikációjuk sem volt. Ez azt jelenti, hogy ők sem olvasás vagy kapcsolattartás, sem tartalommegosztás céljából nem látogatják a platformot. Feltételezhetjük, hogy csak azért regisztráltak, mert valamelyik kollégájuk vagy maga a Research Gate meghívót küldött nekik, azonban regisztráció után nem keresték fel újra azt, vagy egyszerűen még új felhasználók voltak az adott időszakban és nem volt megjeleníthető eredmény, vagy nem tették láthatóvá. Azt viszont nem állíthatjuk, hogy ugyanaz a dinamika az aktivitásban, mint a dokumentumok számában.

Habár a görbe nagyvonalakban hasonló esést mutat, több, rendkívül nagy kilengés is mutatkozik pozitív és negatív irányban is. Van néhány felhasználó, akik magas számú publikációik ellenére nagyon alacsony számot értek el. Néhány esetben, ahol a mutató 0,0, el kell tekintenünk az elemzéstől, mivel ez egyenlő azzal, hogy nincs adat róla, tehát tudatosan nem vesz részt a versenyben. Azonban még így is van néhány meglepő eset, hiszen azok között is akadnak viszonylag magas RG-mutatójú felhasználók, akiknek alig volt feltöltött anyaguk. Ezeknek az

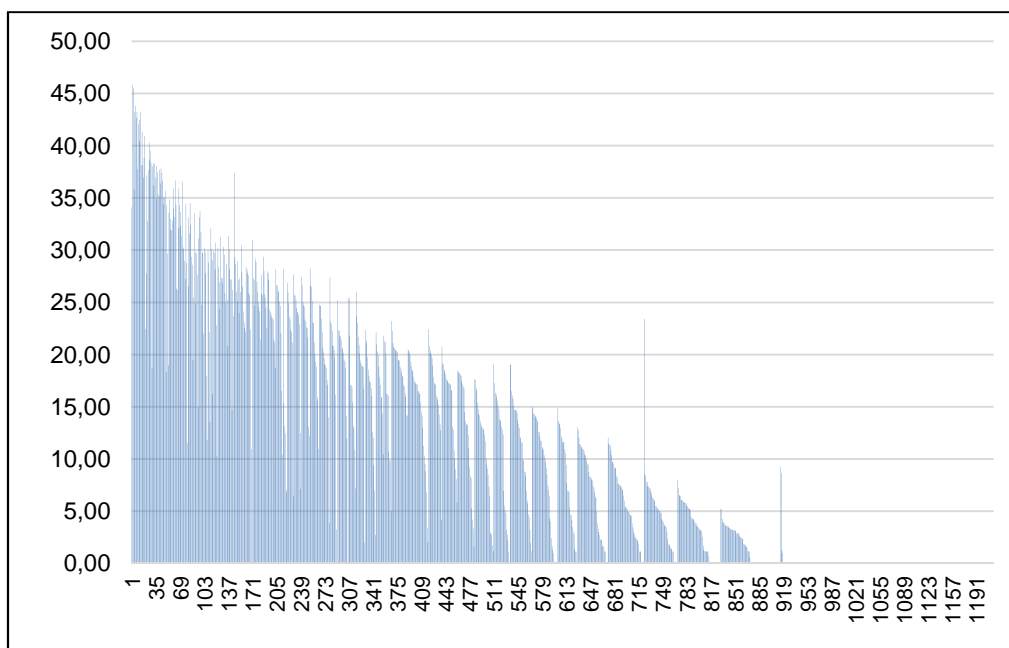
okát a későbbiekben fogom felderíteni, hiszen nem ismerjük az RG-mutató pontos összetevőit.

Azoknak a száma, akiknek 20-nál kevesebb publikációjuk volt, egyetlen esetben sem érték el 25-nél nagyobb RG-mutató értéket, így tehát ezek között biztosan van reláció. Az is érdekes, hogy a kisebb publikációs számú kutatóknál megfigyelhető egy bizonyos visszatérő minta.

Ahhoz, hogy az RG-mutató egyéb indikátorait is megállapíthassuk, grafikus ábrázolással próbáltam kideríteni, van-e olyan mutató, amely az RG-mutató görbéjével hasonló esést mutat. Ezzel arra jutottam, hogy nincs egy olyan mutató sem, mely hozzávetőlegesen is hasonló tendenciát mutatna. Az RG-mutató görbéje így néz ki: (5. ábra).

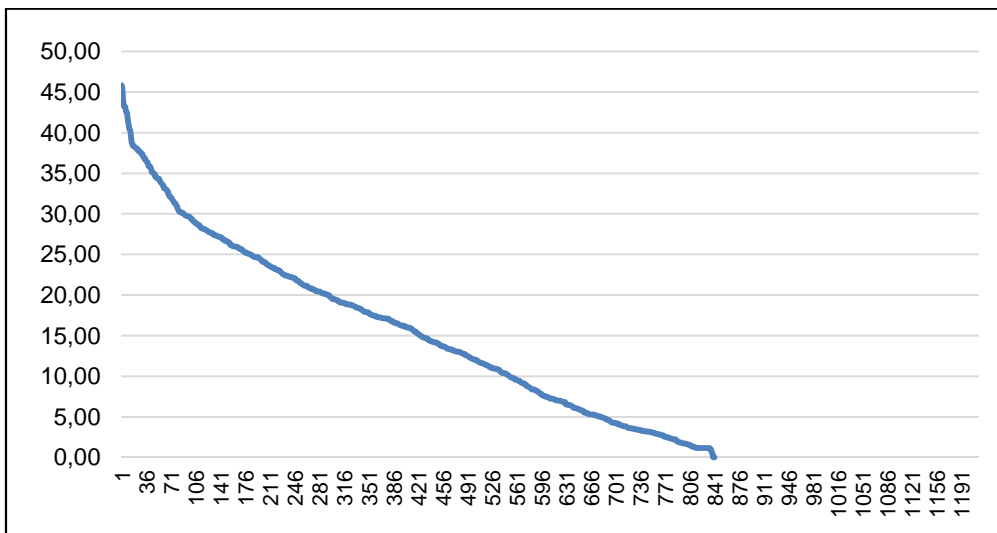
Az összes többi mutató sokkal egyenlőtlenebbül oszlott el, míg ez viszonylag kiegyensúlyozottan csökken. Az összes többi mutató inkább a publikációk számának görbéjéhez volt hasonló RG-mutató alapján rangsorolva.

Ez azt jelenti, hogy egyértelműen van összefüggés a publikációk, hivatkozások, olvasások száma, követők és követettek között, hiszen mindenhol nagyjából ugyanazok értek el magas helyezést, viszont az RG-mutató sokkal inkább lehetővé teszi a jobb helyezést azoknak a felhasználóknak, akiknek egyébként a bibliometriai mutatói alacsonyabak voltak.

4. ábra RG-mutatók a publikációk száma szerinti sorrendben

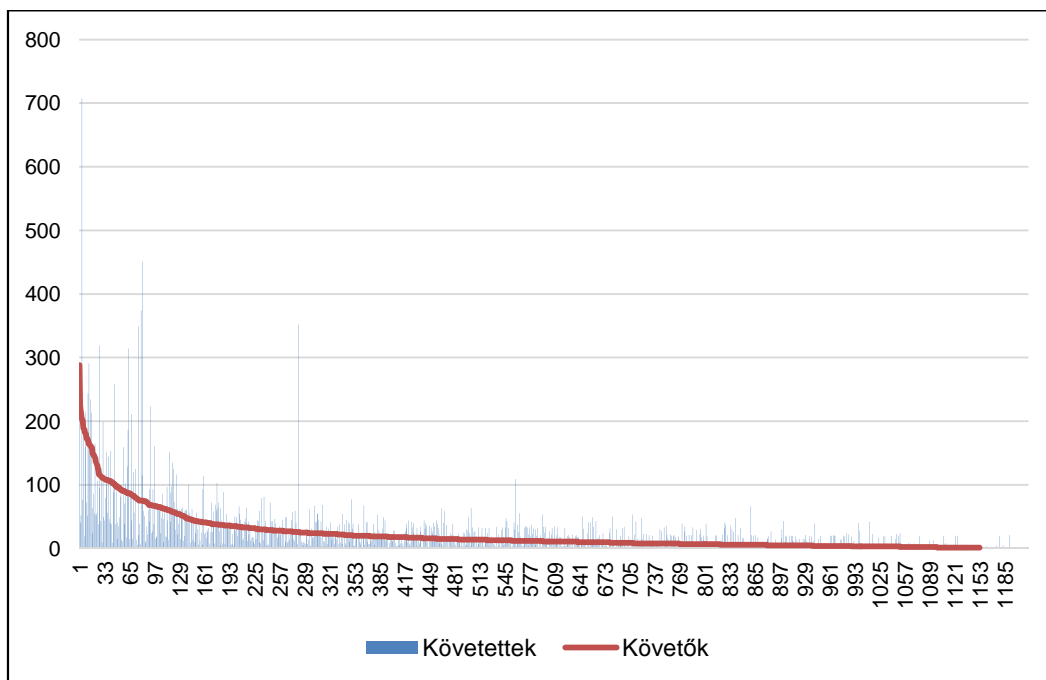

5. ábra RG-mutató

A legnagyobb szórás az RG-mutatóhoz képest ebben a mérésben a követők és követettekénél volt. Itt egészen meglepő arányok is megjelentek, bár a legaktívabb, legtöbb publikációjú felhasználóknál volt a legtöbb követő és követett, néhol a lista alján állók is meglehetősen magas számú követőkkel bírtak. Ez alapján állíthatjuk, hogy a követők száma nem játszik komoly szerepet az RG-mutató megállapításában, nem tudja torzíthatni a kutató jelentőségét.

Ez fontos szempont, hiszen ez az egy olyan a mutatók közül, amely könnyen befolyásolható a felhasználó által, ha feltételezzük, hogy egy másik felhasználó követése kölcsönös követést eredményez. Ennek ellenőrzéseképp összehasonlítottam ezt az indikátort, a követők alapján rangsorolva a PTE felhasználóit (6. ábra).

6. ábra Követők és követettek száma egymáshoz képest

Azoknál, akiknek a legtöbb követőjük van, többször fordul elő magas számú követő, azonban korántsem egyenlő az arányosság. Sok olyan felhasználó van, aki nagyságrendekkel több másik személyt követ, mint ahányan őt követik. Ez főleg azoknál jellemző, akiknek egyébként a többiekhez képest több követője van. Nem mondhatni, azonban, hogy melyik oldal van többségben, ezért mondhatjuk, hogy kevéssé befolyásolja a követettek száma a követőket.

Meg kell jegyezni azt is, hogy néhány felhasználónál a lista közepe felé is kiugróan magasabb a követettek száma, kiváltképp a lista 282. tagjánál. Ez felkeltette az érdeklődésemet, így megnéztem újra e személy profilját és eredményeit. Követőinek száma egész pontosan 26, 352 személyt követ. Összesen 4 publikációja van, RG-mutatója 10,82, tehát az alsó harmadban található. Érdekes azonban, hogy ezek olvasásainak száma 352, az átlag pedig 496, így ez az alacsony publikációs számhoz képest viszonylag magas, ellenben összesen 20 hivatkozása van, melyből 17-et egyetlen tanulmány kapott. Ezek közül egyik sem különösebben deviáns a követettekén kívül, ami újabb bizonyíték arra, hogy mit sem ér a sok követése, ha mögötte nincs tartalom, valamint nem jelenti azt, hogy a másik fél is viszonozza azt.

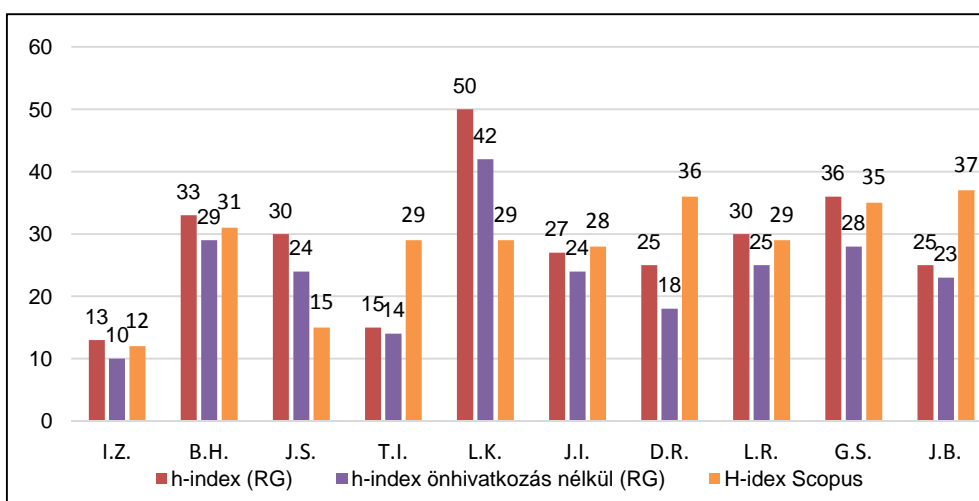
A magas eredmények oksági vizsgálata

Az után, hogy az összes PTE tag online viselkedését vizsgáltam, áttértem a rangsorokban legjobb helyet elfoglaló kutatók vizsgálatára.

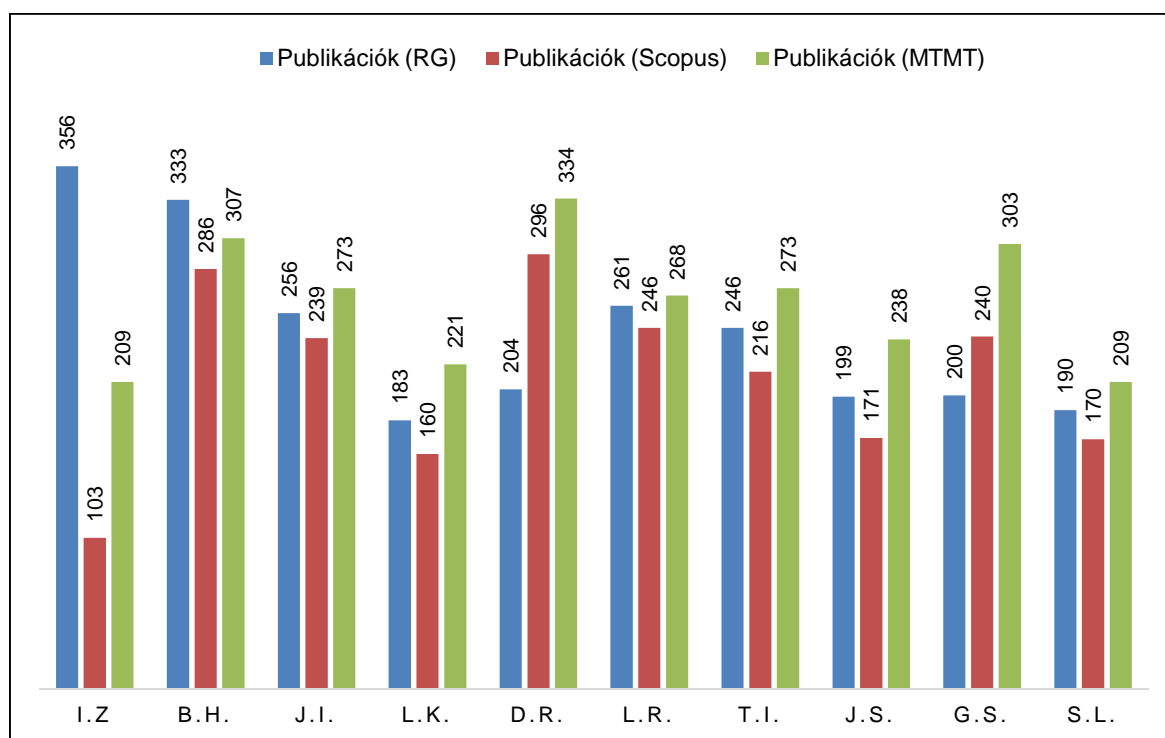
Mindenképp fontosnak tartottam, hogy az RG bibliometriai mutatóit összehasonlítsam más forrásokkal is, így ugyanezeknek a szerzőknek a Hirsch-indexét mértem össze a Scopusban található adatokkal, mivel úgy gondolom, fontos tudni, mennyire reálisak az RG-ben mért adatok, és milyen különbségek mutatkoznak (7. ábra).

Arra az eredményre jutottam, hogy jelentős eltérés csupán két esetben található, ebből egynél, D.R.-nél ez a Scopus javára hajlik, így ez csupán annyit jelent, hogy nincs minden hivatkozott munka hozzáadva. A másik esetben viszont, L.K. esetében az eltérés nagyon magas, 42%-os, s itt az RG eredménye a magasabb. Az önhivatkozás nélküli érték már alacsonyabb, csak 42, melyekhez képest a Scopus eredménye 29. A szerző szempont szerint is jól szerepelt, sok olvasója van, így előfordulhat, hogy a kizárólag Research Gaten publikált munkáira sok hivatkozást kapott, melyek a Scopusban nem jelennek meg. Ezekon kívül a többi felhasználónál nem érzékelhető jelentős különbség, csak 1-3 az eltérés, illetve a Scopus javára, így az csupán annyit jelent, hogy nem minden egyéb munkáját töltötte fel a szerző.

A másik szempont, amit ezek után részletesen figyelembe vettem, a publikációk száma. Ehhez újból rangsoroltam a PTE összes RG felhasználóját az előzőekhez hasonló módon. Korábban már láthattuk, hogy a legmagasabb publikációs számú felhasználók, akiknek 200 és 500 közé tehető a száma, az összes felhasználó 1 százalékát teszi ki. Most azonban azt nézzük meg, hogy ez a bizonyos 1%, pontosabban az első 10 felhasználó a sorban, milyen tulajdonságokkal bír (8. ábra).

7. ábra H-index különböző adatbázisokban

8. ábra A legtöbb publikáció

A legtöbb közlemény a Research Gate 483 volt, a 10. szerzőnek a rangsorban pontosan 200 feltöltött dokumentuma volt. Az egyéb adatbázisokkal, név szerint az MTMT-vel és a Scopus táblázataival összevetve azonban meglehetősen eltérő eredményt kaptunk. Az MTMT szerint²⁸ a 10 szerzőnek közel azonos számú dokumentuma van (tudományos közlemények összesen), szám szerint 356 és 209 között, mely az RG szerinti 483–200-hoz képest viszonylag nagy eltérés.

A Scopus-szal összehasonlítva pedig egészen nagy eltérések jöttek ki, melyre a legszembetűnőbb példa a Research Gate szerinti lista toronymagas vezetője, A.S., akiknek az ottani 483 dokumentumához képest a Scopus csak 117-et könyvel. Ez 76%-os különbség. Az MTMT szerint, ahol az összes tudományos közlemény számát néztem, ez az eredmény 356 db, mely még mindig a legmagasabb szám. A különbség oka az lehet, hogy a Scopus csak a lektorált cikkeket számolja, míg az MTMT a könyvrészletet, konferenciaközleményeket, a Research Gate pedig emellett a nyers adatokat, a konferenciákra készített prezentációkat, tananyagokat, absztraktokat vagy a kutatási beszámolót is. Feltételezzük, hogy A.S. tisztában van azzal, hogy a több közlemény magasabb mu-

tatókat eredményezhet, így tudatosan ilyen célból töltötte fel a lehető legtöbb anyagot.

Kérdéses, hogy valóban ez volt-e a célja, mivel az RG-mutatója nem kifejezetten magas, 34,09, mellyel 56. a PTE RG-mutató rangsorában. A Research Gate-en erre a dokumentum-mennyiségre 3 000 olvasás jut, ami 25. a rangsorban, így viszonylag elől található, ez az eredmény azonban nem az átlagolt, egy munkára jutó olvasottsági arány, hanem az összes munkájának olvasottsága. Ezt 483 dokumentummal érte el, így már nem különösebben kiemelkedő az olvasottsága. A hivatkozások száma szintén az összesre vonatkozik, mely 666, ami 81. a rangsorban. A h-index már árnyaltabb képet ad, ez nála 12, illetve önhivatkozás nélkül mindössze 10. A normál h-indexe a Scopusban 11. Itt összesen 655 hivatkozást jegyeznek nála. Ez alapján azt láthatjuk, hogy bár Research Gaten négyszer több dokumentuma van, mint a Scopus szerint, a rájuk eső hivatkozások száma alig magasabb, így ezek az értékek nem torzítanak a szerző valódi teljesítményén, a mutatók, mint RG-mutató, h-index nagyjából reálisan mérik azt.

Volt még egy hasonlóan kontrasztos eredmény, I.Z. nevű felhasználónál. Az ő esetében RG-ben 356 dokumentuma volt, Scopusban 103. RG-

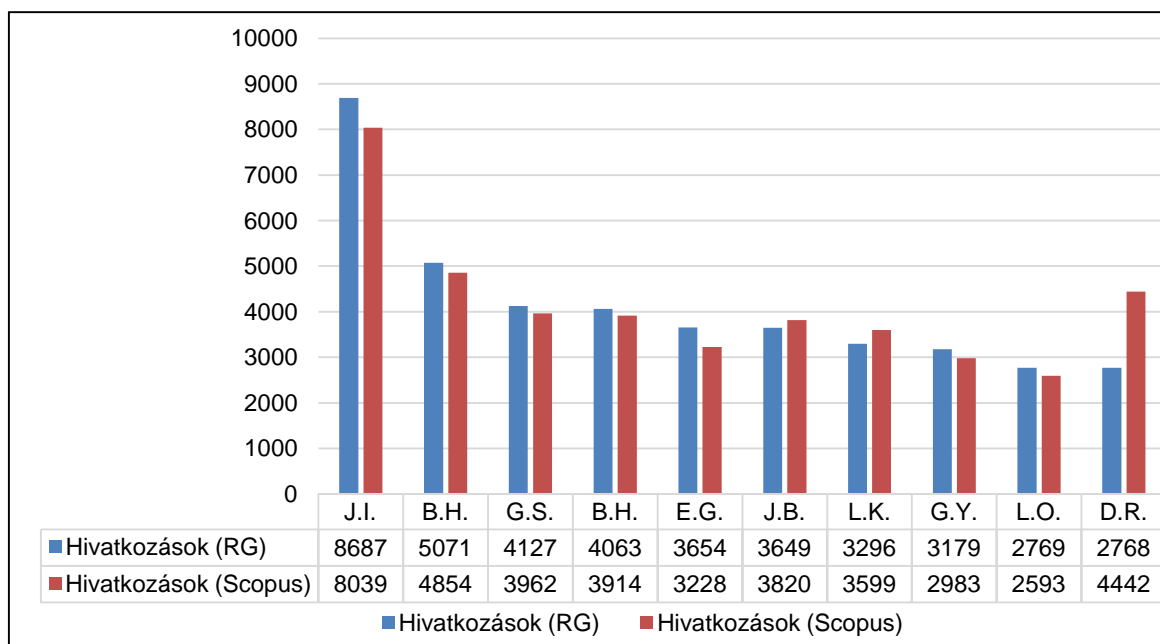
mutatója jóval magasabb, 45,81, idézettsége 576, h-indexe 13, önidézés nélkül 10. Scopusban idézettsége 555, h-indexe 12. Ezek az arányok hasonlóak az előző kutatóhoz, bár érdekes megjegyezni, hogy az RG-mutató tíz egésszel magasabb, bár nagy eltérés nem mutatkozik a többi indikátornál.

Az előbbi grafikonból láthattuk, hogy vannak olyanok is, akiknél a verseny a Scopus irányába dőlt, azaz több cikkük volt a szerint, mint az RG-ben hozzáadva. Ez egyből azt is láttatja, hogy nem foglalkoztak sokat az RG-mutatókkal, hiszen így lett volna mit feltölteniük a profiljukra, mégsem tették, a sorban utolsónak, G.S.-nek például csak 200 munkája van a Research Gaten, míg a Scopuson 240, tehát a különbség jelentős. H-indexe az RG-n ennek ellenére 36, a Scopuson 35, tehát mindkét helyen meglehetősen magas. RG-mutatója 42,05, mely magas, mégsem reális, ha azt nézzük, hogy ez előzőekben vizsgált kutatóké hasonló volt, viszont ahhoz 10 körüli h-index társult. Azt azonban láthatjuk, hogy a nélkül is lehetnek valakinek magas mutatói, hogy sok figyelmet fordít a Research Gate profiljára (amennyiben feltételezzük, hogy ez az oka az alacsonyabb számú publikációnak).

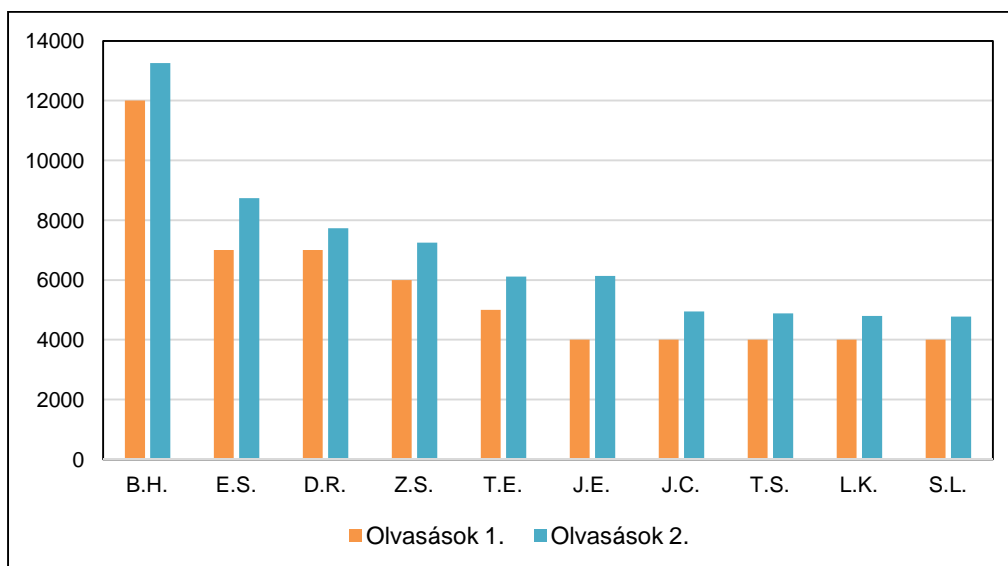
Egy másik szempont, ami alapján ragsoroltam a felhasználókat, az az idézettség volt. Itt szintén a PTE összes felhasználóját rangsoroltam, majd összehasonlítottam a Scopus szerinti hivatkozások számával. Ahogy az ábrán látszik, a legeredménye-

sebb első tíz kutató esetében nem tapasztalható jelentős eltérés a két adatbázisban, így a Research Gate e tekintetben megbízhatónak bizonyul. Egyetlen eset van, ahol a Scopus jóval több hivatkozást könyvelt, D.R. nevű szerző esetében. Az RG szerint 2768 (204 publikációra), míg a Scopusban 4 442 (297 dokumentumban). Ez mind a dokumentumok számában, mind a hivatkozások tekintetében komoly eltérés, amely akkor is látszik, ha arányosan nézzük: h-indexe az RG-ben 24, míg a Scopus szerint 36. Ezek alapján ő szintén egy olyan eset, aki nem adta hozzá a Research Gate-hez minden egyes munkáját (93 az eltérés), így teljesítmény-mutatói sérülnek. Ez alapján tehát megállapíthatjuk, amennyiben minden munka hozzá van adva, mely a jelentősebb kutatóknál megvalósul, a hivatkozások száma teljesen megbízható (9. ábra).

Az eddig vizsgált mutatók többnyire más forrásokból is hozzáférhetőek voltak, most azonban egy újabb szempontot szeretnék figyelembe venni, az olvasások számát, mely az idézettségi mutatóknál jóval kifinomultabban méri a publikációk iránti érdeklődést. Erre egyedül a Research Gaten van lehetőség. Az adatok gyűjtésekor az összes mű olvasottságát vettem figyelembe, mely a kutatók profilján csupán kerekítve jelent meg, mivel ekkor még nem volt teljes hozzáférésem, így az adatok nem pontosak. Ezt az egy adott heti olvasások feltüntetésével ellensúlyozom, illetve az akkori tíz legmagasabb eredményt elérő felhasználó februári, pontos olvasottságával kiegészítve (10. ábra).

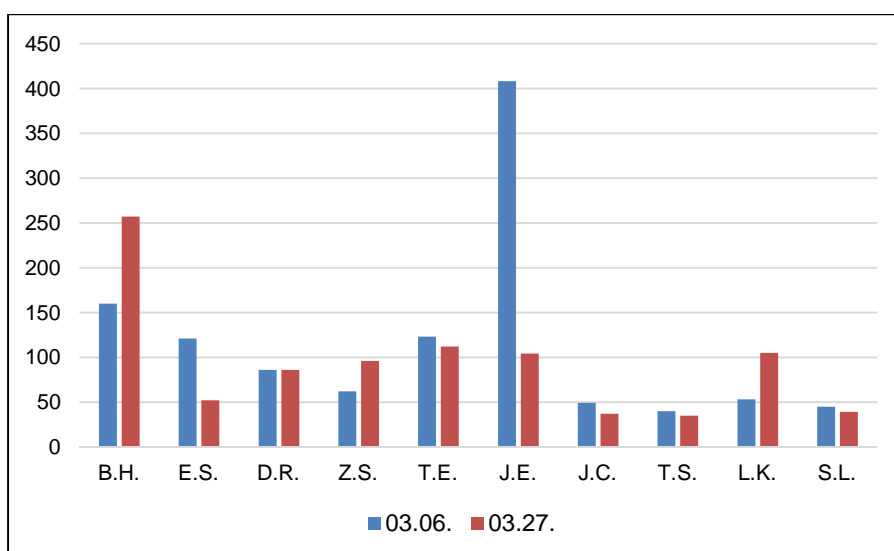
9. ábra Hivatkozások

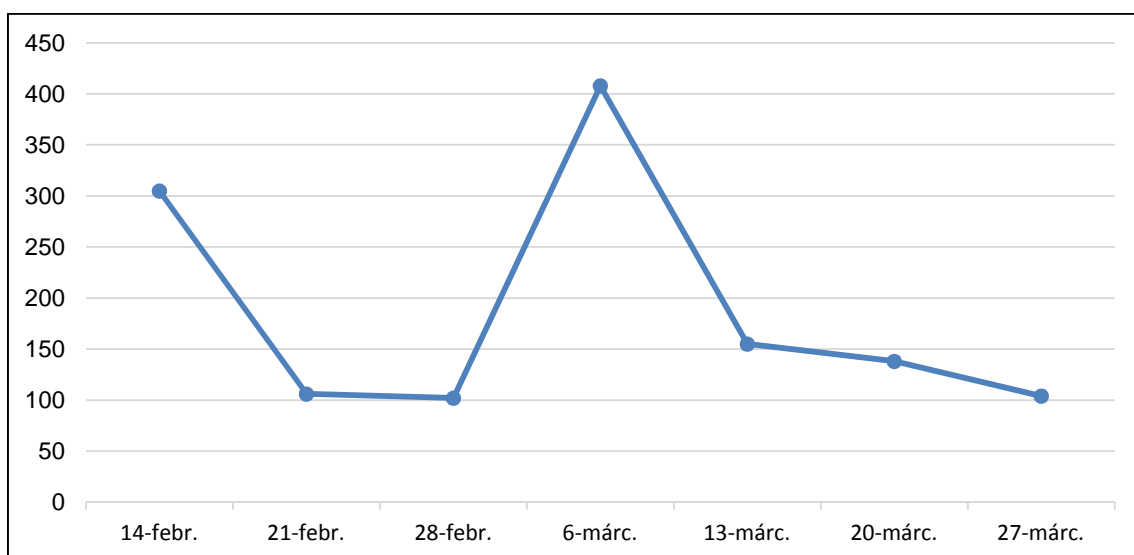
10. ábra Olvasottság

Láthatjuk, hogy az első adatvételhez képest a növekedés a következő két hónapban meglehetősen egyenletes volt. Egyetlen esetben sem látható lényeges eltérés. Ez esetben is érvényesül az, ami az eddig vizsgált adatoknál jellemző volt, hogy a listában az első 1–2 szerző kiugró eredményt ér el. Itt az első szerző 12 000 olvasót szerzett, míg a soron következő már csak 7000-t. Ez szintén magas szám, de nagy a szakadék a kettő között. A Research Gatent arra is van lehetőségünk, hogy a heti olvasást vizsgáljuk meg. Ehhez két különböző heti olvasást vettem figyelembe, egyet 03.06-val bezárólag, egyet 03.27-vel (11. ábra).

A heti olvasások a vizsgált két hétben meglehetősen ingadozó, azonban többé-kevésbé megtartja az összesített rangsort. Jelentősebb eltérés mutatkozik azonban J.E. nevű felhasználónál, aki az egyik héten toronymagasan kiemelkedik az átlagból, a másik héten viszont csak átlagos eredményt ért el. Ha a többi hét adatait is megnézzük, kiderül, hogy a kiemelkedő hét csupán egyetlen heti kimagasló teljesítmény, bár egyébként is ingadozó, amennyire azt meg tudjuk állapítani (12. ábra).

11. ábra Heti olvasások

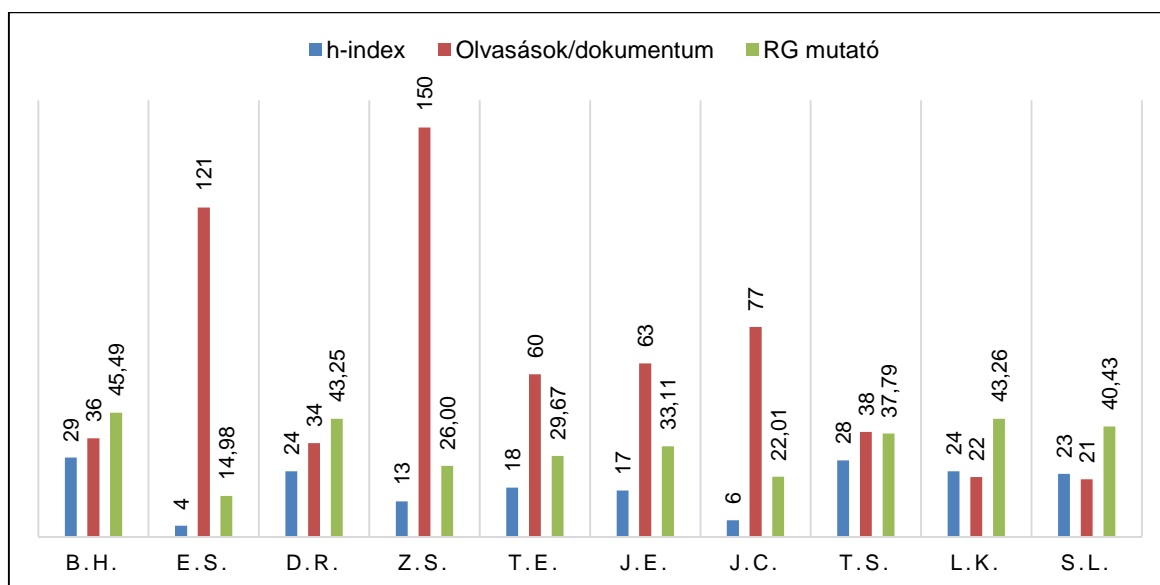
12. ábra J. E. Heti olvasások

Egy másik érdekes jelenség is tapasztalható, mégpedig az olvasások és a dokumentumok száma kapcsán. Mivel az olvasások nem átlagolva, hanem összesítve jelennek meg, nem mindegy, hogy a szerző egy műve kap 1000 olvasást, vagy 500 mű ugyanennyit.

Esetünkben az eloszlás majdnem ennyire változatos. A legtöbb olvasást elérő felhasználónak a publikációs száma is igen magas, ebben a sorban a

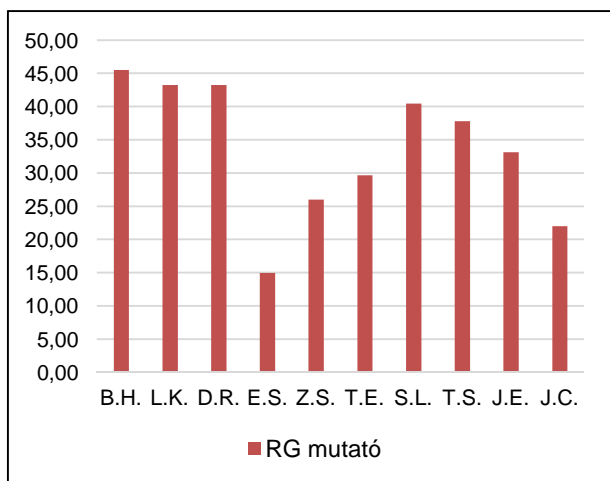
legmagasabb, az arány $12\ 000/333$, tehát egy műre átlagosan 36 olvasás jut. A következő a sorban igen csekély, 58 dokumentumot tud magáénak, s erre esik 7000 olvasás, tehát átlagosan 120,7.

Ezek a mutatók azonban nem egyenesen arányosak az idézettségi mutatókkal. Ha például a h-index-szel hasonlítjuk össze az eredményeket, kiderül, hogy a magas olvasottság egyáltalán nem jelent magas idézettséget (13. ábra).

13. ábra Egy dokumentumra jutó olvasás

A tíz kutatónak nagyjából fele mondhatja el, hogy az egy publikációra jutó olvasása arányos a h-indexével. Bár a két mutató nem hasonlítható össze, hiszen a h-index éppen azt mutatja, milyen sok magas idézettségű cikke van, azonban ez által jól kirajzolódik az a probléma, hogy az, hogy egy cikket sokan olvasnak, nem jelenti, hogy sok hivatkozás is érkezik rá. Ha egy pályakezdő már pályája elején magas olvasottságra tesz szert, h-indexe alacsony marad. Így nem hiteles és elegendő egy olyan mérés sem, amely csak a hivatkozások számát veszi figyelembe. Három olyan szerző is van a listában (E.S., Z.S.), akinek mérsékelt számú cikkeket rendkívül sokan olvassák, h-indexük mégis nagyon alacsony, 4–6. A tíz legmagasabb olvasottságot elérő szerző között is mindössze három olyan van, aki a citációs rangsor első 10 helyezettje között szerepel, név szerint B.H., D.R., L.K. Ez ugyancsak azt támasztja alá, hogy az olvasás nem feltétlenül jár idézéssel, így nem lehet csak az alapján mérni a teljesítményt. Azt, hogy az RG-mutató mennyire enyhíti ezt a fajta torzítást, a 14. ábrán megfigyelhetjük.

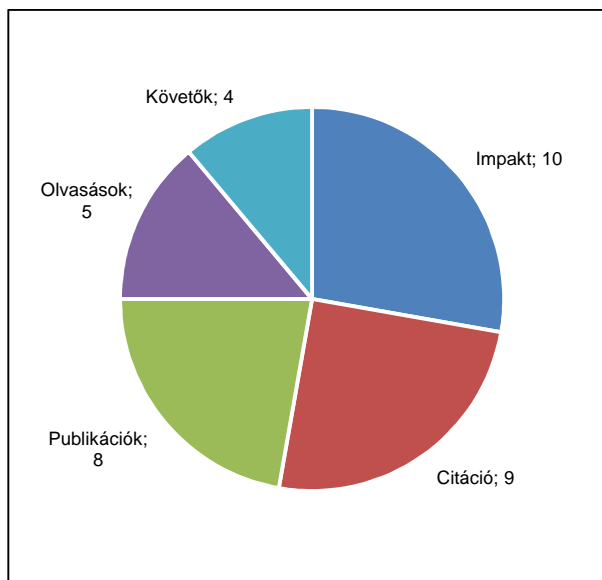

14. ábra RG-mutató olvasások szerint

A PTE RG-mutató szerinti rangsora

Mindez felveti a kérdést, hogy akkor valójában milyen mutató számít bele legnagyobb arányban az RG-mutató számításakor. Mint az az első, összesített PTE listából kiderült, nincs egy olyan mutató sem, amely az RG-mutatóval arányosan csökkenne. Viszont összeszedtem a különböző top tízes ranglistákból azokat, akik 1) több rangsorban is szerepeltek, 2) az RG-mutató alapján első 30 helyezett között is szerepelnek. Érdekes eredményeket kaptam. Egyértelműen az „*impactpoint*”

számít legnagyobb súlyban, mivel az első 10 RG-mutatóhoz tartozó kutató kivétel nélkül szerepel az első 10 legmagasabb impactpont-rangsorban. (Mint már említettem, ez a mutató többé nem elérhető a Research Gatén (15., 16. ábra).

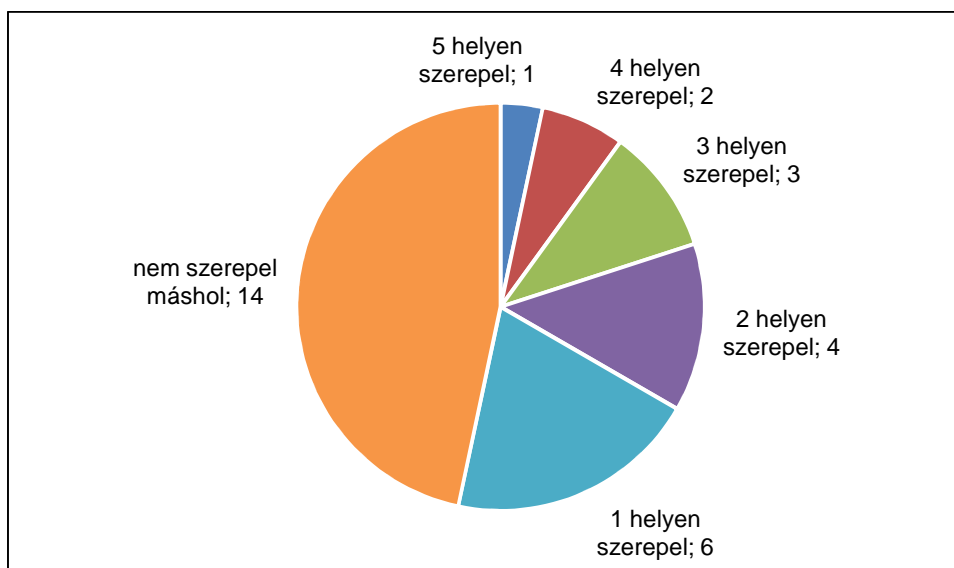
15. ábra RG szám tényezői

Az egyes tényezők előfordulási gyakorisága a magas RG-mutatójúaknál az alábbi: impactpont, idézettség, publikációk, olvasások, követők. Ez azt jelenti, hogy a magas RG-mutatójúaknál 10 esetben volt egyezés az impactpont-listával, 9 esetben az idézettséggel, és így tovább.

Ez azonban nem jelenti azt, hogy a legtöbb magas RG-mutatójú kutató feltűnt valamilyen másik listában is. Sőt, olyan is volt, aki máshol ért magas eredményt, itt azonban nem szerepelt a neve. Ez legfőképp az olvasások és a követők rangsorában fordult elő 5–5 személy esetében, majd a publikációknál 2 (ebből egy azonos a követőknél megjelenővel), idézettségénél 1 személy volt érintett. Érdekes, hogy egy személy több listában is megjelenik, azonban RG-mutatója mégsem magas.

A harminc legmagasabb RG-mutatójú felhasználó csaknem fele nem jelenik meg semmilyen más rangsorban, a következő jellemző tendencia, hogy egyikük egy másik listában tűnik fel még. Ez azt jelenti, hogy az RG-mutató valóban igyekszik egyensúlyt teremteni az egyes értékek között, hiába tornázza fel valaki egyik indikátorát, attól az RG-mutató nem lesz automatikusan magas. Erre ékes példa a fentebb vizsgált A.S. nevű felhasználó, hiszen ő két listában is megjelent: követők és

16. ábra **Megjelenések más rangsorokban**

publikációk száma alapján, ellenben a dokumentumokra érkező visszacsatolás nem volt olyan mértékű, hogy itt, az RG-mutatónál is helyezést érjen el.

Ha részletesebben megnézzük az egyes kutatók profiljait, láthatjuk, hogy a Research Gate azt is feltűnteti, hogy egy-egy személynél az RG-mutató milyen arányban tevődik össze a publikációkból, illetve más aktivitásból. Mind a 30, RG-mutató szerinti rangsorban szereplő felhasználó közreműködési listáját végignéztem, és azt tapasztaltam, hogy mindannyiuknak kivétel nélkül 100%-ban publikációkból áll össze az RG-mutatójuk. Ez azt jelenti, hogy sajnos egyikük sem tett fel vagy válaszolt meg egyetlen kérdést sem.

Ennek ellenére, érdekes módon, az RG-listán nem szereplő, de más listába bekerült szerzők közül többnek van ilyen jellegű aktivitása. A legtöbb a követők szerinti rangsorból került ki, de az arány elenyésző, még az első 50 felhasználó közül is csak ötnek volt a publikációkon kívül más aktivitása, közülük is csak 2 írt ki kérdést. A legmagasabb szám a kérdéseknél 12 volt, ugyanő 27 kérdést válaszolt meg, így a publikációi mindössze 83%-ban számított bele az RG-mutatójába, míg kérdései 14%, válaszaik 3%-ban. RG-mutatója így lett 37,94, 42 publikáció és 196,02 impaktpont mellett. Egy másik magasabb szám egy felhasználónál 2 felett kérdés és 42 válasz volt, mellyel 27%-ban módosította RG-mutatóját, 6%-kal a kérdések által, 21%-kal a válaszaival, mely azonban csak 22,55.

Már 3 megválaszolt kérdés is 2%-kal módosíthatja az RG-mutatót. Érdekes az is, hogy egyetlen felhasználó esetében a követők is beleszámítottak 1%-ban, a miértről azonban nincs információ, hiszen a 116 követő nem számít kiemelkedőnek, illetve nála magasabb számoknál nem tapasztalunk ilyen módosulást.

Mindebből tehát az derül ki, hogy az egyéb aktivitások százalékos arányban számítanak bele az RG-mutatóba, így tehát minél több publikációval kapcsolatos aktivitása van valakinek, annál nagyobb súllyal számít bele a feltett kérdés vagy hozzászólás. Ez azt jelenti, hogy csak ezzel nehéz feltornászni a mutatót, azonban a már sok publikációval bíró felhasználó esetében jelentősen módosíthatja azt. Nyilvánvaló, hogy egy kérdést megválaszolni vagy újabbat kiírni jóval egyszerűbb, mint egy kutatást lefolytatni, majd azt publikálni. Nem minden kérdés vagy válasz számít ugyanolyan súlyban, függ attól is, hogy a többi felhasználó mennyire értékeli relevánsnak azt, névtelen felvagy lepontozással.

Azt feltételeznénk, hogy a kutatók kihasználják ezt a lehetőséget (annál is inkább, mert valóban hasznos funkció), és nagyobb aktivitással próbálnak javítani értékeiken. Úgy tűnik azonban, hogy ettől mégsem kell félnünk, hiszen ugyan befolyásolható lenne az RG-mutató valamilyen szinten, az egyéb teljesítménnyel arányosan, azonban a PTE felhasználói alig használják a funkciót, nemhogy tudatosan visszaélnék vele.

Az eredmények összegzése

Az elemzésből kiderült, hogy a Pécsi Tudományegyetem összes felhasználójának nagyjából egyharmada vesz részt aktívan a Research Gate használatában, mint aktív szerző. A maradék kétharmadnak alig, vagy egyáltalán nincs publikációja, tehát vagy nem látogatja rendszeresen a Research Gatet, vagy csak szemlélődő. A PTE összes publikációja a tagok 10%-a között oszlik el. Ennek nagy jelentősége van, mivel az RG-mutató nagyban függ a publikációk számától. Azok, akiknek kevesebb publikációjuk volt, sokkal kevesebb eséllyel értek el magas RG-mutatót, 20 alatti dokumentummal egyáltalán nincs példa magas RG-mutatóra. Az olvasások eloszlása is ezt támasztja alá: hiába van valakinek egy igen magas olvasottságú munkája, az RG-mutatón ez nem jelent nagy eltérést ahhoz képest, akiknek sok, közepes olvasószámú munkája volt.

Más forrásokhoz képest a bibliometriai mutatók terén, mint hivatkozások vagy h-index nem volt nagy eltérés, míg a publikációk száma lényegesen eltért. Ezt a műfaji különbségeknek köszönheti, és épp ez teszi egyedivé a Research Gatet, hogy olyan munkákat is közzé lehet tenni szabályozott keretek között, melyeket máshol nem, és ezzel szemmel láthatóan élnek is az érintettek, ez azonban nem torzítja semmilyen mutatójukat aránytalanul. Ahol jelentős volt az eltérés, az RG-mutatón ott sem jelentett torzulást, a többi mutató kiegyensúlyozta azt.

A másik egyedi mutató, az olvasottság a dokumentumra való érdeklődést a lehető legérzékenyebb eszközzel méri, hiszen minden megtekintést figyelembe vesz az előnézettől a letöltésig. Egyértelműen látszik, hogy az olvasottság és az idézettség nem egyenesen arányos. Csupán a vizsgáltak felének volt magas a h-indexe és az olvasottsága is, másoknál csak az olvasottság volt magas. Így tehát nem állíthatjuk sem azt, hogy a magas olvasottság együtt jár az idézéssel, hiszen ebből látszik, hogy nagyon is más a dinamikája. Ezért nem ítélné meg a kutató jelentőségét csupán a hivatkozások alapján, hiszen nem csupán egy újabb dokumentum lehet a dokumentum hasznosulásának módja. Ugyanakkor maga az olvasottság sem elég információ ehhez, viszont szignifikáns lehet egy kutató megítélésénél. Erre kizárólag a jelenkori technológia ad lehetőséget, mivel korábban lehetetlen lett volna mérni, hányan olvastak egy munkát.

A legtöbb mutatóról elmondható, hogy az első két legmagasabb eredmény toronymagasan emelkedik a többi fölé, s az azt követő, szintén magas eredmények alig közelítik meg. Ennek ellenére az RG-mutató összesítéséből világos, hogy általánosságban nem azé a legmagasabb, aki egy valamiben kitűnik, hanem akinek minden mutatója aránylag magas.

Kiderült, hogy a közösségi funkciók közül a követők és követettek száma ugyan nincs közvetlen hatással a mutatókra, de közvetetten hatással lehet rájuk. A követők és a követettek között többnyire nincs nagy eltérés, azonban többnyire a követettek száma a magasabb. Néhány személynél kiugróan magasabb, ám ez nincs hatással a mutatókra, de viszontkövetést sem eredményez. Ez azt is jelenti, hogy az illető nagyon aktív a Research Gateten és figyelemmel kíséri más szerzők munkásságát.

A legmagasabb RG-mutatójú szerzők és a magas impaktpontszámú szerző közt rész-egész reláció van, azaz a legmagasabb impaktpontszámúaknak mind magas volt az RG-mutatója. A többi kategória már nem eredményez ilyen szoros összefüggést az RG-mutatóval. Sőt, mind közül az RG-mutatónál volt a legkevesebb különbség az egyes felhasználók között, viszonylag kiegyensúlyozottan csökken. Azoknak, akik másban jó eredményeket értek el, csak abban az esetben volt magas az RG-mutatójuk a PTE-n belül, ha más értékeik is arányban voltak vele.

A magas eredményűek általánosan 10-ből 7-en az orvostudományhoz tartoztak, a maradék természettudományokhoz, egészségtudományokhoz. Néhány esetben társadalomtudományhoz, főként pszichológiai területen.

A legközvetlenebbül a publikációkra vonatkozó mérőszámok vannak hatással az RG-mutatóra. A lista tetején azok találhatók, akik egynél több indikátorral értek el kimagasló eredményt, de majdnem a fele a vizsgált legmagasabb 30 eredménynek egyáltalán nem eredményezett másban kimagasló eredményt, tehát összesítve szerepelt jól. Az RG-mutató tehát átlagolja azokat saját algoritmus szerint.

A publikáció után a második szignifikáns tényező a kérdések és válaszok szekcióban való aktivitás, hogy ki hány kérdést tett fel, és hány diskurzusban vett részt, azok milyen értékelést kaptak. Ezek az értékek csak abban az esetben tudják emelni a szerző RG-mutatóját, ha van más aktivitása a publikációkból, illetve azzal arányosan történik. Ez

viszonylag könnyen tud hatást gyakorolni az RG-mutatóra, illetve könnyű aktivitást produkálni, a PTE felhasználói azonban szinte egyáltalán nem használják ki ezt a lehetőséget. Ez inkább negatívum, hiszen ez azt jelenti, hogy nem vesznek részt aktívan a tudományos diskurzusnak e formájában, holott ez a valódi értéke és újdonsága a szolgáltatásnak. Ez azonban nem a platform hibája, sőt, ahogy láttuk, legtöbbször éppen ezt a fajta kommunikációt tartják a Research Gate előnyének felhasználói szemmel is (bár ezt a kérdések és válaszok szekcióban írták, tehát feltételezzük, hogy ez azok véleményét reprezentálta, akik használják ezt a funkciót).

Konklúzió

Összességében az RG-mutatóról elmondható, hogy nem változtatja meg gyökeresen a tudománymetria alapjait, hiszen akárcsak az impaktfaktor, vagy h-index, ez is a bibliometrián alapszik. Egyértelmű előnye azonban, hogy nemcsak azt veszi figyelembe, hanem sok más adatot, aktivitást, hivatkozásban nem mérhető népszerűséget, olvasások számát is. Mivel nem lehet direktbe, valódi teljesítmény nélkül feltornáznia, megállja a helyét, mint új eszköz. Szintén az RG-mutató előnye, hogy nem csupán a magas hivatkozásszámot mutatja ki, hiszen rendkívül érzékenyen mér mindent. Ahhoz azonban, hogy jelentősen kiemelkedjen valaki az RG-mutatóval, valóban jelentős eredményeket kell elérni. Nem egyoldalú tehát, inkább próbál némi egyensúlyt teremteni a tudós társadalomban, nemcsak a végeláthatatlan publikálás javára, hanem az azokra való reagálást, kapcsolatteremtést is értékeli. Mivel az egyes eredmények közötti szakadék nem olyan nagy, mint más bibliometriai mutatóknál, esélyt ad a pályakezdőknek is a feltörekvéshez, ad némi visszajelzést.

Áttörő jelentősége az lenne, hogy valóban mérje a tudományos vitákban való minőségi jelenlétet. Ezt az én kutatásom sajnos nem reprezentálja. Ez azonban komoly lehetőségeket rejt, ha feltételezzük, hogy a hozzászólások értékelése működik. Mindenesetre a kérdések és válaszok szekció, illetve a dokumentumok kommentelési lehetősége jelentősen megkönnyítheti a kutatók, illetve hallgatók életét is, jelentősen megnövelheti kapcsolódási pontjait a tudományos kommunikációhoz. Ehhez azonban a hallgatóknak is szüksége lenne valamilyen hitelesített regisztrációs módra, ami még nem megoldott.

Feltételezésemmel ellentétben tehát az RG-mutató nem törli el a régi bibliometriai módszereket, viszont azok erősségeit összegzi, és új szempontokat is beemel. Ezért mindenképpen érdemesnek tartom, hogy a jövőben a kutatók tudományos teljesítményének mérésében ezt a számot is figyelembe vegyék, hiszen rendkívül sokrétűen épül fel. Ehhez azonban szükség lenne egyrészt arra, hogy a számítási mód nyilvános legyen, másrészt, hogy minden értékelni kívánt felhasználó száz százalékosan reprezentálja munkásságát az RG-profilján.

Érdemes lenne megismertetni, akár továbbképzések során is, hiszen ez nagyban hozzájárulna a lehetőségek kihasználásához.

Ha ezek a feltételek teljesülnek, érdemes lenne újra megvizsgálni az eredményeket, illetve összehasonlítani más intézmény eredményeivel is, az után lehetne újra fontolóra venni az RG-mutató gyakorlati alkalmazását.²⁸ Mindemellett ez a közösségi platform jelenlegi formájában is rendkívül hasznos és sok lehetőséget rejt, így tudománymetriai szempontból vagy a nélkül, nagy jövő áll előtte, mert áttörő újdonságai mellett dinamikusan fejlődik és szemmel láthatóan népszerűségnek örvend a célközönség körében.

Irodalom

- 1 Könyvtárosok kézikönyve. 1. köt. Szerk.: Horváth Tibor – Papp István. Bp.: Osiris, 2003. 286 p., 127. p.
- 2 SOÓS Sándor: Tudománymetriáról Korszerű Felfogásban
http://www.innoteka.hu/cikk/tudomanymetriarol_korszeru_felfogasban.499.html, (2016.03.11.)
- 3 NOORDEN, Richard Van: Online Collaboration: Scientists and the Social Network: Nature News & Comment
<http://www.nature.com/news/online-collaboration-scientists-and-the-social-network-1.15711>
(2016.03.20.)
- 4 CSABA, László – SZENTES Tamás – ZALAI, Ernő: Tudományos-e a tudánymérés? megjegyzések a tudománymetria, az impaktfaktor és az mtmt. In: Magyar Tudomány, 2014 (175. évf.) 4. sz., p. 442–446.
<http://www.matud.iif.hu/2014/04/12.htm>,
(2016.04.05.)
- 5 STACHOWIAK, Beata: The Presence of Polish Academics on Social Networking Websites for Academics, Using the Example of Employees of Nicolaus Copernicus University. In: Universal Journal of Educational Research, 2014 (2. évf.) 1. sz., p. 64–68.

- ⁶ THELWALL, M. – KOUSHA, K.: Web Indicators for Research Evaluation. Part 1: Citations and Links to Academic Articles from the Web. In: Profesional de La Informacion, 2015 (24. évf.) 5. sz., p. 587–604.
- ⁷ PRIEM, J. – GROTH, P. – TARABORELLI, D.: The altmetrics collection. In: PloS One, 2015 (7.évf.) 11. sz. e48753. doi:10.1371/journal.pone.0048753
- ⁸ BISWAS, Asit – KIRCHHERR, Julian: Citations Are Not Enough: Academic Promotion Panels Must Take into Account a Scholar's Presence in Popular Media. Impact of Social Sciences. <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2015/04/09/academic-promotion-scholars-popular-media/> (2016.03.16.)
- ⁹ SOÓS Sándor: Tudománymetriáról Korszerű Felfogásban http://www.innoteka.hu/cikk/tudomanymetriarol_korszeru_felfogasban.499.html, (2016.03.11.)
- ¹⁰ GARFIELD, E.: Can citation indexing be automated? In: Statistical association methods for mechanized documentation. Szerk.: M. E. Stevens. Washington : 1965. National Bureau of Standards, NBS Misc, 269. p.
- ¹¹ KOVÁCS Kármén: A hivatkozás teljesítményértékelést befolyásoló implicit tényezőiről. In: Magyar Tudomány, 176. évf., 8. sz., p. 964–973 (2015) <http://www.matud.iif.hu/2015/08/07.htm> (2016.04.05.)
- ¹² ONYANCHA, Omwoyo Bosire: Social Media and Research: An Assessment of the Coverage of South African Universities in ResearchGate, Web of Science and the Webometrics Ranking of World Universities. In: South African Journal of Libraries & Information Science, 2015 (81. évf.) 1. sz., p. 8–20
- ¹³ NOORDEN, Richard Van: Online Collaboration: Scientists and the Social Network: Nature News & Comment <http://www.nature.com/news/online-collaboration-scientists-and-the-social-network-1.15711> (2016.03.20)
- ¹⁴ KRAKER, Peter – JORDAN, Katy – LEX, Elisabeth: Impact of Social Sciences – The ResearchGate Score: A Good Example of a Bad Metric <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2015/12/09/the-researchgate-score-a-good-example-of-a-bad-metric/>, (2016.03.13.)
- ¹⁵ About Us – LinkedIn <https://www.linkedin.com/about-us?trk=hp-about>, (2016.03.20.)
- ¹⁶ ResearchGate <https://www.researchgate.net/about>, (2016.02.17.)
- ¹⁷ Academia.edu – About <https://www.academia.edu/about>, (2016.04.05.)
- ¹⁸ Adding Publications – Support – ResearchGate <https://explore.researchgate.net/display/support/Adding+publications>, (2016.03.22.)
- ¹⁹ STACHOWIAK, Beata: The Presence of Polish Academics on Social Networking Websites for Academics, Using the Example of Employees of Nicolaus Copernicus University. In: Universal Journal of Educational Research, 2014 (2. évf.) 1. sz., p. 64–68.
- ²⁰ SHRIVASTAVA, Rishabh – PREETI, Mahajan: Relationship amongst researchgate Altmetric Indicators and Scopus Bibliometric Indicators: The Case of Panjab University Chandigarh (India)[1]. In: New Library World, 2015 (116. évf.) 9. sz. <http://search.proquest.com/libraryscience/docview/1721365552/AE652CF43DE24EE4PQ/2> (2016.02.24.)
- ²¹ Introducing the H-Index on ResearchGate <https://www.researchgate.net/blog/post/introducing-the-h-index-on-researchgate>, (2016.03.20.)
- ²² KRAKER, Peter – JORDAN, Katy – LEX, Elisabeth: Impact of Social Sciences – The ResearchGate Score: A Good Example of a Bad Metric <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2015/12/09/the-researchgate-score-a-good-example-of-a-bad-metric/>, (2016.03.13.)
- ²³ KRAKER, Peter – JORDAN, Katy – LEX, Elisabeth: Impact of Social Sciences – The ResearchGate Score: A Good Example of a Bad Metric <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2015/12/09/the-researchgate-score-a-good-example-of-a-bad-metric/> (2016.03.13.)
- ²⁴ KRAKER, Peter – JORDAN, Katy – LEX, Elisabeth: Impact of Social Sciences – The ResearchGate Score: A Good Example of a Bad Metric <http://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2015/12/09/the-researchgate-score-a-good-example-of-a-bad-metric/>, (2016.03.13.)
- ²⁵ Does anyone understand how it is calculated the RG score? https://www.researchgate.net/publication/282858306_The_RG-Score_Research_Gate_Score_is_pure_fiction_A_documentation_about_the_dismally_low_Research_Gate_Scores_of_the_Economics_Nobel_Laureates_1994-2015 (2016.03.24.)
- ²⁶ The RG-Score (Research Gate Score) is pure fiction. A documentation about the dismally low Research Gate Scores of the Economics Nobel Laureates 1994-2015 https://www.researchgate.net/publication/282858306_The_RG-Score_Research_Gate_Score_is_pure_fiction_A_documentation_about_the_dismally_low_Research_Gate_Scores_of_the_Economics_Nobel_Laureates_1994-2015 (2016.03.24.)

²⁷ University of Pécs
https://www.researchgate.net/institution/University_of_Pecs, (2016.03.25.)

²⁸ Magyar Tudományos Művek Tára
<https://vm.mtmt.hu/www/index.php>

Beérkezett: 2016. X. 17-én.

	<p>Kun Eszter a Pécsi Tudományegyetem informatikus könyvtáros MA szakon végzett frissdiplomás. Jelenleg szakmai Erasmus+ szakmai gyakorlati ösztöndíjas Lengyelországban a wroclawi egyetemi könyvtárban (Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu). E-mail: kun.eszternek@gmail.com</p>
--	---

Csökken a zárt forráskódú irodai szoftverlicenck aránya a közzsférában

Jelentősen csökkentik a zárt forráskódú irodai szoftverlicenck arányát a közzsférában – derül ki a keddi Magyar Közlönyben publikált kormányhatározatból.

A határozat szerint a *NISZ Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató (NISZ) Zrt.* ellátotti körébe tartozó szerveknél 2017 végéig legalább 20, 2018 végéig legalább 30, 2019 végéig legalább 45, 2020 végéig pedig legalább 60 százalékkal csökkennie kell a felhasznált zárt forráskódú irodai szoftverlicenck arányának a 2016. december 31-i arányokhoz képest.

A nemzeti fejlesztési miniszternek a belügyminiszter közreműködésével 2017. március 31-ig javaslatot kell készítenie a kormány számára egy térítésmentes – legalább operációs rendszert, irodai szoftvercsomagot, valamint böngésző szoftvert tartalmazó – nyílt forráskódú lakossági alap szoftvercsomag kialakítására és folyamatos karbantartására, illetve támogatására vonatkozóan, továbbá javaslatot kell tennie a szoftvercsomag részeként egy nyílt forráskódú levelezőszoftverre is.

A kormányhatározat szerint december 31-ig a *Nemzeti Hírközlési és Informatikai Tanács* bevonásával készíteni kell egy kormányzati dokumentumformátum tárat, amelynek egységesen tartalmaznia kell a közigazgatásban tipikusan használt és megfelelő formázással ellátott dokumentumokat, amivel csökkenthetőek az eltérő irodai szoftverek által felmerülő kompatibilitási problémák. Ennek felelőse a Miniszterelnökséget vezető miniszter.

A közbeszerzések jogi és technikai szempontjainak figyelembevételével – a piaci verseny követelményeinek tükrében – 2017. március 15-ig meg kell vizsgálni, miként lehet létrehozni és üzemeltetni egy olyan elektronikus beszerzői felületet, amelyen keresztül egyszerűen teljesíteni lehet a kormányzati szoftverfejlesztési, szoftverbeszerzési igényeket, és amely egyúttal lehetőséget teremt a hazai mikro- és kisvállalkozások bevonására. Az előterjesztésnek ki kell térnie a koncepció forrásigényére és annak európai uniós forrásból történő finanszírozási lehetőségére is.

A belügyminiszternek más tárcavezetők bevonásával a NISZ Zrt. vagy annak tulajdonosi érdekeltségébe tartozó gazdasági társaság útján 2017. március 15-ig koncepciót kell készíteni a kormány számára olyan egységes fejlesztői környezet létrehozására és működtetésére, amely platformot biztosít a kormányzati szoftverfejlesztések megvalósítására. A nemzetgazdasági miniszternek 2017-től beépülő jelleggel gondoskodnia kell arról, hogy a nyílt forráskódú szoftvereket támogató csoporthoz kapcsolódó működési költségek fedezéséhez szükséges 186 millió forint rendelkezésre álljon.

A kormányhatározat a Miniszterelnökséget vezető miniszter feladatává teszi, hogy december 31-ig a *Nemzeti Közzolgálati Egyetem* bevonásával készüljön oktatási tananyag a nyílt forráskódú irodai szoftverek használatának elősegítése érdekében, és az elkészülő tananyag 2017-től kezdődően épüljön be az állami és a közzolgálati tisztviselők, valamint a hivatásos állomány kötelező továbbképzési rendszerébe. November 30-ig készíteni kell egy oktatási tananyagot is, amelyből a felhasználók megismerhetik a nyílt forráskódú irodai szoftvercsomagot. A nyílt forráskódú irodai szoftverekre való átállásból fakadó költségvetési megtakarításokat évente be kell mutatni a kormánynak.

/Forrás: <https://sg.hu/cikkek/122178/csokken-a-zart-forraskodu-irodai-szoftverlicenck-aranya-a-kozzsferaban/>

(Válogatta: B. Bné)

Sándor Gertrud

„Miképp adjunk jogot a jognak, hogy joga legyen jognak lennie” – körkép a magyarországi jogi szakkönyvtárakról^{1,2}

A 21. század társadalmi-politikai és információtechnológiai kihívásai főleg a szakkönyvtárakat, köztük kitüntetetten a jogi szakterületen működőket érintették. Írásomban a magyarországi jogi szakkönyvtárak könyvtári rendszerben betöltött helyét, szerepét mutatom be. Kitérek a tudományterület sajátosságaiból fakadó speciális könyvtári feladatokra, az állam- és jogtudomány egyedül információs forrásaira, a célközönségre, a jogi szakkönyvtárossal szembeni elvárásokra. Ismertetem a jogi szakkönyvtárak típusait, és az egyes típusokhoz tartozó könyvtárakról rövid tájékoztatást mellékelek. Kiemelten foglalkozom a bírósági könyvtárakkal, melyek az 1990-es évektől tartó folyamatos fejlődés eredményeképpen mára 151 szolgáltatóhellyel rendelkező, igen jól szervezett Bírósági Könyvtári Rendszerben működnek. Végezetül bemutatom a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Jogi Szekciójának megalakulását, és felhívom a figyelmet a jogi szakterületen működő könyvtárak és könyvtárosok összefogásának fontosságára.

Tárgyszavak: szakkönyvtár; jog; Magyarország; szakmai szervezet

Társadalom – Jog – Könyvtár

A társadalom, jog és könyvtár egymástól elválaszthatatlan fogalmak. A könyvtár – mint a legdemokratikusabb intézmény – történetiségében elválaszthatatlan a mindenkori társadalomtól. Kialakulása az emberi társadalom szükségszerű velejárója, az emberré válással indult meg, és mára egészen az információs társadalom komplex jelenségéig jutott el. Napjainkban zajlik az internet, a digitalizáció és az elektronikus kiadványok forradalma, az információ felértékelődik, a tér- és időkorlátok ledőlnek. Az információ felértékelődésével egy igen dinamikus gazdasági magatartás és egy teljesítményorientált gondolkodás vált általánossá, melynek szereplő az x, y, z generáció, és fő jellemzője a digitális bennszülöttség és a migránsok együttélése.³ Mindezekre a változásokra és a változó felhasználói igényekre a könyvtáraknak is reagálniuk kell. Az új adatkezelési technikák hatását már érezzük. A változások eddig is rendkívüliek, de a hatásai még beláthatatlanok. Az azonban már bizonyos, hogy napjainkra a Lao-ce által 2500 évvel ezelőtt megfogalmazott jövendölés kézzelfogható vált valósággá vált: „Nem kell, hogy a küszöböt átlépjed, a világot úgy is megismerheted.”⁴ Hiszen napjainkban a könyvtár már nem pusztán a

könyvek együttese, hanem az emberi tudás sajátos reprezentációja, amely mára egy elektronikusan összekapcsolt könyvtárak rendszerében őrzött virtuális tudásanyaggá vált, melynek célja az emberiség különböző információhordozókon rögzített kulturális örökségének a megőrzése.⁵ Ez a célja az országunk legnagyobb kulturális intézményrendszerének, a mai magyarországi könyvtári rendszernek is.

A mai magyarországi könyvtári rendszer

A több mint 6000 különböző típusú könyvtárral és könyvtári tevékenységet folytató szervezettel rendelkező magyarországi könyvtári rendszert „A kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről” szóló 1997. évi CXL törvény⁶ szabályozza, mely pontosan meghatározza a könyvtártípusokat, köztük a szakkönyvtárak fajtáit és feladataikat is. Bár címében csak a nyilvános könyvtárakat említi, a törvény hatálya vonatkozik a nem nyilvános könyvtárakra is. Az ágazati szakmai felügyeletet az *Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI)* látja el.

A szakkönyvtárak

A XXI. század változó, egyszerre globalizálódó és individualizálódó világában a legbonyolultabb változások az összes könyvtártípusok közül a szakkönyvtárakat érik, mivel talán ezekben a típusú könyvtárakban kell a leggyorsabban reagálni, és nekik a legbonyolultabb megfelelni a használói igényeknek. Különösen igaz ez a megállapítás a jogi szakkönyvtárakra.

Jogi szakkönyvtárak

A jogi szakkönyvtárak speciális tudományterülete maga a „jog”, melynek társadalmi jelentősége a hazai és nemzetközi politikai változások hatására felértékelődött (rendszerelváltás, EU-s csatlakozás, többpártrendszer, jogharmonizáció). Ennek nyomán:

- Új intézmények jöttek létre: Alkotmánybíróság, Alapvető Jogok Biztosának Hivatala.⁸
- Az önkormányzati rendszer kialakulása révén jelentős szerepet kapott a helyi jogalkotás.
- Új állam- és jogtudományi képző intézmények alakultak.
- A már létező jogi könyvtárak új lendületet kaptak, állományuk és tevékenységük is új formát és tartalmat kapott.⁹

A jogi szakkönyvtárak kitüntetett helyzetét még tovább fokozza:

- a tudományterület fontossága,
- a szaktájékoztatás speciális volta,
- a szakmai célközönség presztízse.

A jog fogalma

A jogtudomány az egyik legrégebb és legtekintélyesebb, tradíciókban gazdag, sokoldalú tudományág. A középkori egyetemeken is már kulcszerepet töltött be. A „JOG” szó köznapi jelentései: jogszabály, jogosultság, szabadság.

A jog jelenti azt a szabályt, parancsot, magatartási normát, amelyet a társadalomban kialakult legerősebb hatalom, az állam alkot, alkotni enged vagy elismer, és melynek végrehajtását végső fokon fizikai kényszerrel is biztosíthatja.¹⁰ Ezért nagyon fontos a megismerhetőségének biztosítása.

Az állam- és jogtudomány információs forrásai

A jog sajátos helyzetét azzal is erősíti, hogy a szükséges szakirodalom biztosításával részt vesz a jogalkotási és a jogalkalmazási folyamatban is, a

jogi információforrások, a jogforrások típusai pedig nagyon eltérőek a köznapi tájékoztatási eszközöktől. A jogi információk és a leggyakoribb jogforrások a jogalkotási, jogalkalmazási és jogkövetési tevékenységekkel kapcsolatos anyagokban jelennek meg.¹¹ Legfontosabb fajtái:

1. A jogalkotó szervek által kiadott jogszabályok (Alaptörvény, törvény, rendeletek, határozatok, EU-s normák).
2. A jogalkalmazási gyakorlat forrásai (bírói határozatok: eseti, jogegységi, elvi).
3. Szakirodalmi források (bibliográfiák, szótárak, kézikönyvek, kommentárok, szakfolyóiratok, adatbázisok).
4. Elektronikus adatbázisok.

A törvényhozás ütemének felgyorsulása, a joganyagok gyors avulása miatt éppen a jog az a tudományterület, mely először kényszerült átlépni a Gutenberg-galaxist, mivel a beszélt, írott és nyomtatott jog után itt jelentek meg először jelentősebb adatbázisok formájában a „digitalizált jog” termékei, kezdetben a cégeljárás, később a jogszabálygyűjtemények terén. A máshol nem használatos pótlapozható, kapcsos kommentárok gondozása vagy a hatályosság kérdése is elég sok gondot okoz a tájékoztatásban, melyeket az elektronikus adatbázisok segítségével ma már egyszerűen megoldhatunk. Ezekből kell a szakmai és könyvtárosi kompetenciákkal kellően felvértezett jogi könyvtárosoknak kiszolgálni a jogalkotókat és a jogalkalmazókat.

A jogi információk célközönsége

- A jogtudomány művelői.
- A jogi oktatás résztvevői: hallgatók, oktatók, jogtudósok.
- A jogász hivatásrend szereplői:
  - Bírúk, titkárok, fogalmazók, igazságügyi alkalmazottak.
  - Ügyvédek, ügyvédjelöltek.
  - Ügyészek, ügyészjelöltek.
- Jogtanácsosok.
- Közjegyzők.
- Képviselők.
- Önkormányzati dolgozók.
- Rendvédelmi szervek dolgozói.
- Állampolgárok.

Jogi könyvtárosok

A jogi információnyújtás legfontosabb segítői, kiszolgálói a szakmai kompetenciákkal kellően felvértezett jogi könyvtárosok, melyek közül elsősorban a gyorsaság és pontosság, de emellett a könyv-

tárosi, jogi, idegennyelv-tudási és az informatikai ismeretek sem nélkülözhetők.

További elvárt kompetenciák még:

- Érdekvédelem biztosító képesség.
- Együttműködési képesség.
- Hatékony kommunikáció.
- Kreativitás és innovációs képesség.
- Vezetői képességek.¹²

Jogi szakkönyvtárak az országos szakkönyvtári rendszerben¹³

A jogalkotás és jogszolgáltatás szakkönyvtárainak feladata a jogi információk megismertetésének elősegítése, valamint a jogalkotási, az ítélkezési és a tudományos munka támogatása.

Az 1997. évi CXL. törvény szerint az alábbi kategóriákba sorolhatók a szakkönyvtárak:

Országos szakkönyvtárak

Tudományos szakkönyvtárak / kutatóintézeti könyvtárak

Minisztériumi könyvtárak

Felsőoktatási könyvtárak / Jogi egyetemek / kari könyvtára

Egyéb könyvtárak / Igazságügyi könyvtárak

Ezekben a kategóriákban az alábbi könyvtárak sorolhatók a jogi szakterülethez:

Országos szakkönyvtárak

A kulturális törvény az „országos szakkönyvtári” titulusal megkülönböztetett könyvtárak alapvető feladatául a szakirodalom minél teljesebb beszerzése mellett a szakterületükhöz tartozó hazai és nemzetközi könyvtárakkal való kapcsolattartást, kooperációt, a szakbibliográfiai feltárást jelölte meg.

Ezekből az alábbi két könyvtár tartozik a jogtudomány körébe:

Országgyűlési Könyvtár

A politika fellegetként emlegetett Országgyűlési Könyvtár, nyilvános országos jogi szakkönyvtár. A jogtudomány, a politikatudomány, a közigazgatás és a 20. századi történelem szakkönyvtára.

Az Országgyűlés szervezetéhez tartozik. Alapításának éve: 1870.

Napjainkban a csodaszépen felújított, eredeti állapotába visszaállított könyvtár új szolgáltatásokkal és új szervezeti formában várja olvasóit, az ország legnagyobb jogi gyűjteményével. A Digitalizált Törvényhozási Tudástár (DTT) projekt keretében 5272 kötetet digitalizáltak, összesen 2 millió oldal terjedelemben. Feladata még az országgyűlési képviselők és munkatársaik részére információs és kutatási szolgáltatások biztosítása, a jogalkotás támogatása a Képviselői Információs Szolgálat (Infoszolg) révén.

www.ogyk.hu

<https://www.youtube.com/watch?v=LdG2q8IFjec>

A Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Könyvtára

A Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Könyvtára (MTA TK) az MTA TK Jogtudományi, Kisebbségkutató, Politikatudományi és Szociológiai Intézet összevont könyvtáraként működik. Alapításának éve: 1926.

A könyvtár nem nyilvános, csak a kutatóintézeteinek munkatársai használhatják, szervezetileg az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpontján belül működik. Gyűjtőkörébe főként jogtörténeti dokumentumok, MTA kiadványok, az MTA kutatóinak művei tartoznak. *A jogtudomány fellegetként közreműködik a hazai jogtudomány fejlesztésében, és részt vesz a hazai tudóstársadalom tevékenységében. Fő feladata a tudományos munka támogatása. Jelentős jogi folyóiratai: Acta Juridica Hungarica, Állam- és Jogtudomány. Maga készíti kutatói adatbázisát, de ezek bekerülnek a Magyar Tudományos Művek Tárába (MTMT). A HUNOR (HUNgarian Open Repositories) konzorciumot a magyar felsőoktatási intézmények és az MTA Könyvtára hozta létre a nyílt hozzáférés (open access) hazai gyakorlatának kialakítása céljából.¹⁴*

<http://konyvtar.mta.hu/>

<http://jog.tk.mta.hu/mta-tk-konyvtara>

Tudományos szakkönyvtárak / kutatóintézeti könyvtárak

A tudományos kutatómunka szellemi műhelyei, feladatuk az adott szakterület kutatási információs bázisának kialakítása és működtetése. Igen fontos a naprakészség, az új eredmények bemutatása, mindez nagyon körültekintő gyűjteményszervezést

igényel.¹⁵ Ebbe a kategóriába szintén két jogi szakkönyvtár sorolható:

Bűnügyi Szakértői és Kutatóintézet Szakkönyvtára

Nem nyilvános tudományos könyvtár, a *Belügyminisztérium* irányítása alatt áll. Elsősorban az intézet munkáját segíti, de a szolgálati igazolvánnyal rendelkező dolgozók is igénybe vehetik.

Fő gyűjtőköre a kriminalisztika, a rendőrségre vonatkozó dokumentumok és a bűnügyi szakértői irodalom.

<http://bszki.hu/page.php?15>

Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Frecskay János Szakkönyvtára

Az egykori *Szabadalmi Hivatal Könyvtára* 2011-től viseli a Szabadalmi közlöny első felelős szerkesztőjének a nevét. Az 1949-ben alapított könyvtár jogelődjei a *Magyar Királyi Szabadalmi Hivatal*, valamint a *Magyar Királyi Szabadalmi Bíróság* könyvtárai voltak. 1994 óta áll nyilvános szolgáltatásokkal az érdeklődők rendelkezésére. Teljességre törekvően gyűjti, rendszerezi, tárolja és szolgáltatja a szellemi tulajdon-védelemmel vagyis az iparjogvédelmi és szerzői jogi szakirodalom, valamint ezek határterületeivel kapcsolatos dokumentumokat. A szabadalmi és használatiminta-oltalmi dokumentumok tekintetében köteleespéldány megőrző szerepet is ellát. Egyedülálló gyűjteményével a hivatal hatósági tevékenységéhez nyújt szolgáltatásokat. Integrált könyvtári rendszere a HUNTÉKA, mely a honlapról elérhető.

<http://www.sztnh.gov.hu/hu/freckskey-janos-szakkonyvtar>

<http://www.sztnh.gov.hu/hu/mivel-fordulhatok-a-hivatalhoz/freckskey-janos-szakkonyvtar>

Minisztériumi könyvtárak¹⁶

Nem nyilvános kormányzati könyvtárak, feladatuk a kormányzati és a jogalkotói munka támogatása, a szakmai háttéranyagok biztosítása. Közülük a következő négy tartozik a jogi szakterülethez. Az első kettő fenntartója az Igazságügyi Minisztérium.

Igazságügyi Minisztérium Jogi Könyvtára

Az 1885-ben alapított könyvtár jelenleg a Pesti Központi Kerületi Bíróság épületében (1055 Szalay utca 16.) található. 1997-ben az *Igazságügyi Mi-*

nisztérium elköltözött a Kossuth tér 4. sz. alatti irodaházba, de a könyvtár maradt a régi helyén. 2010-ben kapta az *Igazságügyi Minisztérium Jogi Könyvtára* elnevezést.

A szerzeményezés itt már befejeződött, így mára az 55 000 kötetes könyvtár igazi muzealizálódott könyvtárrá vált, melynek gondozását egy fő könyvtáros végzi. Csak a hivatal dolgozói használhatják.

Igazságügyi Minisztérium Könyvtára

Az Igazságügyi Minisztérium 1997-ben történt elköltözése után a budapesti Kossuth tér 4. szám alatt szükségessé vált egy új szakkönyvtár létrehozása. Ez az intézmény 2015 júliusa óta újra látogatható. Fő feladata az Igazságügyi Minisztérium, a Miniszterelnökség, a Miniszterelnöki Kabinetiroda, valamint a Közbeszerzési és Ellátási Főigazgatóság (KEF) munkatársai tevékenységének segítése. A gyűjtemény alapját szakkönyvek, kézikönyvek, útikönyvek, térképek, valamint napilapok, hetilapok, folyóiratok alkotják, mindezt a korábbi országközi szakszervezeti könyvtártól átvett gazdag szépirodalmi válogatás egészíti ki. Jelenleg két fő könyvtáros gondozza az állományt. Feladatuk elsősorban az ellátandó intézmények munkatársainak kiszolgálása.¹⁷

Külgazdasági és Külügyminisztérium Bánffy Miklós Könyvtára¹⁸

Nem nyilvános minisztériumi könyvtár, az intézmény munkatársai és engedéllyel más kutatók is használhatják. Alapvető feladata a hazai és a külképviseleti munka támogatása.

Fő gyűjtőkörébe tartozik a politika, politikatudomány, diplomácia, diplomáciatörténet, nemzetközi kapcsolatok, az egyes országok külpolitikája. Mellék gyűjtőköre: újkori történelem, gazdaságpolitika, jogtudomány, nemzetközi jog, nyelvtanítás, nyelvtankönyvek, szótárak. Elektronikus katalógusának elérhetősége: a www.hunkat.hu, melyben a 2000 után beszerzett könyvek, illetve téma szerint válogatott szakfolyóiratcikkek találhatóak meg. 2012-től viseli *Bánffy Miklós* író, külügyminiszter nevét. Szolgáltatásai közül fontos a Dokinfo, mely a külképviseletek számára nyújt tájékoztatást, 2011-től a Visegrádi Alap kiadványait különgyűjteményben őrzi.

Nemzetgazdasági Minisztérium Könyvtára

Nem nyilvános minisztériumi könyvtár, az intézmény munkatársai és engedéllyel más kutatók is

használhatják Jogelődjének tekinthető a *Pénzügyminisztérium Könyvtára* az 1870-es évektől. Állományában a háborúk szerencsére nem okoztak kárt. Több ezer jogi, pénzügyi és közigazgatási munkával büszkélkedhet a könyvtár. Itt őrzik az 1868-tól 49-ig hiánytalanul meglévő állami költségvetések és zárszámadások eredeti példányait, de megtalálhatók itt 1865-től 1944-ig az Országgyűlési Naplók és jegyzőkönyvek, irományok sorozatai is. Fő gyűjtőkörbe a tartozik a közgazdaság-tudomány, gazdaság, pénzügy, adó, jog, közigazgatás, államigazgatás, gazdaságjogi és minisztériumi kiadványok. A feldolgozást a QTÉKA integrált könyvtári rendszerrel végezték el, mely elérhető a minisztérium intranetes rendszerében. Olvasóiknak színvonalas könyvtári szolgáltatásokat biztosítanak.^{19,20}

Felsőoktatási könyvtárak/ jogi egyetemek / kari könyvtárak

Az egyik legrégebb óta létező könyvtártípus, általában hármass funkciókat töltenek be. Legelső és legfontosabb feladatuk az intézmény (főiskola vagy egyetem) hallgatóságának és oktatószemélyzetének kiszolgálása a jogkövetés és jogalkalmazás területén. Ezen kívül támogatják az intézményben folyó tudományos kutatómunkákat, és általában ellátnak nyilvános tudományos szakkönyvtári szolgálatot is.²¹ Tagjai egyrészt a felsőoktatási hálózatnak, másrészt kapcsolódnak szakterületük könyvtári hálózataihoz is.

Fajtái: tudományegyetemi könyvtár, szakegyetemi könyvtár, főiskolai könyvtár, kari könyvtár, tanszéki/intézeti könyvtár.²²

Szoros kapcsolatban vannak a fenntartó intézménnyel.

Részt vesznek a könyvtárszakos hallgatók jogi szaktájékoztatásának gyakorlatvezetésében, valamint a PhD-hallgatók könyvtári-informatikai oktatásában is. Új szolgáltatásaik egyike az MTMT-vel kapcsolatos munkák átvállalása. Jellemző, hogy saját egyetemük kiadványaiból összeállított tudásbázist repozitóriumokba szervezik. Ezekben a könyvtárakban a legnagyobb az elektronikus dokumentumok iránti igény.

Hazánkban jelenleg tizenkét jogi egyetemi/kari könyvtár működik.

Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem Könyvtára

Az *Andrássy Gyula Német Nyelvű Egyetem* (Andrássy Gyula Deutschsprachige Universität Budapest) egy budapesti székhelyű felsőoktatási intézmény, mely 2001 óta német nyelven kínál mester- és szakirányú továbbképzéseket. Feladata a külügyi szolgálat vezetőinek képzése. Több mint 25 európai országból fogad hallgatókat. Nem nyilvános könyvtárát 2003 óta, az egyetem dolgozói és hallgatói használhatják, az érdeklődő kutatók kérelem útján vehetik igénybe. Állománya szorosan kapcsolódik az egyetemi képzéshez, ezzel támogatva az oktató- és kutatómunkát. 2010-ben az Osztrák kulturális Fórum Könyvtára állományával bővült.²³

<http://www.andrassyuni.eu/bibliotheken/universitat/sbibliothek.html>

Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtár Társadalomtudományi Könyvtára

A tudományos és szakkönyvtári ellátásban országos gyűjtőkörű könyvtár a *Debreceni Egyetem Egyetemi és Nemzeti Könyvtára*. 2002-ig a *Jog- és Államtudományi Szakkönyvtár* az Egyetemi Könyvtár különgyűjteményeként működött. Egy új egyetemi beruházás keretében épült meg a Társadalomtudományi Könyvtár a Társadalomtudományi Oktatási Központtal együtt, és 2002. november 25-én kezdte meg működését. Feladata elsősorban az egyetem Kassai úti campusán lévő karok (Közgazdaságtudományi Kar, Állam- és Jogtudományi Kar, Informatikai Kar) oktatási, kutatási igényeinek segítése, de mint nyilvános könyvtár, városi és regionális feladatokat is ellát, részt vesz az Országos Dokumentum-ellátási Rendszerben.

A Debreceni Egyetem elektronikus Archívuma (DEA) az egyetemen létrehozott dokumentumok digitális tárhelye. <https://dea.lib.unideb.hu/dea/>
http://social.lib.unideb.hu/hu/konyvtar_gyujtemenye

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kari Könyvtár

A Kari Könyvtár története nem tekint vissza hosszú múltra. Az Egyetem alapításától, 1635-től jó két és félszázad évig az *Egyetemi Könyvtár* látta el a szolgáltató feladatokat az oktatott tudományok

minden területén. 1957-ben határozott a Kari Tanács arról, hogy az oktatóknak és a hallgatóknak létre kell hozni egy gyűjteményt. Volt tantermekből 54 férőhelyes olvasótermet alakítottak ki a Kar földszintjén. 1993-ban döntött az Egyetem a Könyvtár bővítéséről. 1998 nyarára készült el véglegesen az olvasóterem, a kiegészítő és munkahelyiségekkel és a raktárral. 2010-ben kezdődött meg a Kari Könyvtár kutató szakkönyvtárrá fejlesztése.

Az ELTE Jogi Kari Könyvtára nyilvános egyetemi kari könyvtár. Feladatköre a kar oktatóinak, hallgatóinak és egyéb dolgozóinak ellátása az oktatáshoz, tanuláshoz, kutatáshoz és más szakmai tevékenységéhez szükséges nyomtatott és elektronikus információkkal. A könyvtár 150 férőhelyes olvasótermében prézens szolgáltatást nyújt, állománya csak helyben olvasható, nem kölcsönözhető.

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Digitális Intézményi Tudástára (EDIT) az egyetemen létrehozott dokumentumok tárhelye, archívuma.

<https://edit.elte.hu/xmlui/>

<http://www.ajk.elte.hu/konyvtar>

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kari Könyvtára

A Károli Gáspár Református Egyetem a már működő budapesti karai mellett az 1998/99. tanévtől kezdődően kiegészítette szervezetét, oktatási tematikáját és megindította a nappali tagozatos jogi oktatást. Az oktatási munka megkezdésével csaknem egyidőben indult a képzési és kutatási szempontoknak megfelelő könyvtár kialakítása.

Az induló könyvtári állomány jórészt ajándékokból, hagyatékokból, az OSZK Fölőpéldány Központja által rendelkezésre bocsátott dokumentumokból tevődött össze. Könyvtári állományát gazdagították a jogászképzés prominens személyiségeinek könyvgyűjteményei. A friss, új megjelenésű, alapvető jogi szakkönyvek, tankönyvek, jegyzetek, periodikumok (heti és havilapok, közlönyök, jogtárak) már saját beszerzésből kerültek a 14 000 könyvtári egységből álló nyilvános könyvtár állományába.

A beiratkozás ingyenes, de az állomány csak helyben használható, kölcsönzésre csak a kar oktatói és munkavállalói jogosultak.

<http://www.kre.hu/ajk/index.php/kari-konyvtar/>

Közép-Európai Egyetem Könyvtára/ Central European University Library

Az Amerikai Egyesült Államokban és a Magyar Köztársaságban akkreditált budapesti székhelyű felsőoktatási intézmény 1992-től működik, amely posztgraduális képzést nyújt a társadalomtudományok, a bölcsészettudományok, a közgazdaságtudomány és a jogtudomány terén.

A könyvtárat az egyetem oktatói, hallgatói, kutatói használhatják. Külső olvasók referencialevéllal, csak helyben használhatják.

<http://www.ceu.edu/hu/kee>

Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Karának Könyvtára

A Kari Könyvtár a Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar oktató, nevelő és kutató munkáját segítő tudományos intézmény, nem nyilvános kari könyvtár, mely a Miskolci Egyetem Központi Könyvtárának hálózatában működik. Alapításának éve 1996. A könyvtárat a Miskolci Egyetem hallgatói, oktatói használhatják, valamint egyéb érdeklődők egyedi kérelem alapján, melyet a könyvtár vezetője bírál el. A könyvtári állomány használata helyben olvasással történik. Kölcsönzés nincs.

<http://www.lib.uni-miskolc.hu/web/allam-es-jogtudomanyi-kar/magunkrol>

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Államtudományi és Közigazgatási Kar

A könyvtár a közigazgatási szakemberek képzésével és továbbképzésével foglalkozó Államtudományi és Közigazgatási Kar színvonalas szakirodalmi ellátását hivatott szolgálni. Ennek szellemében alakítja állományát. Közigazgatási szakkönyvtárként speciális helye és szerepe van az országos könyvtári hálózatban, mivel egyedülként teljességre törekvően gyűjti a hazai közigazgatástudományi szakirodalmat. A beiratkozás ingyenes és minden tanév elején meg kell újítani. Elsősorban az intézmény hallgatói és dolgozói vehetik igénybe a szolgáltatásokat, de egyedi engedéllyel más személyek is.

[http://akk.uni-](http://akk.uni-nke.hu/karunkrol/szakkonyvtar/szolgáltatások)

[nke.hu/karunkrol/szakkonyvtar/szolgáltatások](http://akk.uni-nke.hu/karunkrol/szakkonyvtar/szolgáltatások)

Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Kari Könyvtár

A Rendészettudományi Kari Könyvtár nyilvános könyvtár. Célja, a karon folyó képzések és kutatá-

sok szakirodalmi és információs igényeinek színvonalas kielégítése és a felhasználók minőségi kiszolgálása. A könyvtár az oktató, nevelő, tudományos valamint tanulmányi munkát segítő szervezeti egység, amely szakirodalmi információs központként működik.

<http://rtk.uni-nke.hu/konyvtar/kari-konyvtar>

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Könyvtár

A PPKE Jog- és Államtudományi Karának Könyvtára nyilvános egyetemi könyvtár, 1996-tól áll a hallgatók és az érdeklődők rendelkezésére. A könyvtárhoz tartozik a Kari Irattár, a Kiadványraktár, valamint itt őrzik a Karon megvédett szakdolgozatokat és doktori értekezéseket. Az előtérből nyílik a Királyok Terme, melynek falait a XIX. század végén festett történelmi témájú faliképek díszítik (megtekintése előzetes egyeztetés alapján lehetséges). A könyvtár kiadványcsere-kapcsolatot tart fenn a hazai jogi szakkönyvtárakkal és egyéb felsőoktatási könyvtárakkal. A könyvtár tagja az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének, valamint a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Jogi Szekciójának.

<https://jak.ppke.hu/ppke-jak-kari-konyvtar>

Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

A Pécsi Tudományegyetem könyvtárának jogelődjét, a Pécsi Püspöki Könyvtárat Klimó György pécsi püspök alapította 1774-ben, és tette nyilvánossá elsőként Magyarországon.

A Jogi Kar Könyvtára az 1923-ban Pozsonyból Pécsre átköltözött egyetem történetével együtt alakult. 1974-ben lett önálló hálózati részleg. 2003 szeptemberében nyílt meg a jogi és a közgazdasági könyvtár, egyesítve az addig külön működő két kari könyvtárat. A könyvtár 2007 márciusáig PTE ÁJK–KTK Kari Könyvtár néven működött, majd *Benedek Ferenc* professzor halála után felvette az ismert római jogász nevét. 2010 szeptemberében ismét jelentős változás történt a könyvtár életében, megépült a *Dél-dunántúli Regionális Könyvtár és Tudásközpont*, és ebbe az impozáns épületébe költözött át, integrálódva az itt elhelyezett tizenöt könyvtári egységből álló hálózat állományába. A *Benedek Ferenc Jogtudományi és Közgazdaságtudományi Szakkönyvtár* mint nyilvános könyvtár – az oktatás-kutatás információs infrastruktúrájaként – szakmai tevékenységével két karon, az Állam- és Jogtudományi és a Közgazda-

ságtudományi Karon folyó képzést és kutatómunkát szolgálja, és tevékenyen részt vesz az információs kultúra elsajátíttatásában.

<http://www.lib.pte.hu/ajkktk/bemutatkozas>

Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam-és Jogtudományi Kar Jogi Szakkönyvtára

A SZIE Állam- és Jogtudományi Kar Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Jogi Szakkönyvtára nyilvános állami egyetemi szakkönyvtárként működik. Története a hajdani *Győri Királyi Jogakadémia* történetéhez kapcsolódik. 1892-ben a jogakadémia kényszerű megszüntetésekor a könyvtári állományt a *Pozsonyi Királyi Jogakadémia* kapta meg. A győri jogászképzés újraindulásakor 1995-ben újra megindult a győri jogi szakkönyvtár működése, majd 2003. november 26-án a jogászképzés új épületében sor került a megújult könyvtár megnyitására.

<http://dfk.sze.hu/jogi-konyvtar-2>

Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Kuno Könyvtára

A könyvtár jogelődje a kolozsvári *Ferenc József Tudományegyetem* 1921-ben Szegedre költözött könyvtára. Mivel az egyetem valamennyi ingósága, így könyvtára is Kolozsvárról maradt, induló állományát nagykönyvtárak fölőspéldányai és adományok jelentették. A gyors gyarapodás után az 1990-es években tértek át az elektronikus feldolgozásra; a szegedi Egyetemi Könyvtár az ország egyik legdinamikusabban fejlődő gyűjteményévé lépett elő. A jelent meghatározó, paradigmajellegű változás a könyvtár használatában és szolgáltatásaiban az új egyetemi könyvtári épület 2004-ben történő megnyitásával következett be. 70 tanszéki, intézeti, kari könyvtár állományának integrálásával az Egyetemi Könyvtár mintegy ötmillió könyvtári egységet őriz és használ. Az 1974 óta működő kari könyvtárak feladatait is az egyetemi könyvtár vette át. A könyvtár jelentős „Contenta” elnevezésű gyűjteménye valójában nem egy repozitórium, hanem tematikusan elkülönülő repozitóriumok – akár közösen is kereshető – sorozata.

<http://ww2.bibl.u-szeged.hu/index.php>

Az igazságügy területén működő könyvtárak

Az „Egyéb szakkönyvtárak” kategóriájába sorolja a törvény a bírósági/igazságügyi könyvtárakat. Ezek

jellemzően egy könyvtárossal működő, nem nyilvános könyvtárak, a jogalkalmazás intézményeinek segítői. Elsősorban a fenntartó intézmény dokumentumait, illetve a működéshez szükséges szakirodalmat biztosítják.

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Könyvtár²⁴

Az Országgyűlési Biztos Hivatala 1995-ben alakult meg, és költözött be a Tüköry u. 3. szám (Budapest, V. kerület) alatt lévő épületbe, majd 1996 februárjában úgy döntött az akkori vezetőség, hogy szükség van egy, a hivatalt és a munkatársak munkáját segítő, belső könyvtárra.

2002 januárjában az egész intézmény átköltözött a Nádor utca 22-be, a mai székhelyére. Itt 180 m²-en egy iroda, egy nagy olvasóterem, folyóiratrészleg, két raktár, valamint egyéb kisebb termek lettek kialakítva a könyvtár számára. 2012-ben, a hivatal teljes átalakulásakor a szervezet és ezzel a könyvtár neve is megváltozott: *Alapvető Jogok Biztosának Hivatala* (AJBH) lett). A bibliotéka fő gyűjtőkörébe a 2012. év előtt hivatalban lévő és a jelenlegi ombudsman és helyettesei által végzett tevékenységek figyelembevételével az emberi, állampolgári és alapjogok; adatvédelem és információk jogok; nemzeti és etnikai jogok; környezetvédelem tartoznak. Mindezek mellett kiegészül az állomány az alpműveknek számító kézikönyvtárral és a társadalomtudományok – főleg a joghoz kapcsolódó – néhány területével (politika, pszichológia, pedagógia, filozófia, etika, történelem). A könyvtár elsődleges célja a mindenkor ombudsmanok és helyetteseik, valamint a hivatalban dolgozók munkájának segítése. Ebből adódóan nem nyilvános könyvtárként, hanem belső szervezeti egységként lát el feladatokat, így a gyűjtemény külsős személyek számára nem kölcsönözhető. Természetesen kutató külsős magánszemélyeket, egyetemi és főiskolai hallgatókat, diákokat, a jog területe iránt érdeklődőket külön engedéllyel szívesen lát az intézmény.

Katalógusa a honlapról elérhető az alábbi linken:

<https://www.ajbh.hu/search>

<https://www.ajbh.hu/a-konyvtarrol>

Az Alkotmánybíróság Könyvtára (1990)

A könyvtár létrehozása egybeesik az *Alkotmánybíróság* létrejöttével. Az 1990 óta működő nem nyilvános könyvtár gyűjteményét főleg az intézmény történetére vonatkozó irodalom, az Alkotmánybíró-

sági határozatok, külföldi alkotmánybírói és uniós dokumentumok alkotják.

<http://www.alkotmanybirosag.hu/>

A Budapesti Ügyvédi Kamara Könyvtára

Legrégibb jogi szakkönyvtárunkat 1866-ban alapították a budapesti ügyvédek számára. A nem nyilvános könyvtár az ügyvédség történetére vonatkozó, a jogi illetve jogi vonatkozású egyéb szakirodalom, az ügyvédek és az ügyvédi kar tagjai számára fontos munkák gyűjtő- és szolgáltató helye. Rendkívül informatív honlapjáról igen sok hasznos információ közvetlenül elérhető. Katalógusa az alábbi linken kereshető:

<http://www.librarything.com/catalog/bukkonyvtar>

<http://konyvtar.bpugyvedikamara.hu>

A Legfőbb Ügyészség Könyvtára

Az 1953 óta működő könyvtár az ügyészségek történetére, működésére vonatkozó hazai és nemzetközi irodalmat és a nemzetközi ügyészségek kiadványait gyűjti.

A Magyar Országos Közjegyzői Kamara Könyvtára

Egyik legfiatalabb jogi könyvtárunk 2008 óta működik. A közjegyzői munkával kapcsolatos joganyagok, ezek digitális változata, jelentős reprintkiadványok alkotják állományát a *Magyar Közjegyzői Akadémia* tevékenysége révén. Állományában megtalálható pl. a Királyi Közjegyzők Közlönye digitalizált változata 1895-től 1944-ig, és a Közjegyzők Közlönye 2010-től napjainkig. A könyvtár előzetes egyeztetéssel látogatható, katalógusa több mint 7200 rekordot tartalmaz, a honlapról elérhető és kereshető:

<http://www.kozteka.hu/demokozjegyzo-kat/>

<https://www.mokk.hu/index.php?menuid=35>

Az Országos Kriminológiai Intézet Könyvtára

Az *Országos Kriminológiai Intézet Könyvtára* 1960 óta működő nem nyilvános szakkönyvtár, feladata elsősorban az intézeti kutatók, ügyészségi dolgozók kiszolgálása, de előzetes bejelentkezés alapján nyitva áll minden, a kriminológia iránt érdeklődő szakember számára. Utóbbiak a dokumentumokat csak helyben használhatják. Az állomány gyarapítása teljes mértékben az intézetben folyó kutatásokhoz, a kutatói igényekhez igazodik.

A kriminológiai és kriminalisztikai, bűnügyi statisztikai anyagok, bűnözéskutatás szakkönyvtára. A könyvtár állománya a HunTéka könyvtári rendszeren keresztül közvetlenül kereshető az alábbi linken:

<http://konyvtar.okri.hu:8080/monguz/index.jsp>
<http://www.okri.hu/index.php/konyvtar>

Bírósági könyvtárak

<http://mia.birosag.hu/>

Bár a bíróságok kezdettől rendelkeztek az ítélezési munkához szükséges kiadványokkal, könyvtárak és könyvtárosok a 90-es évekig csak kivételes helyeken akadtak, például *Fővárosi Törvényszék, Kúria*. Az utóbbi húsz évben igen jelentős pozitív változás történt ezen a téren. 1994-ben a *Zalaegerszegi Törvényszéken* könyvtáros alkalmazásával hoztak létre egy jogi szakkönyvtárat. Az itt kialakított könyvtári modellt egyre több bíróság vette át, majd 1998-ban és 2004-ben megrendezésre került a Bírósági Könyvtárosok 1.²⁵ és 2. Országos Konferenciája.²⁶ Az itt megfogalmazott elvek mentén sikerült elkezdni a bírósági könyvtárak hálózatának kialakítását.

Újabb lendületet adott ügyünknek a 2006-ban létrehozott *Magyar Igazságügyi Akadémia* (MIA), ahol a Tájékoztató és Dokumentációs Osztály (TDO) kialakításával létrehozták az intézmény könyvtárát, és ez lett a bírósági könyvtárak szakmai módszertani központja. Ezzel kialakult a *Bírósági Könyvtári Rendszer* intézményi háttere, és megkezdődött egy intenzív, komoly könyvtárszakmai munka.

A magyarországi bírósági könyvtári rendszer

Bírósági könyvtárak címszó alatt napjainkban 27 báziskönyvtárat és 131 letéti könyvtárat tartunk nyilván. A folyamatos fejlődés eredményeképpen ma már ezek igen jól összefogott Bírósági Könyvtári Rendszerben működnek, amely 2016-ba ünnepli fennállása 10 éves évfordulóját.

A hálózat tagjai:

- Báziskönyvtárak: a Kúria és a MIA TDO könyvtára, az ítéltótlák és a törvényszékek könyvtárai.
- Letéti könyvtárak: a báziskönyvtárakhoz kapcsolódó alsóbb fokú bíróságok könyvtárai (Járásbíróságok és a Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságok).
- Központja a MIA Tudományszervezési és Dokumentációs Osztályán kialakított könyvtár,

amely a központi elektronikus adatbázis és a bírósági könyvtári munka módszertani központja.

A rendszer követi a bíróságok szervezeti felépítését (1. ábra).

Országos Bírósági Hivatal Magyar Igazságügyi Akadémia Könyvtára

Kúria Tóry Gusztáv Jogi Szakkönyvtára (Legfelsőbb Bíróság)

Ítéltótlák Könyvtárai:

Budapesti Ítéltótlák Könyvtára

Debreceni Ítéltótlák Könyvtára

Győri Ítéltótlák Jogi Szakkönyvtára

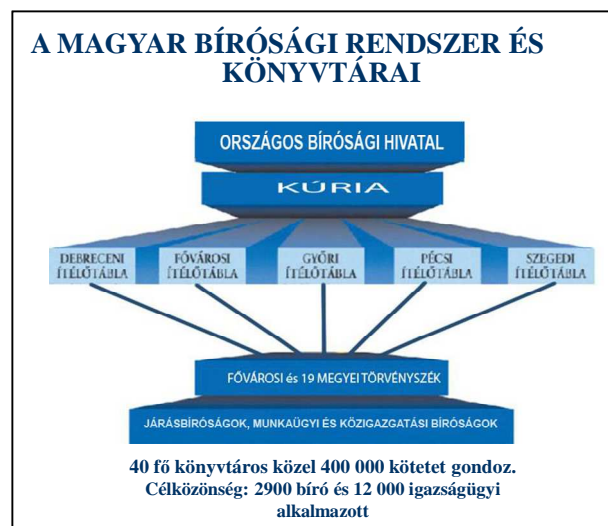
Pécsi Ítéltótlák Könyvtára

Szegedi Ítéltótlák Könyvtára

Törvényszékek Könyvtárai (főváros + 19 megye; 20)

Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságok Könyvtárai (főváros + 19 megye; 20)

Járásbíróságok Könyvtárai (111)

1. ábra A magyar bírósági rendszer és könyvtárai

A bírósági könyvtárfejlesztés legfőbb célja az volt, hogy az addig országos szinten földrajzilag elkülönülten működő bírósági könyvtárakból az ítélezési munkát segítő, egymással együttműködni képes könyvtári hálózat épüljön ki. Ennek legfőbb eszköze az E-Corvina Integrált Könyvtári Rendszer beszerzése és üzemeltetése volt.

Ez alkalmas volt a különböző szintű adatfeldolgozási technikák egységesítésére, és ennek segítségével közös katalogizálással mára már feldolgoztuk a báziskönyvtárak állományát. Így minden felhasználó tájékozódni tud nem csak a saját, hanem a rendszerben lévő összes könyvtár állományáról.

A levelezőrendszerünkön keresztül igen aktív a kapcsolattartás, és a könyvtárközi kölcsönzés is. A közös katalógus elérhetősége:

<http://corvina.birosag.hu:8080/WebPac/CorvinaWeb>

A legfontosabb bírósági könyvtártípusok

A Kúria Tóry Gusztáv Jogi Szakkönyvtára

2. ábra A Kúria Tóry Gusztáv Jogi Szakkönyvtára

A Kúria (korábbi elnevezése Legfelsőbb Bíróság) fenntartásában működő könyvtár jogelődjét 1882-ben a *Magyar Királyi Curia* alapította, *Majláth György* országbíró közreműködésével. A nem nyilvános jogi szakkönyvtár állománya 56 ezer könyvtári egység, több mint 95 féle kurrens időszaki kiadvány, melyet 3 fő könyvtáros gondoz. A beiratkozott olvasók száma 328.

<http://www.lb.hu/hu/konyvtar/kuria-jogi-szakkonyvtara>

A Fővárosi Törvényszék Könyvtára

3. ábra A Fővárosi Törvényszék Könyvtára

Sándor G.: „Miképp adjunk jogot a jognak, hogy joga ...

A legnagyobb bírósági könyvtár 1954 óta működik, fenntartója a *Fővárosi Törvényszék*. Nem nyilvános jogi szakkönyvtár, helyi feladatkörű, jogtudományi szakkönyvtár, de a hozzá fordulókat engedéllyel kiszolgálják. Hálózati központi könyvtár 7 fiókkönyvtárral és 5 letéti könyvtárral rendelkezik. Állománya 56 500 könyvtári egység, könyv és bekötött folyóirat, kurrens folyóirat, elektronikus dokumentum. Szakszemélyzete 5 fő könyvtáros, 6 fő könyvtári feladatokat ellátó tisztviselő, 1 fő papírrestaurátor. Beiratkozott olvasóinak száma 2 200.

A Zalaegerszegi Törvényszék Dr. Degré Alajos Jogi Szakkönyvtára

4. ábra A Zalaegerszegi Törvényszék dr. Degré Alajos Jogi Szakkönyvtára

A *Zalaegerszegi Törvényszék* 1994-ben alapította könyvtárát. 1995-től viseli *Dr. Degré Alajos* a *Zalaegerszegi Levéltár* egykori igazgatójának nevét, akinek könyvhagyatékát tartós letétként, különgyűjteményként őrzi és kezeli. Nem nyilvános jogi szakkönyvtár, de bejelentkezés után fogadja az érdeklődőket. Báziskönyvtárához három letéti könyvtár tartozik (Keszthely, Nagykanizsa és Lenti). Állománya 16 000 könyv és bekötött folyóirat, 60 kurrens folyóirat. Olvasóinak száma 400, 2014-ig egy, azóta két könyvtáros látja el a könyvtári feladatokat.

<http://zalaegerszegitorvenyszek.birosag.hu/20130709/konyvtar>

A magyar Bírósági Könyvtári Rendszer elért eredményei 2006–2016 között

Az OBH MIA jogi szakkönyvtárának és szolgáltatásainak kialakításával, működtetésével kialakult a bírósági könyvtárak módszertani központja.

Sikerült a 151 szolgáltatóhely működtetéséhez szükséges tárgyi és személyi feltételeket megteremteni. Pályázatok révén kedvezményes dokumentum-beszerzési programokat, szakmai iránymutatást kapnak a szervezet könyvtárosai, az e-Corvina közös katalógusban pedig közös összefogással feldolgozásra került a Kúria és a báziskönyvtárak dokumentumállománya.

Szakmai együttműködési programokat sikerült kialakítani a hazai és külföldi partnerintézményekkel (könyvtárak, kiadók, képzőintézmények, MKE Jogi Szekció, Jogi Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége stb.) Aktívan részt veszünk a magyar jogi szakirodalom országos szolgáltatásában.

Eredményeink számokban

Könyvtárak száma: 27 báziskönyvtár és 131 letéti könyvtár
Célközönség: 2900 bíró és 12 000 igazságügyi alkalmazott
Könyvtárosként dolgozók száma: 48 fő
Állomány: közel 400 000 kötet
Regisztrált használó: 9969 fő
Kölcsönzések száma: 25 032 db²⁷

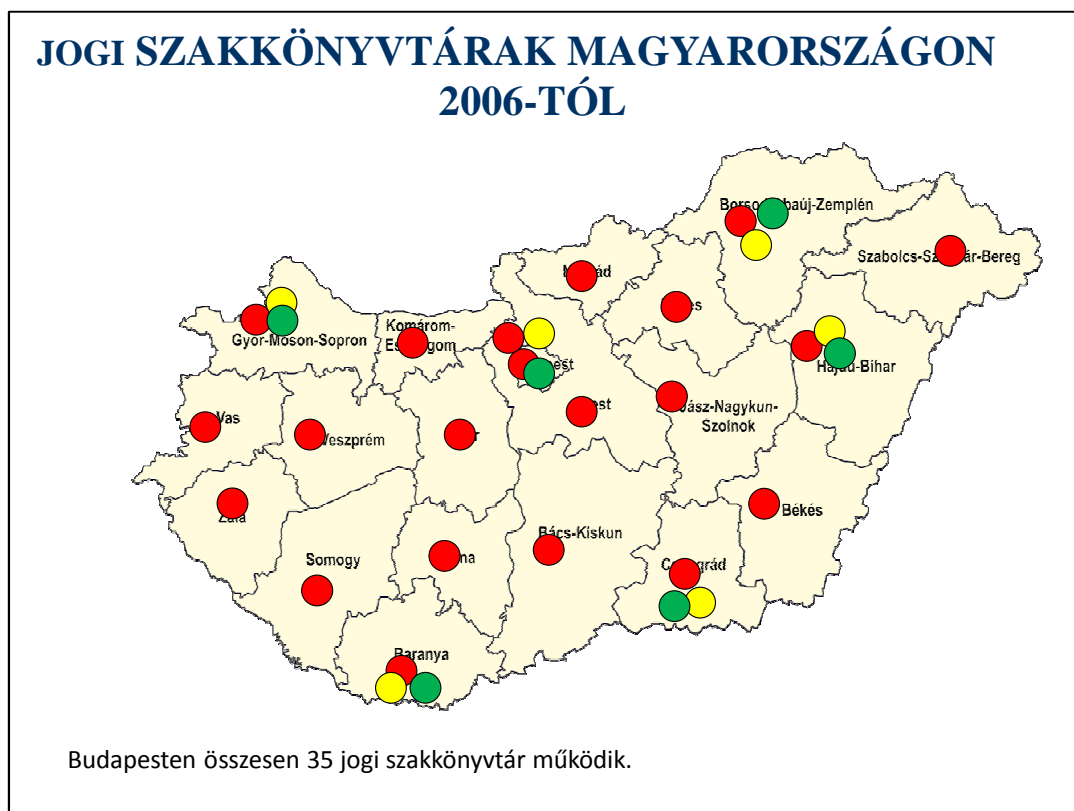
A fentieket jól érzékelteti az 1. és 2. számú térkép.

1. térkép **Jogi szakkönyvtárak Magyarországon 2006-ig**

2006-ig 22 jogi szakkönyvtár működött Budapesten, vidéken az 5 egyetemi könyvtár (Debrecen, Miskolc, Pécs, Szeged, Győr).

2006-tól Budapesten 35, vidéken az 5 egyetemi mellé 24 bírósági társult 139 letéti könyvtárral. Az ábra önmagáért beszél, látható, hogy a Bírósági Könyvtári Rendszer létrejöttével jelentősen javult az ország lakosságának esélyegyenlősége a jogi szakirodalomhoz való hozzájutás terén.

2. térkép Jogi szakkönyvtárak Magyarországon 2006-tól

A bírósági könyvtárak kapcsolata a könyvtári rendszer egészével – a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Jogi Szekciója

A bírósági könyvtári rendszer kiépítésével párhuzamosan kezdődött el annak a szándéknak a megvalósítása, hogy bekapcsolódhassunk a könyvtárosok szakmai közösségébe. Sajnos a kezdeti időszakban nem voltak meg a személyi feltételek, összesen öt szakképzett kolléga dolgozott az ország bírósági könyvtáraiban. 1999-ben a Pápán, a vándorgyűlésen mutatkoztunk be a Társadalomtudományi Szekció Bírósági könyvtárosok csoportjaként. A további fejlődés eredményeképpen 2011-ben tudtuk megszervezni azt a fórumot, melyen a résztvevők kinyilvánították szekcióalapítási szándékukat. Az MKE jóváhagyása után 2011. március 4-én megalakult a Jogi Szekció.²⁸ A bírósági-igazságügyi könyvtárosok mellett tagjaink sorába léptek a jogi egyetemek könyvtárosai, az OSZK, az Országgyűlési Könyvtár, az MTA, az SZTNH munkatársai és a jogi hivatásrend képviselői is.

Összegzésül – együttműködés

A jogalkotást, a jogalkalmazást, a jogi tudományok oktatását napjainkban közel nyolcvan intézmény és több mint kétszáz szakképzett könyvtáros, jogvégzett és információs szakember támogatja ma Magyarországon.

A rendelkezésükre álló, tárgyi, személyi és gazdasági feltételrendszer mellett működésükkel és szolgáltatásaikkal maximálisan biztosítják a jogi információkhoz való hozzáférést, a jogalkotói és az ítélkezési munkát.

Bár a jogi szakirodalmi ellátás a könyvtári rendszer egészének feladata, a Bírósági Könyvtári Rendszer létrejötte és működése jelentősen támogatja a jogi szakirodalmi ellátást, és a könyvtárak közötti együttműködést, az MKE Jogi Szekciója pedig a jogi szakterületen működő könyvtárak és könyvtárosok országos szintű együttműködésének színteréül szolgál.

Végezetül útravalóul *Frank Ignác*z idézetével kívánok a könyvtári rendszer munkatársainak és használóinak további sikeres együttműködést és eredményes munkát!

„Az ember úgy vagy on alkotva, hogy élete fenntartására, annál inkább boldogságára, sokféle javak kívántatnak melyeket vagy a természet nagyobb kisebb bőséggel elszórt, vagy az emberek készíté- nek.

De egynek egynek sem ereje sem ügyessége ele- gendő nem lévén, az okosabbak összeállanak társaságba; mely ha megerősödött, sokan már nagy dolgokat is végre vihetnek.“²⁹

Irodalom és jegyzetek

- ¹ Joggal kapcsolatos idézetek: Somlyó György
<http://www.citatum.hu/kategoria/Jog/5>.
- ² 2016. március 29-én a KSH-ban megrendezett Szakkönyvtári seregszemle c. rendezvényen elhangzott előadás szerkesztett változata.
- ³ KLENOVITSNÉ ZÓKA Tünde: Digitális nemzedék: megváltozott pedagóguskompetenciák - Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, 2011
http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/digitalis_nemzedek/index.html
- ⁴ Tao-ce: Tao-Te-King (47)
<http://www.hamvasbela.org/2013/07/lao-ce-tao-to-king-hamvas-bela-forditasa.html>
- ⁵ VERÓK Attila: Bevezetés a könyvtár-és információ- tudományba.- Eger, Eszterházy Károly Főiskola, 2011. - p. 18.
www.tankonyvtar.hu/...konyvtar.../02_bev_konyvtar_es_inf tudomany.d...
- ⁶ 1997. évi 140. törvény:
http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99700140.TV
- ⁷ VARGA Katalin: A szakkönyvtár. In: Könyvtárosok kézikönyve 3. köt. /szerk. Horvát Tibor, Papp István. - Budapest, Osiris, 1999. - p. 107.
- ⁸ Előzőleg: Ombudsman Hivatal és Országgyűlési Biztosok Hivatala
- ⁹ Gerencsér Judit, Haraszi Pálné, Sándor Gertrud: Megalakult a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Jogi Szekciója. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2011.5. - p.37.
- ¹⁰ BÍRÓ György – BENKOVICS Barnabás: Általános tanok. - 3. átd. kiad. - Miskolc : Novotni K., 1998. - 229 p. ; 21 cm p. 13.
- ¹¹ Lásd bővebben: Általános közigazgatási ismeretek II. modul Jogalkotási és jogalkalmazási ismeretek

[http://vtki.uni-nke.hu/downloads/szv/Tankonyvek2013/altalanos_kozigazgatasi_ismeretek_II-modul_jogalkotasi_es_jogalkalmazasi_ismeretek_\(2013\).pdf](http://vtki.uni-nke.hu/downloads/szv/Tankonyvek2013/altalanos_kozigazgatasi_ismeretek_II-modul_jogalkotasi_es_jogalkalmazasi_ismeretek_(2013).pdf)

- ¹²⁰KORENY Ágnes: Hogyan lehetsz a holnap (szuper) könyvtárosa?
http://www.kithirlevel.hu/index.php?kh=hogyan_lehet_sz_a_holnap_szuper_konyvtarosa
- ¹³ Az egyes könyvtárak bemutatásához a hivatkozott tételeken kívül felhasználtam a honlapjukon található tájékoztató anyagokat, és a kérésemre hozzám eljuttatott ismertetőket. A digitális anyagok letöltésének ideje egységesen:2016. 08. 30.
- ¹⁴ HUNOR (HUNgarian Open Repositories) konzorcium:
<http://www.open-access.hu/hunor>
- ¹⁵ ACZÉL-PARTOS Adrienn: Jogi könyvtárak és jogi adatbázisok. In: A jog tudománya. – Bp. : HVG ORAC, 2015. p. 580.
- ¹⁶ A minisztériumi könyvtárakról önálló előadás hangzott el a rendezvényen dr. Amberg Eszter előadásában Búvópatakok a magyar könyvtári rendszerben: a minisztériumi szakkönyvtárak címmel. Elérhetősége:
<https://videorium.hu/hu/recordings/details/12899>,
Buvopatakok a magyar konyvtari rendszerben a miniszteriumi szakkonyvtarak
- ¹⁷ Forrás: A könyvtár munkatársainak személyes tájékoztatója.
- ¹⁸ Lásd bővebben: Amberg Eszter: Búvópatakok a Búvópatakok a magyar könyvtári rendszerben 2. A minisztériumi szakkönyvtárak 2008–2012. In: Könyvtári figyelő, 2014. (60. évf.) 1. sz. 11-21. p.
- ¹⁹ NGM Könyvtár:
<http://oroksegnapokngm.kormany.hu/konyvtar>.
- ²⁰ ACZÉL-PARTOS Adrienn: Jogi könyvtárak és jogi adatbázisok. In: A jog tudománya. – Bp.: HVG ORAC, 2015. p. 598-600.
- ²¹ SZILÁGYI Tibor: A szakkönyvtári munka. – Budapest: OSZK KMK, 1963. - p. 26.
- ²² VARGA Katalin: A felsőoktatási könyvtár. In: Könyvtárosok kézikönyve 3. köt. p. 144-146
- ²³ Osztrák Kulturális Fórum:
<http://www.okfbudapest.hu/library>
- ²⁴ Ismertebb nevén Ombudsmani Hivatal vagy Országgyűlési Biztos Hivatala
- ²⁵ SÁNDOR Gertrud: A bírósági könyvtárak jelene és jövője. Adatok és tények a bírósági jogi szakkönyvtárakról. Javaslat a megyei bíróságokon működő könyvtárak, könyvgyűjtemények kezeléséhez, működéséhez. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 1998. (7. évf.) 8. sz. p. 3-11.
http://www.epa.hu/01300/01367/00104/pdf/KKK_1998-08opt.pdf

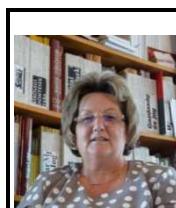
²⁶ SÁNDOR Gertrud: A bírósági könyvtárak Magyarországon 1998-2003. In: Könyv, könyvtár, könyvtáros, 2004. (13. évf.) 10. sz. p. 39-45.
<http://epa.oszk.hu/01300/01367/00058/pdf/04ki.pdf>

²⁷ Az adatokat Kovácsné Garamszegi Marianna, a Fővárosi Törvényszék vezető könyvtárosa bocsátotta rendelkezésemre a saját felméréséből.

²⁸ Lásd bővebben: Gerencsér Judit, Haraszi Pálné, Sándor Gertrud: Megalakult a Magyar Könyvtárosok Egyesületének Jogi Szekciója. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2011 (20. évf.) 5. sz. p. 40.

²⁹ FRANK Ignác: A közigazság törvénye Magyarországon. – Budán: 1845. p. 10.
<http://digitalia.lib.pte.hu/?p=2638>

Beérkezett: 2016. XI. 7-én.

Sándor Gertrud

a Zalaegerszegi Törvényszék
dr. Degré Alajos Jogi Szakkönyvtár
könyvtárvezetője.

E-mail:

gertudsandor@zalaegerszegit.birosag.hu

E számunk megjelenését önkéntes munkájával segítette:

*Bátfai Mária Erika
Berke Barnabásné
Csüllög Mihály
Fonyó Istvánné
Hegyközi Ilona
Kun Eszter
Orbán Anita Krisztina
Prokné Palik Mária
Sándor Gertud*

Kedves olvasóink!

2017. január 1-jétől áttérünk a TMT szakfolyóirat kizárólag online megjelenésére. Célunk ezzel az, hogy korszerűbb megjelenést nyújtsunk az olvasóknak. Az interneten megjelenő változat lehetővé teszi a számítógépes keresést, a közvetlenebb kapcsolattartást az érdeklődőkkel.

Megkezdtük a TMT már meglévő elektronikus változatának adaptálását az OJS (Open Journal System) szerkesztőségi és publikálási rendszerbe.

Folyamatosan tájékoztatjuk Önöket az új honlap szerkezetéről, a menüpontok tartalmáról/eléréséről, egyes cikkek kinyomtatásáról, az előfizetés módjáról és a szerzőknek szóló információkról.

Szerkesztőség